

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı

**CHRISTINE NÖSTLINGER VE GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN
ÇOCUK ROMANLARINDA AİLENİN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ
ROLÜ**

Sevil SEZER

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temmuz, 2019

TELİF HAKKI

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde (Ek:22/2/2018-7100/10 md.) “*Lisansüstü tezler yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından gizlilik kararı alınmadıkça, bilime katkı sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından elektronik ortamda erişime açılır.*”

Araştırmacılar tezlerin tamamı veya bir bölümünü yazarın izni olmadan ticari veya mali kazanç amaçlı kullanamaz, yayınlamayaz, dağıtamaz ve kopyalayamaz. Ulusal Tez Merkezi Web Sayfasını kullanan araştırmacılar, tezlerden bilimsel etik ve atıf kuralları çerçevesinde yararlanırlar.

YAZARIN

Adı : Sevil

Soyadı : SEZER

Bölümü : Yabancı Diller Eğitimi / Alman Dili Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : 09/09/2019

TEZİN

Türkçe Adı : Christine Nöstlinger ve Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarında

Ailenin Çocuk Eğitimindeki Rolü

İngilizce Adı : The role of family in Child-Education in the novels of Christine

Nöstlinger and Gülten Dayıoğlu

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Sevil SEZER

İmza:

KABUL VE ONAY

Sevil SEZER tarafından hazırlanan “**Christine Nöstlinger ve Gülten Dayıoğlu’nun Çocuk Romanlarında Ailenin Çocuk Eğitimindeki Rolü**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Yabancı Diller Eğitimi** Anabilim Dalı, **Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Yabancı Diller Eğitimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Hülya YILASIĞMAZOĞLU

Okul Öncesi Eğitimi, Giresun Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nevzat BAKIR

Yabancı Diller Eğitimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bu tezin **Yabancı Diller Eğitimi** Anabilim Dalı, **Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Tarihi: __/__/__

Prof. Dr. Ali ERASLAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

(İmza ve Mühür)

“Kızım”

TEŞEKKÜRLER

Bu çalıőmanın belirlenmesinde ve ortaya konmasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK'a, üniversite bünyesinde çalışan ve birikimiyle yardımcı olan Öğr. Gör. Çiğdem KIRCA'ya, teknik konuda eőim Yasin SEZER'e, akademik bilgi ve manevi desteğiyle yanımda olan değerli abim Serkan İ'e, son düzeltmeler için abim Ozan SELÇUK'a ve annesine çalışma fırsatı veren biricik kızım Dila SEZER'e teőekkürlerimi sunuyorum.

**CHRISTINE NÖSTLINGER VE GÜLTEN DAYIOĞLU’NUN
ÇOCUK ROMANLARINDA AİLENİN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ
ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Sevil SEZER

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz, 2019

ÖZ

Çalışma, Gülten Dayıoğlu ve Christine Nöstlinger’in romanlarında ailelerin çocuk eğitimindeki rollerinin ne olduğu sorusuna cevap aramaktadır. Bunun için Türk çocuk ve gençlik yazarı Gülten Dayıoğlu’nun “Fadiş” ve “Dört Kardeşiler” romanlarıyla Avusturyalı çocuk ve gençlik yazarı Christine Nöstlinger’in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” ve “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” romanları belirlenmiş olup bu romanlardaki aile yapıları ve ailelerin eğitim yöntemleri incelenmiştir. Tanımlayıcı araştırma kapsamında kitaplar incelenerek bulgulara ulaşılmıştır. Aile yapısı ne olursa olsun bir çocuk, hayat sahnesinde bir birey olarak var olmak ister. Bu amaç uğruna, birlikte yaşadığı ebeveynini veya eğitici konumdaki kişi veya kişileri kendine model olarak belirler. Farklı eğitim yöntemi benimseyen ailelerde çocukların olaylara verdikleri tepkiler de farklılık gösterir. Dayıoğlu’nun romanlarında aileler, daha korumacı olurken ve çevreden kolay etkilenirken; Nöstlinger’in romanlarında aileler otoriter tutum sergilerler. Dayıoğlu’nun çocuk kahramanlarından ailelerine bağımlı ve onların sözünden çıkmayan bir hayat sürmesi beklenirken; Nöstlinger’in çocuk kahramanları ailelerini sürekli olumsuz eleştirmekte ve onlardan olumlu bir tepki almak için bir arayış içindedirler. Bu bağlamda aileler, çocuk eğitiminde çocukların gelişim dönem özellikleri göz önünde bulundurulmalı ve eğitim yöntemleri konusunda daha bilinçli olmalıdır.

Anahtar Kelimeler : Çocuk Eğitimi, Aile, Fadiş, Dört Kardeşiler, Das Austauschkind, Wir pfeifen auf den Gurkenkönig

Sayfa Sayısı : 80

Danışman : Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

VII

**THE ROLE OF FAMILY IN CHILD-EDUCATION IN THE
NOVELS OF CHRISTINE NÖSTLINGER AND GÜLTEN**

DAYIOĞLU

MS Thesis

Sevil SEZER

ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2019

ABSTRACT

The study seeks to answer the question of the role of families in child education in the novels of Gülten Dayıoğlu and Christine Nöstlinger. Therefore, Turkish children and youth writer Gülten Dayıoğlu's "Fadış" and "Dört Kardeştiler" and Austrian children and youth writer Christine Nöstlinger's "Das Austauschkind" (But Jasper Came Instead) and "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig" (The Cucumber King) were selected, and then the family structures and educational methods of the families in these novels were examined. Within the scope of descriptive research, books were examined and findings were obtained. Regardless of the family structure, a child wants to exist as an individual in the life scene. For this purpose, s/he determines his/her parent or educational person(s) as a model. In families adopting different methods of education, children's reactions to the events also differ. In the novels of Dayıoğlu, families are more protective and easily affected by the environment; whereas in Nöstlinger's novels, families exhibit authoritarian attitudes. While in Dayıoğlu's novels, child heroes are expected to lead a life depending very much on their families and do not break their promise; Nöstlinger's heroes constantly criticize their families and seek a positive response from them. In this context, families should take the developmental characteristics of children in child education into account, and be more aware of the methods of education.

Key Words : Child-education, Family, Fadış, Dört Kardeştiler, But Jasper Came Instead, The Cucumber King

Number of Pages : 80

Advisor : Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI.....	II
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	III
KABUL VE ONAY	IV
TEŞEKKÜRLER	VI
ÖZ.....	VII
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Amacı.....	1
1.2 Araştırmanın Problemi.....	1
1.3 Hipotez.....	1
İKİNCİ BÖLÜM	3
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
2.1 Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	3
2.2 Almanya’da ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı	4
2.3 Aile ve Çocuk Eğitimi.....	7
2.4 Türkiye’de ve Almanya’da Aile Kurumunun Tarihsel Gelişimi	9
2.5 Çalışmada İncelenen Yazarlar ve Eserler	12
2.5.1 Christine Nöstlinger.....	12
2.5.2 Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı).....	12
2.5.3 Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası).....	14
2.5.4 Gülten Dayıoğlu	16
2.5.5 Fadiş	17
2.5.6 Dört Kardeşiler	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	21
III. YÖNTEM.....	21
3.1 Araştırmanın Modeli.....	21
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi	22
3.3 Veri Toplama Aracı.....	22
3.4 Verilerin Analizi	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	23

IV. BULGULAR.....	23
4.1 Aile ve Çocuk Eğitimi.....	23
4.2 Aile Bireylerinin Davranışları.....	35
4.2.1 Anne – Çocuk İlişkisi.....	42
4.2.2 Baba – Çocuk İlişkisi.....	47
4.2.3 Dede – Torun İlişkisi.....	57
4.2.4 Kardeş İlişkisi.....	61
4.3 Yakın Çevre Koşulları.....	66
4.4 Eğitim Kurumları.....	69
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	72
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	72
5.1 Sonuç ve Tartışma.....	72
5.2 Öneriler.....	73
KAYNAKÇA.....	78

SİMGELER VE KISALTMALAR

TDK Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı

Çalışma için Avusturyalı çocuk ve gençlik yazarı Christine Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (çev. Kim Takar Salatalık Kral'ı)" ve "Das Austauschkind (çev. Konuk Değil Baş Belası)" adlı eserleriyle Türk çocuk ve gençlik yazarı Gültен Dayıoğlu'nun "Fadış" ve "Dört Kardeştiler" adlı eserleri belirlenmiştir. Bu eserlerdeki aile yapıları ve anne-baba davranışları incelenmiş olup çocuk eğitimini nasıl ve ne derece etkilediği ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte romanlardaki aile yapıları karşılaştırılmıştır. Farklı kùltùrlerdeki aile figùrù ve buna bağlı olarak çocuk yetiştirme tarzının nasıl olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

1.2 Araştırmanın Problemi

Çocuk eğitiminde ailenin payı oldukça yüksektir. Bu düşünceden yola çıkarak farklı kùltùrlerin aile yapısı ile bu yapının çocuk üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Çocuğun düşünce ve davranışlarının şekillenmesinde birlikte yaşadığı ebeveynin veya eğitici konumdaki kişi(ler)in etkisi büyüktür. Farklı kùltür ortamında yetişen çocukların davranışlarının farklılığında ailenin rolünün ne olduğu problemi araştırılmıştır.

1.3 Hipotez

Türk çocuk ve gençlik yazarı Gültен Dayıoğlu'nun "Fadış" ve "Dört Kardeştiler" adlı romanları ile Avusturyalı çocuk ve gençlik yazarı Christine Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" ve "Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)" adlı romanlarının çocuk kahramanlarının sergilediği davranışlar farklılık gösterir. Bu farklılığın temelinde aile ortamı yatar. Çocuğun karakterinin oluşmasında ve davranışlarının şekillenmesinde ebeveyn tepkilerinin önemi büyüktür. Kendisine model belirlediği kişi veya kişiler, çocuğun hayatında önemli rol oynar. Çocuklar, ebeveynlerinin sözlerinden çok yaptıklarıyla ilgilenirler ve onu baz alırlar.

Belirlenen kitaplardaki çocuk kahramanları, yetişkinlerin olaylara verdiği tepkiler doğrultusunda davranış geliştirirler. Bu bağlamda, çocuklar tarafından geliştirilen davranışlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Terimsel olarak ele alındığında Türk Dil Kurumuna (TDK) göre “çocuk, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; edebiyat ise olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır” (“Türk Dil Kurumu Sözlükleri”, t.y.). Bu açıklamalardan yola çıkarak hedef kitlesi çocuk olan ve onların gelişim süreçlerine göre oluşturulan edebi eserler, çocuk edebiyatının ilgi alanıdır. Amacı; çocukta merak duygusunu geliştirip bilinçli bir okuyucu olmasını ve onun bilişsel, dilsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişmesini sağlamaktır. Çocuk edebiyatının başlangıç noktası, çocuğun okul öncesi dönemi; bitiş noktası ise ergenlik dönemidir. Bu iki süreyi baz alan eserler; çocukta bir okuma kültürü oluşturmayı, çocuğun hayal gücünü geliştirmeyi hedeflemektedir. Dilidüzgün (1996) de bu konu üzerine çocuk yazınının çocuğa uygun olmasını fakat çocukça olmamasını savunmaktadır. Bunun yanında Sever (2010), çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklara, yazınsal metinlerin ve resmin iletilerini tanıma ve anlamaya dayalı bilişsel ve duyuşsal boyutlu davranışlarını uygulayabileceği, sınavabileceği olanaklar sunması gerektiği önerisinde bulunmaktadır.

Basılı kitaplar henüz toplum hayatına girmeden önce sözlü ifade edilen ninniler ve masallar, çocuk edebiyatının ilk ürünleri olarak kabul edilir. Nesilden nesile aktarılan hikâyeler, toplumun kültürünün ve geleneklerinin de bir nevi devam etmesine ortam hazırlamıştır. Bu hikâyeler yetişkinlere yönelik olmasına rağmen çocuklar da kendi payını alırdı. Halk ozanları tarafından derlenen hikâyeler, toplumdan topluma aktarılmıştır.

Yazının icat edilmesiyle sözlü aktarılan hikâyeler, ninniler ve masalların yanı sıra kutsal kitaplardan da içerikler çocuk edebiyatı kapsamında paylaşılmaya başlandı. Bu kutsal kitaplar çocuğun sıkı bir disiplinle yetiştirilmesini savunuyordu ve hikâyeler çocuğun dünyasına hitap etmeyen türdendi. İngiliz toplumunda alt kesim ile üst kesim, aynı kitapları değil basımı farklı kitapları okuyordu. “Bununla birlikte Fransa’da ise

Charles Pearault, 1697 yılında masalları derleyerek çocuklar için kitap oluşturmuştur. Bu masallardan dünyaca ünlü olanlarının bazıları şunlardır: Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel” (“Çocuk Edebiyatı”, t.y.). Matbaanın toplum hayatında yer almasıyla birlikte bu masallar ve hikâyeler basılmış ve çeşitli dillere çevrilmiştir. İngiltere’de, Fransa’da ve Almanya’da (Grimm Kardeşler) yazılan çocuk kitapları, sayı bakımından artış göstermeye başladı ve dünyaya yayıldı. 19. yüzyıla kadar pek gelişme göstermeyen çocuk edebiyatı, bu yüzyıldan sonra hem değişmeye hem de gelişmeye başladı. Kitaplar öğretici olmaktan çıkıp resimlerle donatılıp çocukları eğlendirmeye de başlamıştır. Bu değişimin ana sebebi; pedagoji, psikoloji ve sosyoloji alanlarındaki gelişmelerdir.

Akbaş (2012), makalesinde çocuk edebiyatının, toplumda üretken zihne sahip bireyler yetişmesinde büyük bir rolü olduğuna yer verir. Çocuğun geniş bir hayal gücüne sahip olması, geniş bir kelime dağarcığıyla mümkündür. Bu anlamda çocuk edebiyatı alanındaki eserler, çocuğun kendini geliştirmesine yönelik olmalıdır.

2.2 Almanya’da ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı

Tüm dünyada olduğu gibi Almanya’da da çocuk edebiyatı sözlü ürünlerin aktarılmasıyla başlar. 13. yüzyılda Almanca yazılan bir gençlik romanı (Der Junglinge des Konrad von Heselau), ilk ürün olarak kabul edilir. Matbaanın icat edilmesi, eserlerin basımı kolaylaştırdığından okuma kültürünün de yaygınlaşmasını sağlamıştır. 16. yüzyıl (Der Jungen Knaben Spiegel) ve 18. yüzyılın son çeyreğinde (Leipziger Wochenblatt für Kinder ve Der Kinderfreund) çocuklara yönelik çıkarılan dergiler, bu ülkenin çocuklara verdiği değeri ortaya koymaktadır. Onların toplum içindeki yerini benimseyip onlara özel eserler yazılmıştır.

Çocukların yetişkinler için yazılan klasik eserleri okuması, yazarları harekete geçirmiştir. Dini kitaplar dışında okuması yasaklanan çocuklar, reform hareketiyle birlikte farklı türdeki kitaplara yönelmiştir. Ünlü düşünürler John Locke ve Jean Jacques Rousseau’nun, gerek eğitim sistemiyle ilgili gerekse pedagojik anlamda öne sürdüğü fikirler, çocuk edebiyatını etkilemiştir. Yazarlar, eserlerini yazarken daha bilinçli olmaya başlamıştır.

Sanayi Devrimi’yle birlikte çocuğa görelilik bir artış göstermiştir. Onlara özgü yazmak bir ayrıcalık haline gelmiştir. Estetik değeri yüksek romanlar ve hikâyeler, çocukların

hayatına girmeye başladı. 19. yüzyılda ortaya çıkan romantizm akımı, çocuk edebiyatını etkilemiştir. Ahlak kuralları ve insancıl olmayı öğretmek yerine dine ve geleneklere bağlılık konuları işlenmeye başlanmıştır. Amaç, milli edebiyat oluşturmaktır ve bunun örneklerinden biri de Ludwig Bechstein'in "Deutsches Sagebuch (Alman Efsaneleri)" adlı eseridir. Romantik yazarlar, çocuk edebiyatına yeni bir anlayış ve üslup tarzı kazandırmıştır. Grimm Masalları, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Parmak Çocuk gibi masallar biçim ve içerik bakımından diğer masallardan farklı işlenmiştir. Yazar, şair, dilbilimci, pedagog ve ilahiyatçılar eserlerinde ortak bir uyum gerçekleştirmiş olup geçmişteki hikâyeler, efsaneler, maniler ve çocuk şiirleri ön plana çıkmıştır.

1933'ten 1945 yılına kadar olan sürede hâkim olan nasyonal sosyalizmin etkisiyle kitapların konusu vatan sevgisi, savaş ve ırkçılık olarak değişti. 1945'ten sonra ise yeni bir tarz benimsenmiştir. Nasyonal sosyalizm kontrolünderken özgürce yazamayan yazarlar, ancak savaştan sonra fikirlerini sunmaya başlamışlardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Erich Kästner, Luise Linser, Lisa Tenzer, Kurt Held. Savaşın geride bıraktığı harabe hayat gerçekleri çocuklara çok yansıtılmak istenmese de kitaplarda bu hayatın izleri görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk edebiyatındaki gelişmeler hız kazandı. 1955 yılında "Gençlik Edebiyatı Vakfı" kuruldu; 1956 yılında "Alman Gençlik Edebiyatı Ödülü" ve "Andersen Ödülü" gibi ödüller yarışmalar düzenlenip vermeye başlandı. 1960'lı yıllardan sonra Peter Härtling, Christine Nöstlinger, Günter Herburger gibi yazarlar çocuk edebiyatı sahnesinde yerini almıştır. Eserlerinde, çocuğun gereksinim duyduğu her şeyi tereddütsüz yazılarına yansıtılar. Amerika ve Rusya'nın dünyadaki yankılarını da çocuklar kitaplardan öğrenmiştir. Çünkü kitaplar gerçeği olduğu gibi gösteriyordu. Yeni yayınevlerinin kurulması, yazmadaki rekabeti arttırmıştır.

1970'li yıllar, Almanya'nın Türkiye'den işçi aldığı yıllardır. Türk işçilerin çocuklarının yaşadığı sorunlar da kitapların konusu olmuştur. Buradan anlaşılmaktadır ki, Türk-Alman toplumunun ortak bir tarihi vardır. Almanya'nın çocuğa değer vermesi Türkiye'ye göre öncelik göstermektedir. Türkiye, bu anlamda gecikmiştir, denilebilir.

Almanya’da çocuk edebiyatı sürekli olarak değişmiştir ve gelişmiştir. 1980’li yıllardan sonra kitaplar her yönüyle değerlendirilip çocuğa en uygun ve eğlenceli olan arayışına girilmiştir. Eğitimcilerin konuyu ele almasıyla kitapların edebi değeri artmıştır.

Türkiye’deki çocuk edebiyatının gelişimine bakılacak olursa; Osmanlı Dönemi’nde, çocuklar için yazılı eserlerden ziyade destanları, masalları, fıkraları (Nasreddin Hoca), tekerlemeleri, bilmeceleleri, efsaneleri, manileri, gölge oyunlarını (Hacivat ve Karagöz), halk hikâyelerini (Dede Korkut, Körođlu vs.) barındıran sözlü edebiyat ürünlerinden bahsedilebilir. Çocuğa bakış açısı, onun sadece okur-yazar olmasını sağlamak olduğundan edebiyattaki gelişmeler, yetişkinlere yönelikti. Batı dünyası, önceden kitapların çocuğu sadece eğitmek olduğú düşüncesindeydiler; daha sonra bu düşünceden sıyrılıp onların iyi bir okur olmasını ve eğlenmesini sağlamak amacına büründüler. Türkiye’de Tanzimat Dönemi’yle birlikte çocuk edebiyatı kavramı oluşmaya başladı. Bununla birlikte, çocukların okuduğu ilk eserler çeviri eserler olmuştur. Atılan en önemli adımlardan biri, 1869 yılında “Mümeyyiz” adında çocuklara yönelik dergi oluşturulmasıdır. Kayserili Doktor Rüştü’nün dergileri, Ahmet Mithat Efendi ve Şinasi Efendi’nin La Fontaine’den yaptığı çeviriler, Türk Çocuk Edebiyatı’nda önemli bir yer edinmiştir.

Gültekin (2011), Türkiye’de çocuklara yönelik ilk ciddi çalışmaların 1910 yılında yapıldığını ifade ediyor. Öğretmen Eğitimi Yüksek Okulu Rektörü Satı Bey, çocuk edebiyatına yoğunlaşılması gerektiğini savunmuştur. Psikoloji ve pedagoji alanındaki gelişmelerden yeterince haberdar olunmaması, çocuk edebiyatı alanında ürünler verilmesini geciktirmiştir. Gökşen (1985)’e göre çocuk edebiyatındaki orijinal eserler üç yazara aittir: Ebu Bekir Hazım, Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin. 19. yüzyıl, Türk çocuk edebiyatı için eserlerin çok az olduğú bir yüzyıldır. 20. yüzyılın başlarında, yazarlar artık pedagojik eğitime de önem vererek çocuk şiirleri yayımlamaya başladı. 1928 Harf İnkılabıyla, daha fazla eser ortaya çıkmıştır. Ateş (1998), Cumhuriyet dönemine gelirken, çocuk psikolojisinin ve pedagojisinin yavaş yavaş bilinmesi, aynı zamanda yazarların dil olarak yalın bir anlatıma yönelmesi, çocuk edebiyatını canlandırarak koşulların hazırlanmasında önemli gelişmeler olduğunu ifade eder. Yine bu dönemde, çocuklar için yayımlanan şiirlerde artış olmasına rağmen roman ve hikâyeye türlerinde daha az kitap yazılmıştır. Reşat Nuri Güntekin, öğretmenlik deneyiminden dolayı çocuk edebiyatına önemli ürünler katmıştır. Gökşen’in (1985)

ifadesiyle, Türk çocuk edebiyatı Cumhuriyet yıllarında bilinçli bir hal kazanmıştır. Bu dönemde yayımlanan şiirlerin konusu genellikle milli mücadele ve Atatürk idi. 1937 yılında ilk çocuk ansiklopedisi yayımlanmıştır. 1940'lı yıllarda çocuk klasikleri yaygın hale geldi. 1940 ve 1950 yılları arasında çeşitli çocuk dergileri yayımlanmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda yayınevlerinin düzenlediği yarışmalar, bu alandaki eserlerin sayısını arttırmıştır. Bu yarışmalar sayesinde kriterler belirlenmiş ve kitaplar eleştirilerek sürekli düzenlenmiştir. Kitaplarda biçim ve içerik yönünden çocuğa uygun olması esas alınmıştır. 1970'li yıllarda ülkenin içinde bulunduğu siyasi anlaşmazlık eserlere yansımıştır ve bu eserler çocuklar tarafından tercih edilmemiştir. Öğretmenlik yapan yazarlar, bu dönemde tam da çocuğa göre yazmayı başarabilen kesimdir. Gülten Dayıoğlu, çocuğa dokunmayı başaran yazarlardan biridir. 1980'li yıllara gelindiğinde, çocuk edebiyatında verilen eserlerin niceliği de niteliği de artmaya başlamıştır. Hikâye ve roman türleri de çocukların hayatına dâhil olmuştur.

Türk yazarlardan Andersen Ödülü'nü kazanan bir yazar yoktur; fakat Eflatun Cem Güney ve Cahit Uçuk, şeref listesine girmeyi başarmıştır.

Can (2000), çocukla kitapların buluşturulmasının geleceğe farklı bakan bir neslin yetişmesine olanak sağlayacağı kanaatinde. Sınar (2006) da bu düşünceyle ilgili olarak, günümüzde çocuk edebiyatını her yönüyle (yazar, eser, tarihçe, nitelik, tür, tesir, mukayese gibi) ele alan kitap, makale, bildiri ve tez düzeyindeki çalışmalar, konunun bir milletin istikbali açısından ne büyük önem taşıdığının anlaşıldığını söylemektedir.

2.3 Aile ve Çocuk Eğitimi

Aile, “en küçük toplumsal kurum” diye tanımlanır. Ailenin bir eğitim kurumu olarak en önemli görevi, çocuk bakımını sağlamak ve çocuğu yetiştirmektir. Diğer bir deyişle, çocuğun fiziksel ve ruhsal doygunluğa ulaşmasını sağlamaktır. Fiziksel doygunluk; çocuğun beslenme, barınma, giyim vs. temel ihtiyaçlarını içerirken ruhsal doygunluk ise çocuğu niteleyen her şeydir. Yörükoğlu (1992), ailenin çocuk eğitimindeki önemini şu şekilde örneklendirir: Korku doğal bir tepkidir. Ama bir çocuğun aşırı korkak ya da yürekli olması yetişmesine bağlıdır.

Araştırmalara göre, bir çocuğun kişiliği okul öncesi döneme kadar olan sürede şekillenmektedir. Bu durumda ailenin yanında bulunduğu vakti nasıl geçirdiği,

çocuğun hayatı boyunca vereceği tepkileri belirler. Çocuk, herhangi bir davranış karşısında ailesinden aldığı dönütlere göre o davranışı ya yineler ya da terk eder. Bu dönütlerin toplamı çocuğun karakterine eş değerdir. “Bunun yanında çocuk keskin bir gözlemcidir. Ana ve babasının kendisiyle, birbirleriyle ve kardeşleriyle ilişkisini sürekli gözler ve değerlendirir. Sonuçlar çıkarır ve tepki gösterir” (Yörükoğlu, 1992, s. 94).

Çocuk eğitiminin temel amacı, çocuğun kişiliğinin oluşmasını sağlamaktır. Fakat ebeveynlerin yetişme tarzı, içinde bulunulan çağ, teknoloji ve çevre eğitimi esnasında etkin rol oynayan unsurlardır. Belli eğitim yöntemleri olsa da her ailede elde edilen sonuç farklı olmaktadır. Yörükoğlu'nun (1992) deyiimiyle, çocuk yetiştirmek, yemek kitabına göre yemek pişirmeye benzemez. Çocuk yetiştirme sanatının hiçbir zaman tam tarifi yoktur.

Çocuk yetiştirmede tek yönlü bir anlayış olmayıp her zaman farklı yaklaşımlar olmuştur.

Amerika'da bir oyuncakçının camına asılmış olan şu, “Ana babalara Öğütler” yazısı, son altmış yıldaki değişimi alaylı bir dille sergiliyor:

1910 – Çocukları döverek eğitin!

1920 – Çocukları yoksun bırakarak eğitin!

1930 – Çocukların yaramazlıklarını görmezden gelin!

1940 – Çocukları inandırarak eğitin!

1950 – Çocukları sevin!

1960 – Çocukları severek dövün!

1970 – Çocuklar mı? Hepsinin Canı Cehenneme!. (Yörükoğlu, 1992, s. 131).

Bu anlayış tarzı çocuk eğitimine profesyonel yaklaşılmadığını ve çocukların bir birey olarak kabul edilmediği gerçeğini ortaya koymaktadır. Günümüzde ise çocuk gelişim dönemleri baz alınarak çocuğa fizyolojik ve psikolojik olarak nasıl yaklaşılması gerektiğini gösteren yöntemler vardır. Hangi davranışın ne gibi sonuçlar doğuracağı

bile bilinmektedir. Fakat bu sonuçların çocuktan çocuğa farklı olması her çocuğun özel olduğunu göstermektedir.

2.4 Türkiye’de ve Almanya’da Aile Kurumunun Tarihsel Gelişimi

Dünyanın seyrini değiştiren olaylar toplumların da değişime uğramasına ve gelişmesine neden olmuştur. Sanayi devriminin gerçekleşmesi, tıp ve teknolojinin gelişmesi, ekonominin gelişmesi, eğitim kalitesinin artması, savaşların sona ermesi, devletlerin özerk olması, kadının iş hayatına girmesi, cumhuriyetin yaygınlaşması, demokrasi anlayışının yerleşmesi, dinsel bağnazlığın azalması, cinsel tabuların yıkılması gibi durumlar insanın birey olarak değerinin artmasını sağlamıştır. Yörükoğlu (1997), yaptığı çalışmalar neticesinde kadının ailede ve toplumdaki konumunun yükseldiğini ifade ediyor.

Türkiye’de aile yapısının dönüşümü sürecinde etkili olan üç önemli gelişme söz konusudur: Bunlardan ilki kendisini kentleşme, ekonomik yaşamda sanayi ve hizmet sektörlerinin ön plana çıkması, kadının ücretli istihdam sürecine dâhil olması, kişi başına düşen gelirin artması olarak hissettiren sosyoekonomik değişim; ikincisi ilk evlilik yaşının yükselmesi, evlilik içi doğurganlık kontrolünün artması, ilk çocuğa sahip olma yaşının yükselmesi, doğurganlık seviyesinin iki çocukla sınırlanması, ideal çocuk sayısı ile sahip olunan çocuk sayısı arasındaki makasın daralması, boşanma hızlarının artması ve doğumda yaşam beklentisinin artması ile ortaya çıkan demografik dönüşüm; üçüncüsü ise aile yapısının değişiminde bu yapısal faktörler kadar etkili olduğu düşünülen ve yapısal faktörlerin dönüşümünde de önemli rol oynayan zihniyet değişimi ya da düşünsel değişimdir (“Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler”, 2013).

Çeşitli ülkelerde yaşanan değişimler, toplumsal yapıların da değişmesine neden olmuştur. Artık üç kuşak aynı evi paylaşmamaktadır. Geniş aileler, yerini çekirdek ailelere bırakmıştır. Eşler arasındaki ilişki ve bunun doğal sonucu olarak çocuk eğitimi de olumlu ve olumsuz olarak bu değişimden payını almıştır.

Günümüz ailesinde, başlıca şu değişimler göze çarpıyor:

- a) Çekirdek aile sayısında artma, aileyi daha bağımsız kılarken, akrabalar arasındaki dayanışmayı azalttı.

- b) Kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, çalışan anne sayısında hızlı artışa yol açtı. Bunun sonucu olarak, aile içinde, annenin söz hakkı ve etkinliği arttı. Dolayısıyla baba yetkesi (otoritesi) zayıfladı. İlişkiler daha yumuşadı, eşitliğe doğru gelişti. Kadın hakları akımının güçlenmesiyle, eşler kendi rollerini bilinçli olarak gözden geçirmeye başladılar.
- c) Ailede çocuk sayısı azaldı; çocuğa verilen değer arttı. Öyle ki ortaya “çocuk-erkil” diyebileceğimiz, çocuğun isteklerine göre işleyen aile türü çıktı. Çocuk eğitimine, ruh sağlığına ve başarıya verilen önem arttı. Kız ve erkek çocuk ayrımı azaldı.
- d) Bu olumlu gelişmeler yanında, çeşitli etkenler nedeniyle, boşanma oranı yükseldi. Yeni evlenmeler sonucu, üvey ana babalı çocuklar çoğaldı. (Yörükoğlu, 1997, s. 98).

Avrupa’da aileler çocuklarının kendi yollarını izleyen bireyler olarak yetişmesi konusunda oldukça fazla özen gösteren bir yapı sergilemektedirler. Ünsal (2016), ailelerin hayatı algılama biçimlerinin, çocuk eğitimine yansıdığını ifade etmektedir. İhtiyaçlarını ön planda tutarlar ve mutlu olmak adına her anı deneyimlemek için gayret gösterirler. Bu gayreti çocuklarına da aşlamaya çalışırlar ve onların hayatı keşfetmelerine olanak sağlar.

Bu bilgiler ışığında, Almanya’daki aile yapısının yıllar içerisinde değişikliğe uğradığı söylenebilir. Dünyada olan değişimler bu ülkeye de yansımıştır.

Schneider (2012), “Familie in Deutschland – Stabilität und Wandel” adlı makalesinde Almanya’daki aile kurumunu açıklamaktadır: 1960’lı yıllardan itibaren aile kurumu, sürekli olarak değişiklik göstermedi. Değişimin yönü dışında başlangıcı, oranı ve temposu tek bir bölgede veya çevrede farklılık göstermiştir. Almanya Federal Cumhuriyeti’nde ve Alman Demokratik Cumhuriyeti’ndeki gelişmeler kısmen karşılaştırılabilir fakat göze çarpan farklılıklar vardır. Eski Almanya Federal Cumhuriyeti’nde, 1960’tan sonra çok az gelişme yaşandı. 1960’lı yılların sonunda, 1980’lerin başına kadar süren önemli değişimler söz konusu oldu. Bu süre zarfında, 1965-1975 yılları arasında doğum oranı düşmüştür; 1963-1978 yılları arasında evlenme eğiliminde azalma olmuştur; 1969-1984 yılları arasında ise boşanma sıklığında

önemli derecede yükselme olmuştur. 1977 yılında, yasa reformuyla kadın ve erkeğe geniş kapsamlı hukuki eşitlik verilmiştir. 1990'lı yılların başına kadar süren nispeten istikrarlı olan bir dönem takip etmiştir. Batı Almanya'da doğum oranı 1975'ten günümüze kadar sabit kalırken, 1992'den beri boşanma oranı artıyor, bunun yanında evlenme eğilimi azalıyor. 2005'ten beri boşanma sıklığı sabit kalırken, evlenme eğilimindeki gerileme dinamiğini kaybediyor. 1990 yılların ortasından itibaren yaşanan ikinci önemli bir gelişme ise şudur: 1990/91 yıllarında Çocuk ve Gençlik Yardım Kanununun yeniden düzenlenmesiyle çocuğun ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin hukuki yeri değişiklik göstermiştir; 1998 yılında evlilik dışı çocuklar eşit görülmüş; 2000 yılında çocuk eğitiminde şiddet yasaklanmış ve 2010 yılında evlenmemiş çiftlere ortak velayet hakkı tanınmıştır.

Lin'in (2002) araştırmalarına göre, aile kavramının tanımlanmasında evlilik önemli bir unsur değildir. Boşanma oranının artmasıyla çeşitli aile tipleri ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllarda, boşanma ve ayrılma durumlarını "yoksun kalma" olarak nitelendiren aile araştırmacılarının düşündüğü gibi tek ebeveynli aile tipi, sosyal kurumun bir eksikliği olarak artık görülmemektedir; aksine bunun günümüz modern toplumunda normal bir durum olduğu öne sürülmektedir. Evlilik bağı olmadan, çocuklu veya çocuksuz birlikte yaşamak, 1970'lere kıyasla toplumun kabul ettiği bir durumdur. 1970'lerde ve 1980'lerin başında çocuklar, sürekli olarak ebeveyn otoritesiyle karşı karşıyaydı. Ailedeki otoriter yapı, çatışmalara sebep oluyordu. 1985'ten sonra, kitapların da yer verdiği "davranışçı yaklaşım" yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Otoriteyle ilgili sorunlar kayboluyordu fakat yerini Klaus Schneewind'in betimlediği gibi farklı insanlar ve bakış açılarıyla karşı karşıya kalma gibi aile ve ortaklık ilişkisi gibi yeni bir soruna bırakıyordu. Fikir, denge ve değer gibi çeşitli durumların tartışıldığı yer olarak aile, yüzleşme kavramına göre dinamik olarak gelişmektedir. Yüzleşmenin yapısı ve içeriği değişmesine rağmen aile içinde sürekli bir çatışma vardır.

2.5 Çalışmada İncelenen Yazarlar ve Eserler

2.5.1 Christine Nöstlinger

Avusturyalı çocuk ve gençlik yazarı olan Christine Nöstlinger, 1936 yılında Viyana’da doğmuştur. Adolf Hitler’in Viyana’yı işgal etmesiyle zor bir çocukluk geçirmiştir. Evlerine iki kez bomba isabet etmesine rağmen hayatta kalmıştır. Dokuz yaşına geldiğinde, Kızıl Ordu’nun Viyana’ya gelmesiyle Nöstlinger’in esaret hayatı son bulur.

Viyana Uygulamalı Sanatlar Akademisi’nde öğrenim gördükten sonra gazeteci Ernst Nöstlinger’le evlenip iki çocuk sahibi olur. Ev hanımı olmakla yetinemeyeceğini düşünüp kitap resimlemeye karar verir. Fakat bu kitap (Die feuerrote Friederike) resimleriyle değil, öyküsüyle dikkat çekince kitap yazmaya karar verir.

Çok sayıda kitabı ve makalesi olan yazar, çocukların yanında yetişkinlere göre de Viyana lehçesinde şiirler ve öyküler yazmıştır. Eserleri birçok dile çevrilmiştir.

1973 yılında yazdığı çocuk romanı “*Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)*” dünya çocuk edebiyatı klasikleri arasında yer alır ve bu romanla Alman Gençlik Edebiyatı Ödülü’nü kazanır. 1984 yılında uluslararası Hans Christian Andersen Ödülü’ne ve 2003’te Astrid Lindgren Edebiyat Ödülü’ne layık görülmüştür.

Yazar, çocuk edebiyatına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Aileleri; çocuk terbiyesi, geleneksel olmaları konusunda ve okul kurumunu seviyeli bir üslupla eleştirmiştir.

Christine Nöstlinger, Haziran 2018’de doğduğu şehirde hayatını kaybetmiştir.

2.5.2 *Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)*

Romanın başkahramanı ve anlatıcısı olan Wolfgang Hogelmann, Viyana’da anne, baba, bir kız kardeş, bir erkek kardeş ve büyükbabasıyla birlikte yaşamaktadır. Kendisi on iki yaşında olup orta ikiye gitmektedir. Annesi, kırk yaşlarında ve ev hanımıdır. Babası da kırk yaşlarında ve bir sigorta şirketinde bölüm şefi olarak çalışmaktadır. Ablası Martina, lise ikiye gidiyor ve okulunda çok başarılı bir öğrencidir. Nik, küçük kardeşinin adıdır. Büyükbabası ise yetmiş yaşlarında, fiziki olarak biraz rahatsız olsa da akıl sağlığı gayet yerindedir.

Hikâye, Paskalya günü, annenin mutfak tezgâhında salatalığa benzeyen bir cisim görmesiyle başlar. Bu cisim kendisini kral olarak tanıttığında, Nik dışındaki bütün aile bireyleri çok şaşırıyor. Baba, kralın bakımını üstlenmesinden dolayı aile üyeleriyle çatışma halindedir. Çünkü hiç kimse, kralı evde istememektedir. Anne ile baba, odalarını ayırmıştır ve baba, kralla aynı odayı paylaşmaktadır. Kral evde kaldığından beri, babanın karakteri ve evdeki iletişim durumu değişiyor. Evde kimse birbiriyle sohbet etmez oluyor, paylaşım azalıyor. Bu süre zarfında Salatalık Kral, herkesin eşyalarını koz olarak kullanmak için alıp saklıyor. Bunu fark eden Wolfgang, kralın odasına girip eşyaları buluyor. Bulunan eşyalar, aile içinde gerilimi arttırıyor. Örneğin; annenin 3200 şilin olan mantoyu 1000 şiline aldığı yalanı ortaya çıkıyor.

Wolfgang'ın okulla ilgili çok önemli bir sorunu vardır. Matematik öğretmeni tarafından verilen, babasına imzalatması gereken ceza niteliğindeki ödevleri vardır. Fakat babasına bu durumu söylemeye çekiniyor, ondan korkuyordu. İmzalatmadığı için ise her seferinde ceza kâğıdı sayısı artıyordu. Bu durumu ablası Martina'yla paylaşıyor ve ablası ona destek oluyor, birlikte matematik çalışıyor.

Kral, uzunca bir süre bu evde yaşıyor. Baba da evde bulunduğu sürece hep onunla birlikte. Kral, bu eve alt kilerden geliyor ve halkının onu gelip alacağına inandığı için bu evde kalıyor. Fakat onu almaya kimse gelmiyor. Wolfgang, kralın doğru söyleyip söylemediğini araştırmaya karar veriyor. Kilere iniyor ve orada kralın bahsettiği halkı buluyor; fakat halkın, kralı sevmediğini ve kesinlikle istemediğini öğreniyor. Wolfgang ayrıca bu halka çeşitli yardımlarda bulunuyor.

Kralın etkisiyle Wolfgang'ın babası, kilerde yaşayan halkı öldürmeye karar veriyor. Çünkü kral ona bunun karşılığında çalıştığı sigorta şirketinde müdürlük, araba, kalorifer tesisatı vb. vaatlerde bulunuyor. Aile, bu sırrı en küçük çocuk Nik'ten öğreniyor. Evdeki herkes bu duruma karşı olduğu için babayla tartışıyorlar. Baba da sinirlendiği için bir şey söylemeden evden çıkıyor ve gece olmasına rağmen eve dönmüyor. Herkes endişe içinde babanın gelmesini bekliyor. Ertesi gün, iş arkadaşları babayı eve getiriyor. Baba, o gece iş yerinin bodrum katında Kumi-Ori arıyor ve bulamadığında kral tarafından kandırıldığını anlıyor. Baba eve getirildiğinde baygın haldeydi. O uyurken ev halkı, kralın evden gitmesine karar veriyor. Nik, kralı zorla alıp küf kokan başka bir evin önüne bırakıyor. Baba ise uyandığında telaşla kralı arıyor

ve onun evde olmadığını öğrenince rahatlıyor ve tekrar uykuya dalıyor. Kralın gidişi, evde bir huzur havası yaratıyor.

2.5.3 Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)

Ewald Mittermeier, bu romanın başkahramanı ve anlatıcısıdır. Anne, baba ve ablasıyla birlikte Viyana’da yaşamaktadır. On üç yaşındadır ve İngilizce dersiyle telaffuz yönünden problemi var. Abla Sybille (Bille), on beş yaşındadır ve dersleri son derece iyidir. Ewald, sıradan bir yaşantıya alışkın bir çocuktur. Ailesini de tanımlarken, onların heyecanlı olmadığını söylüyor. Bunu da şu örnekle destekliyor: Almanca öğretmenin bir Pazar gününüzü anlatın kompozisyonuna yazacak bir konu bulamadığını ve hayali bir şeyler yazmak zorunda kaldığını söylüyor. Anne, bu durumu çok uyumlu bir aile olarak değerlendirirken, abla ise sıkıcı olduklarını ileri sürüyor.

Ewald’ın İngilizce dersi kötü olduğu için annesi bir gün okula geliyor. Neden geldiğini anlıyor, fakat anlamazlıktan geliyor. Aslında, annesinin İngilizce öğretmeninden not istemesini hiç doğru bulmuyor; çünkü arkadaşları bunu duyarsa gülünç duruma düşeceğini ve dışlanacağını düşünüyor. İngilizce eğitimini desteklemek amacıyla İngiltere’den belli süreliğine yatılı bir konuk geliyor. Ewald’ın annesi de bu programı destekliyor. Fakat öncesinde Ewald’ın İngiltere’ye dil kursuna gitmesi alternatifini değerlendirirler. Ewald’ın daha önce hiç yalnız kalmadığını ve yaşının buna uygun olmadığını düşünen anne, bu alternatifi elemiştir. Ewald, bu konuyu arkadaşı Lene’den öğrendiği için annesine kızgındır. Annesinin sürekli onun adına karar vermesi, ona danışmaması onu rahatsız etmektedir.

Hikâye, İngiltere’den konuk olarak gelen Jasper’la geçen altı haftalık bir süreci içermektedir. Aslında, beklenen konuk Jasper’ın abisi Tom’dur. Fakat sağlık probleminde dolayı kardeşi Jasper gönderiliyor. Mittermeier ailesiyle birlikte havalimanına giden Peter, Jasper’ı tanımaktadır ve onun geldiğini görünce şoka girmiştir. Jasper; alışılmışın dışında, hırçın, kimseyle iletişim kurmayan ve değer verdiği eşyaları olan bir çocuktur.

Jasper’la ilk günler, bu ailenin deyimiyle tuhaf geçmiştir. Çünkü Jasper, bu ailenin geleneklerinin ve tarzının çok dışında davranmaktadır. Ne yemek düzeni vardır ne de uyku. İlk hafta hiç banyo yapmaz. Odası pis ve dağınıktır. Hatta evin içinde çıplak

dolaşır. Baba, bu duruma el atar. Onu banyoya sokar ve iyice yıkar. Anne de kaldığı odayı derinlemesine temizler, ona yeni kıyafetler verir. Ailenin geleneği olan hafta sonu gezisine yaşadıkları tartışmadan dolayı çocuklar gitmez. Fakat baba, kapıyı kilitletler. Normalde, bu geleneğe kimse karşı gelemez. Çünkü baba, böyle istiyor. Jasper'la birlikte evdeki gelenekler de yıkılmaya başlanır. Kapıcıyı arayarak kapıyı açtırır Bille. Hafta sonunu istedikleri gibi doyasıya eğlenerek geçirirler. Kimseyle iletişim kurmayan Jasper'la baş başa vakit geçirdikleri için onu tanıma fırsatı bulurlar.

İkinci hafta, anne ve baba Jasper'ı geri göndermek isterler; fakat Jasper'ın ailesine bunu ifade edemedikleri için Jasper onlarla kalmaya devam eder. Aslında Jasper'ın ailesi arayıp onun sorunlu bir çocuk olduğunu ve onunla anlaşılmasını istediğini soruyor; fakat telefona Bille cevap verdiği için hiçbir sorun olmadığını ifade ediyor sadece ailesine ders vermek için. Jasper'la güzel günler geçirmeye başlayan Ewald ve Bille, anneleri sinirlenmesin diye sürekli Jasper'ın odasını temizlerler. Bu arada Jasper, hayat hikâyesinin bir bölümünü paylaşır. Bir gün Ewald süpermarkete gittiğinde, arkadaşı Peter'den Jasper'la ilgili daha fazla şey öğrenir. Jasper daha doğmadan annesi babasından ayrılır ve başka bir adamla evlenir. Fakat Jasper'ın annesi, onun öz babasında kalmasını kabul eder. Bu arada babası da yeniden evlenir. Babasının yeni eşi Mary'i çok sever. Öz annesinin Tom adında ikinci oğlu olur. Jasper'ın öz babası ve Mary boşanınca, Jasper'ın velayetini anne alır. Bu durum Jasper'ı derinden etkiler ve fırsat buldukça Mary'nin yanına gider. Annesinin ikinci eşi, yani Tom'un babası, bu sorunu Jasper'ı yatılı okula vermekle çözümlendiğini düşünür; fakat Jasper, çok defa okuldan kaçır. Jasper'ın bu dramatik hikâyesi Ewald'ın anne ve babasını derinden etkiler. Hem Jasper'a hem de çocuklara karşı davranışları değişir ve onların istediklerini yapmaya gayret ederler. Bu değişim, Bille tarafından hoş karşılanmamaktadır. Annesini kimseyi olduğu gibi sevemediğini söyleyip suçlamıştır.

Üçüncü hafta, annenin Jasper'ın sevdiği yemekleri yapmasıyla ve babanın ona çizgi romanlar getirmesiyle geçer. Akşamları da hep birlikte kâğıt oyunu oynarlar. Jasper da kimse uyardıktan banyo yapar. Haftayı da tatil için hazırlanmakla bitirirler.

Dördüncü hafta, tatilin ilk haftasına denk gelir. Jasper'ın taş koleksiyonu çalınır ve bir süre sonra geri getirilir. Jasper, taş koleksiyonunun çalınmasına çok üzülür,

bulunmasına da çok sevinir. Yolculuğun rotası yavaş yavaş Roma'ya doğru olur. Jasper, Roma'ya Mary'i görebilmek için gitmek ister; çünkü ondan aldığı son mektupta Roma'da tatilde olacağı yazar. Bille ve annesi çılgınlar gibi alışveriş yapar. Normal şartlarda sürekli çatışan anne-kız, alışveriş konusunda çok iyi anlaşır.

Beşinci hafta, Jasper için kabus gibi bir hafta olur. Mary'nin Roma'da olacağını açıklar Jasper. Floransa'dayken Ewald'in babası onların otelini bulmaya çalışır. Otel görevlisine Jasper'in kendisini görmek istediği mesajı bırakılır. Fakat mesajı alan Mary bunu kabul etmez. Bu haberi Jasper'a, Ewald'in annesi verir. Jasper, o kadar üzülür ki etrafındaki eşyaları odanın her yanına savurur. Bu durum sonrasında tatili bitirmeye karar verip eve dönerler. Ertesi sabah uyandıklarında Ewald, Jasper'ın horlamadığını fark edip odasına bakar ve odada olmadığını görür. Jasper, mektup bırakmıştır ve mektupta intihar edeceğini yazmıştır. Mittermeier ailesi hemen harekete geçer ve hızlı trenlerin olduğu garları araştırırlar ve Jasper'ı bulup eve getirirler. Jasper'a daha özenli davranılmaya başlanır. Annesinin Jasper'a ilgisi, Ewald'in hoşuna gitmez.

Son hafta, Jasper ve Bille'nin nişan töreni olur. Jasper'ın gideceği güne kadar onun istediklerini yaparlar. Jasper'ın gidişi herkesi üzer. Fakat anne-babasının davranışlarının değişmesi Ewald'in hoşuna gider. Not takıntısı olmasına rağmen o şekilde kalmalarını diler.

2.5.4 Gülten Dayıoğlu

Başarılı bir Türk roman ve öykü yazarı olan Gülten Dayıoğlu, 1935 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya gelmiştir. Tek çocuk olan Dayıoğlu, babasının evi terk etmesi üzerine annesiyle bir hayat sürmüştür. Türkiye'nin çeşitli illerinde öğrenim görmüştür. Lise hayatını İstanbul'da Atatürk Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bir süre öğrenci olmuştur; fakat öğrenimini yarıda bırakıp ilkokul öğretmeni olur. On beş yıl öğretmen olarak çalışır ve daha sonra yazar olarak hayatını devam ettirir.

Dayıoğlu, çocuklara tavsiye edilecek kitap eksikliğini fark edip bu alana yönelerek çeşitli öyküler, romanlar, gezi yazıları yazmıştır. İlk kitabı "*Bahçivanın Oğlu*" 1963'te yayımlanır. Bazı eserleri çeşitli dillere çevrilmiştir. Bu edebi türlerin yanı sıra, yurtdışında yaşayan çocuk işçilerin eğitim sorunlarıyla Türkiye'deki ilköğretim

programını içeren araştırmaları vardır. Çocuk ve gençlik edebiyatıyla ilgili yurtiçi ve yurtdişında çok sayıda oturumlara katılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Öykü Ödülü, yazarın ilk ödülüdür. Son olarak da 2000 yılının Kasım ayında Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülüne layık görülmüştür. Kırk yılı aşkın bir süredir yazarlık hayatına devam eden Dayıoğlu; Başbakanlık, TRT başta olmak üzere çok sayıda kurum, vakıf, dernek, gazete, dergi ve sivil toplum örgütleri tarafından ödüllendirilmiştir.

“Dünya Çocukların Olsa” adlı romanı, Alman diline çevrilip, 1984 yılında Alman Yayıncılar Birliği tarafından “Gençliğe Yarın Umudu Veren Üç Yüz Kitap” antolojisinde yerini aldı.

Yazar evlidir, iki oğlu ve üç torunu vardır. Lisede Fransızca eğitimi almış olup, orta derecede İngilizce bilmektedir.

2.5.5 Fadiş

Romana adını veren Fadiş, Toroslu kasabasında Cemile Hanım ve Kamil Bey’in kızı olarak dünyaya geliyor. Fadiş bir yaşına geldiğinde baba, evi terk ediyor. Altı ay sonra dönüp eşi ve çocuğuyla şehirde yaşamayı talep ediyor. Cemile Hanım, annesini yalnız bırakamayacağını söyleyince baba, evi tamamen terk ediyor. Annesi vefat edince Cemile Hanım ve Fadiş, şehre Kamil Bey’in yanına gidiyor; fakat kötü karşılanıyor. Baba tarafından istenmeyen anne-kız, İstanbul’a gidiyor. Bir akrabasının aracılığuyla doktorun yanında hizmetçiliğe başlıyor. Evin hanımı Fadiş’i hor gördüğu için Cemile, çok üzülüyordu. Anne-kız, bu evde bir yıl geçiriyor.

Kızıyla birlikte, yaşlı bir kadın olan Saime Hanım’ın yanında çalışmaya başlıyor. Burada mutlu günler geçiriyorken baba, bir gün gelip yeniden aile olacağız diyerek kızı Fadiş’i kaçırıyor. Kızını, eşini boşanmaya ikna etmek için kaçırıyor. Fadiş’i, üvey annesi istemediği için teyzesinin oğlunun yanına bırakıyor. Anne, kızının kaçırıldığını anlayıp işini bırakıyor ve kasabaya kızını aramaya gidiyor. Birkaç ay sonra ancak bulabiliyor ve kızını yanına alıyor. Kızıyla birlikte İstanbul’a geri dönüyor, fakat çocuklu olduğu için iş bulamıyor. Kasabaya tekrar dönüyor ve Fadiş’i bırakacak yer arıyor. Kendi akrabaları Fadiş’e bakmak istemediği için Hafize Nine adlı yaşlı bir kadının yanına bırakıyor. Anne, kızının bakımı için sürekli para gönderiyor. Fadiş

burada altı yaşına basıyor. Hafize Nine'nin yanındayken baba tekrar ortaya çıkıyor. Kızını ürkütmemek adına ona hediyeler alıyor ve bu şekilde sık sık görüşmeye başlıyorlar. Önceleri baba, Fadiş'le sadece nineyle birlikteyken görüşüyor. Bu durumu anneye bildirirler ve annenin hoşuna gidiyor. Bir gün baba, kızını çarşıya götürüyorum diyerek alıyor. Fadiş'i tekrar kaçırap kardeşi Hamdi Bey'in yanına Tanardı'ya götürüyor. Burada baba çalıştığı için, gündüzleri amcasının yanında, geceleri babasının yanında kalıyor. Babası onu dövüyor, amcası ise koruyor. Baba, kimseye haber vermeden Fadiş'i orada bırakıp tekrar gidiyor. Fadiş, artık amcası Hamdi Bey'de kalıyor ve ev işlerinde kullanılmaya başlanıyor. Amca, birkaç ay sonra Cemile'nin adresini bulup ona haber veriyor. Fadiş, okul yaşı gelmesine rağmen okula gönderilmiyor, ona ev işi yaptırıyorlar. Cemile, çocuğunu yanına alamadığı için amcasının yanında kalmasını uygun görüyor ve parayı ona gönderiyor. Fakat yenge paraya el koyuyor. Fadiş'e ne doğru dürüst yiyecek veriliyor ne de giyecek. Bu nedenle Fadiş, ağır bir hastalık geçiriyor. Bir süre sonra yenge, Fadiş'i istemediğini yazdırıyor eşine. Cemile ise Fadiş için kasabada kalacak başka yer arıyor. Birçok akrabasına mektup yazıyor ve teyzesinin kızı olan Zehra Kadın'dan olumlu yanıt alıyor. Kızının bakımı için para gönderiyor. Bir tanıdık vasıtasıyla Fadiş, Tanardı'dan Örenköy'e gönderiliyor. Burada Fadiş; Bekir Ağa, Zehra Kadın ve oğulları Hasan'la birlikte yaşamaya başlıyor. Fadiş'in bu evdeki hayatı diğer evlere göre daha iyi geçiyor. En azından sokakta oyun oynayabiliyor ve çok sayıda arkadaşı oluyor. Okul yaşı gelmesine rağmen gönderilmediği için, burada bir yıl geç başlamış oluyor okula. Hasan'la arada kavga etse de güzel bir yaşam sürüyor. Başarıyla ikinci sınıfa geçiyor. Bu arada, toplum baskısından boşanmak istemeyen Cemile, eşinden boşanmaya razı oluyor ve boşanıyor. Daha sonra baba, izini kaybettiriyor.

Cemile, iş için İstanbul'dan Ankara'ya gidiyor. Kızını çok özlediğini gören evin hanımı, kızını getirtebilmek için eşine bu konuyu açıyor ve Fadiş'e yatılı bir okul buluyor. Fadiş ise kaldığı yeri, okulunu, arkadaşlarını çok seviyor ve ayrılmak istemiyor. Romanın sonunda Fadiş, Ankara'ya annesine yanına doğru yol alıyor.

2.5.6 Dört Kardeşiler

Feten, Habibe, Döndü ve Yaşar. Bu romana adını veren dört kardeşin isimleridir. En küçük kardeş olan Yaşar'ın doğumundan kısa bir süre sonra anne, ateşli bir hastalığa yakalanıyor ve vefat ediyor. Anne öldüğünde Feten altı, Habibe dört, Döndü iki buçuk

yaşındadır. Dört kardeş, baba ve dedeleriyle birlikte bir köyde hayatlarını sürdürüyor. Babanın görevi, koru bekçiliğidir ve köyden biraz uzakta olan bir ormanı korumaktadır. Bundan dolayı, evden uzakta kalıyor günlerce. Evin bakımını büyük oranda dede üstleniyor, fakat en büyük kardeş Feten de kardeşlerine anne ilgisiyle yaklaşmaktadır. En küçük kardeş Yaşar, ablası Feten'i adeta anne bellemiştir. Onun yanından ayrılmamaktadır. Komşular, bu kardeşlere sürekli yardımda bulunuyor. Bu şekilde hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar.

Feten, okul çağına geliyor; fakat dede buna yanaşmıyor. Hem kız çocuklarının okutulması taraftarı olmadığı için hem de kardeşlerin bakımının eksik kalacağını düşündüğü için istememektedir. Babasının desteğiyle Feten okula başlıyor, fakat Yaşar her an onunla birlikte olduğu için onu bırakmıyor. Feten, birinci yılını kardeşiyle birlikte okumak zorunda kalıyor ve başarıyla tamamlıyor.

Baba, görevinin başındayken çatışmada vefat ediyor. Kardeşler, bu habere çok üzülürler. Babanın ölümünün ardından dede de yatalak hasta oluyor. Evin yükü tamamıyla Feten'e kalıyor. Belli bir süre, ellerindeki yemek ve parayla idare ediyorlar; bitince Feten çareyi muhtardan iş istemekle buluyor. Muhtar ve komşular, onlara yiyecek veriyor. Muhtarın eşi, bu konuda hiç gönüllü değildir.

Bir gün, karakol komutanı köye gelip muhtardan evlatlık kız istiyor. Muhtarın aklına bu kardeşlerden Habibe ve Döndü geliyor. Dede, içinde buldukları kötü durumdan dolayı kızların evlatlık verilmesinden yana oluyor. Kardeşler ise bu duruma kesinlikle karşılar. Karşı olmaları, Habibe ve Döndü'nün evlatlık verilmesine engel olamadı.

Feten, kardeşine ve dedesine bakmak için çalışmasına rağmen ikinci sınıfı pekiyi dereceyle bitiriyor. Feten, okul olmadığı zamanlarda da çalışmaya devam eder. Okul vakti gelir, fakat çobanlık yaptığı için okula başlayamaz. Üçüncü sınıfı akşamları öğretmenin yanına gidip ders alarak tamamlıyor ve dördüncü sınıfa geçiyor. Dördüncü sınıfta da yağmurlu günlerde Yaşar'la birlikte okula gidiyor ve sınıfını başarıyla tamamlayıp beşinci sınıfa geçiyor. Bu arada, dede günden güne kötüleşiyor. Muhtar, Habibe ve Döndü'nün olduğu fotoğrafı dedeye veriyor. Boyunlarının bükük, giysilerinin eski olmasına üzülüyor. Dede vefat ettiğinde, Feten'in de evlatlık verilmesine karar veriliyor. Kız çocuklarının yanında bir yetişkin olmadan yaşayamayacağını, hakkında kötü konuşulacağını düşünen muhtar, Feten'e de bir ev

bulmuştur. Feten ve kardeşi, önce bu karara direnir. Kaçıp saklanmasına rağmen bulunuyor ve evlatlık veriliyor. Yaşar, bu duruma çok üzülüyor; fakat muhtar onu evinde çalıştırmak için götürüyor. Okul yaşı gelmesine rağmen okula da gönderilmiyor.

Feten, götürüldüğü evde hizmetçi olarak çalıştırılıyor. Küçük bedenine rağmen ağır işlerde kullanılıyor. Evin hanımı Feten'e hiç acımıyor; sürekli azarlıyor, dövüyordu. Bu şekilde, bu evde Feten'in üç yılı geçiyor. Aklında hep kaçmak var; hatta birkaç kez kaçmaya yelteniyor ve yakalandığında daha fazla dövülüyor. Feten, on beş yaşına basıyor. Feten'in evde yalnız bırakıldığı ve kapının üstüne kilitletiği bir gün, apartmanda yangın çıkıyor. Feten, derin yaralarla kurtarılıyor. Hastanede üç ay geçiriyor ve bu süre zarfında evin hanımı onu sadece bir kez ziyaret ediyor. Üç ay hastanede kaldığı için, evin hanımı onu artık istememektedir. Hemşirelerle çok iyi ilişki kuruyor Feten. Yerini yurdunu öğrenip köye mektup yazıyorlar ve aralarında para toplayıp Feten'i köye gönderiyorlar. Feten, o kadar mutlu ki acısını bile unutuyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Çalışma için, Türk çocuk ve gençlik yazarı Gülten Dayıoğlu'nun "Fadış" ve "Dört Kardeşiler" romanları ile Avusturyalı çocuk ve gençlik yazarı Christine Nöstlinger'in "Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)" ve "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanlarında bahsedilen aile yapıları ve eğitim yöntemleri karşılaştırmalı olarak incelenmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İslamoğlu'nun (2009) belirttiğine göre, nitel araştırma, sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, romanlarda bulgulara doküman inceleme çalışması yapılarak ulaşılmıştır. "Doküman inceleme, araştırması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" ("Doküman İncelemesi", t.y.).

Bu çalışma, konunun ele alınış biçimine göre tanımlayıcı araştırma kapsamında yer almaktadır. İslamoğlu (2009), tanımlayıcı araştırmayı şu şekilde açıklamaktadır:

Tanımlayıcı araştırma; araştırma probleminin özelliklerini ve oluş sıklığını belirlemek, problem üzerinde etkili olan değişkenleri ve bu değişkenlerin önem derecelerini ortaya çıkarmak, problemin ortaya çıkış biçimini tahmin etmek ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirleyerek genellemelere varmak için yapılır.

Yöntembilim açısından değerlendirildiğinde, çalışma tümevarım yöntemiyle ele alınmıştır. "Tümevarım yöntemi tündengelim tersine, parçaların incelenmesini ve bu incelemelere dayanarak bütünüün tanımlanmasını amaçlayan bir yaklaşımdır" (İslamoğlu, 2009, s. 36).

Araştırmanın amacına göre olarak bu çalışma temel araştırma türündedir. "Temel araştırmalar, olaylar arasındaki ilişkileri keşfetmek ve yeni kuramlar geliştirmek için yapılan araştırmalardır" (İslamoğlu, 2009, s. 38).

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

“Evren, gözlem ya da inceleme kapsamına giren ve ulaşılmak istenen nesne ya da bireylerin tamamının oluşturduğu büyük bir grup olarak tanımlanır” (“Evren ve Örneklem”, t.y.). Bu bilgiden hareketle evren, Türk çocuk yazarı Gülten Dayıoğlu’nun “Fadiş” ve “Dört Kardeşiler” adlı eserleriyle Alman çocuk yazarı Christine Nöstlinger’in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” ve “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” adlı eserleridir. “Örneklem ise özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen sınırlı bir parçadır” (“Evren ve Örneklem”, t.y.). Araştırmanın örnekleme, Dayıoğlu ve Nöstlinger’in belirlenen romanlarındaki aile bireyleridir.

3.3 Veri Toplama Aracı

Bu çalışma için veriler; Gülten Dayıoğlu’nun “Fadiş” ve “Dört Kardeşiler” romanları ile Christine Nöstlinger’in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” ve “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” romanlarının incelenmesiyle elde edilmiştir. Romanlardaki aile yapıları ve çocuk eğitimi yöntemleri araştırılıp karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır.

3.4 Verilerin Analizi

Doküman inceleme yöntemiyle elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Yılmaz’ın (2019) yüksek lisans tezinde belirttiği gibi içerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve içeriklere ulaşmaktır. Bulgulara dört aşamada ulaşılmıştır: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Birinci aşamada konuya uygun veriler toplanarak kodlar oluşturulmuştur. Kodlar kapsamında başlıca temalar belirlenmiştir. Belirlenen temalarla uygun kodlar eşleştirilmiştir. Son olarak, bulgular yorumlanarak sonuç kısmında tartışılarak önerilerde bulunulmuştur.

Bulguların çözümlenmesinde Akyüz’ün (2014) doktora tezinde ifade ettiği gibi betimsel çözümlenme yöntemi kullanılmıştır. Betimsel çözümlenmede amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu nedenle, eserlerdeki dikkat çekici yönleri vurgulamak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

4.1 Çocuk Eğitiminde Ailenin Rolü

Bir çocuğun yetiştirilmesinde ve bir birey olarak toplumda yer almasında ailenin payı diğer etkenlere göre daha fazladır. Anne-babanın davranışları ve olaylara gösterdiği tepkiler, çocukları tarafından kaydedilmekte ve günü geldiğinde çocukların benzer davranışı sergileme olasılığı çok yüksek olmaktadır. Bu bağlamda ailenin nasıl bir tutum gösterdiği önem kazanmaktadır. Bu tutumlar şu şekilde sıralanmaktadır: Baskıcı-Otoriter Tutum; Pasif, İlgisiz Tutum; Aşırı Korumacı Tutum; Tutarsız ve Kararsız Tutum; Destekleyici, Güven Verici ve Demokratik Aile.

İncelenen romanlarda göze çarpan aile tutumu, baskıcı-otoriter tutumdur. Taşdan (2009) bu tutumu “Okul, Aile ve Toplum İlişkilerinde Çocuk ve Şiddet” kitabında şu şekilde açıklamaktadır: Ailede söz hakkı tanınmamış, bir konuda karar alınırken görüşü alınmamış, kuralların nedenleri anlatılmadan kurallara uymaya zorlanmış çocuklar, ilerde de yanlış olduğunu düşündüğü şeyleri ifade etme cesareti gösteremeyecektir. Ergenlikten önce sinen, korkan bir çocuk, ergenlikten sonra tüm baskı dayığa karşı başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan bir genç olup çıkar. Yetersizlik ve güvensizlik duygularını kapatmak için kabadayılık gösterilerine girişir. O güne kadar biriken düşmanca duygularını ve kinini kendinden güçsüzlere yöneltir. Romanlarda çocukların eğitiminden sorumlu olan kişiler şu şekilde sıralanabilir:

Dayıoğlu'nun “Fadiş” romanında anne, kızının bakımını sağlamak için farklı şehirde çalışıyor. Baba da kızını istemediği için bebekken terk ediyor, fakat daha sonra birkaç kez ortaya çıkıyor. Çünkü eşinden boşanmak istiyor. Eşi de toplumdan dışlanmamak için boşanmak istemiyor. Kızını, eşini boşanmaya ikna etmek için kaçırıyor ve koz olarak kullanıyor. Bu durum, Fadiş'te baba korkusu yaratmıştır. Bu nedenle Fadiş, anne onu hizmetçilik yaptığı evlere götüremediği için köyde birçok kişinin yanında kalıyor, fakat etkin olarak öncelikle Hafize Nine Fadiş'e bakıyor, daha sonra da uzun bir süre Zehra Kadın ve eşi.

“Dört Kardeşiler” romanında anne, son çocuğu olan Yaşar’ı doğurduktan kısa bir süre sonra vefat ediyor. En büyük çocuk olan Feten, kardeşlerinin bakımını büyük oranda üstleniyor. Çocukların bakımını baba sağlamakta, fakat koru bekçisi olduğu için eve çok sık gidememektedir. Bu nedenle ana eğitici, onlarla birlikte yaşayan dededir. Dedenin de vefatından sonra köy halkı, çocuklar adına sürekli karar alıyor.

Nöstlinger’in “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” romanında Wolfgang; anne, baba, dede ve iki kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Eğitici olarak anne-baba baskındır.

“Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” romanında ise Ewald; anne, baba ve bir ablasıyla bir hayat sürmektedir. Eğitici roller anne-babaya aittir.

Çocuk romanlarının anlatıcılarından biri olan Ewald, ailesini şu şekilde tanımlıyor:

Şu ana kadar evimizde hiç heyecanlı şeyler yaşanmadığından, heyecanlı olaylar anlatmaya pek alışık değilim. (Okulda bir kompozisyon yazmak zorunda olduğumda –örneğin ailecek geçirdiğimiz bir Pazar günü veya benzer bir konu hakkında- hep bir şeyler uydurmak zorunda kalırdım. Evdeki gerçek pazarlardan veya bunun gibi şeylerden, tam bir kompozisyon yazmak mümkün olmazdı.) Annem bunu uyumlu aile hayatımıza bağlıyor. Ablam ise bunun doğru olmadığını iddia ediyor. Biz uyumlu bir aile değiliz. Aşırı sıkıcı bir aileyiz (Nöstlinger, 2006, s. 5).

Romanlarda, karar mekanizmaları ailelerdir. Bir konuda karar alırken çocuklara ne söz hakkı tanınıyor ne de onların görüşleri soruluyor.

Annem her zaman benim için neyin iyi olduğunu bilir. Tam olarak emin değilse babama sorar. Bana da sorabileceği fikri ise, hiç aklına gelmiyor! (Nöstlinger, 2006, s. 10-11).

Çocuklar kurallara dayalı bir hayat yaşıyorlar. Büyüklerden gelen talimatları yerine getirmesi onlardan beklenen temel davranış biçimidir. Örneğin; Nöstlinger’in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” romanında arabanın temizliği konusunda kesin kurallar vardır.

Arabamızın içini temiz tutmak en temel aile kurallarımızdan biridir. Bugüne dek, bu kuralı ben ya da ablam her çiğnediğimizde, annemin uzun uzadıya, yüksek seste söylenmesine maruz kalmıştık (Nöstlinger, 2006, s. 55).

Evde, bir tartışma anında babanın söylemi de çocuklar için sorgulanmaması gereken bir durumdur. Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanında bu durum net bir şekilde ifade edilmiştir.

Babam her zaman hayır diyorsam hayır *demektir* der (Nöstlinger, 2010, s. 12).

Ewald'in annesi, konuk olarak gelen Jasper'ın giyinme kültürünü – Jasper neredeyse hiç kıyafeti olmadan evin içinde dolaşabiliyor – eleştirip evdeki kuralı hatırlatıyor.

"Biz kıyafetsiz dolaşmıyoruz! İşte o kadar!" dedi annem (Nöstlinger, 2006, s. 64).

Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanında Wolfgang, kendi ailesini arkadaşının ailesiyle kıyaslıyor. Aslında arkadaşının yaşantısına özeniyor. Kendi ailesini, kıyaslama yoluyla eleştiriyor. Fakat arkadaşının, kendi yaşantısından tam olarak hoşnut olduğu söylenemez.

Huber Erich'lerde her şey bizimkinden çok farklı. Erich'in, Yüzme Kulübü'ne, sinemaya, arkadaşına gidebilmek için her seferinde izin alması gerekmiyormuş. Ne isterse yapabileceğini söylüyor. Ama en azından kendi ailesi için bu durumun olumsuz yanları olduğunu da ekliyor. Çünkü annesi de ne isterse yapıyormuş. Bazen yemek bazen de ütü yapmak istemiyormuş. Erich'e de gömleğini bir kez kendi ütülerse, ellerinin aşınmayacağını söylüyormuş.

İnsanın gömlek ütülerken elinin aşınıp aşınmayacağını bilemem. Ben daha hiç gömlek ütülemedim. Dahası bir ütüye elimi bile sürmedim.

Ancak, ne olursa olsun, Erich'lerin evi çok eğlenceli. Erich'in odası o kadar dağınık ki. Kitaplar, iskambil kâğıtları, donlar yerlere atılmış; bütün bunların arasında da Erich'in okul eşyası duruyor. Bir duvara mumboyayla resim yapmış. Odasının kapısında da büyük harflerle; "*Büyüklerin girmesi yasaktır!*" yazılı (Nöstlinger, 2010, s. 35).

Wolfgang, ailesini olumsuz eleştirmesine karşın annesi bu konuda onun gibi düşünmemektedir.

Annem, bizim normal ve doğru dürüst bir aile olduğumuzu ileri sürdü (Nöstlinger, 2010, s. 75).

Wolfgang, onlarla birlikte yaşayan büyükbabasına, babasıyla ilgili yapması gerekenler hakkında serzenişte bulunuyor. Çünkü Wolfgang'ın yanında tüm ev halkı, babadan

sürekli ne yapılması gerektiği konusunda uyarı alıyor. Kendisine uygulanan modeli, büyükbabasına aktararak onun harekete geçmesi gerektiğini düşünüyor. Büyükbaba ise kendisini nasıl bir evlat yetiştirdiği konusunda sorguluyor.

Ben de ona, “Senin bu yaptığın haksızlık!” dedim. “Sen de Hıyaristanlı’yı bizim gibi istemiyorsun! Babama onu evden atmasını emretsene o zaman! Sen babamın babasısın; ona bir şey yapmasını söyleyebilecek tek kişi sensin!”

Büyükbabam da, belli bir yaştan sonra insanın çocuklarına ne bir şey yaptırabildiğini ne de emir verebildiğini savundu. “Artık çok geç! Şu Kumi-Ori’yi daha ilk gün başımızdan atmalıydık. Oğlum artık gırtlığına kadar bu işe batmış durumda!” diye ekledi (Nöstlinger, 2010, s. 71).

Aileler, çocuklarını onlar üzerinde otorite kurarak eğitmeye çalışmıştır. Nöstlinger’in “Das Austauschkind” romanının çocuk kahramanı Ewald’ın babası, eve konuk olarak gelen ve kendilerinden farklı olan Jasper’ı değiştirmenin ya da kendi yaşam tarzlarına uydurmanın yolunun onu yönetimi altına alarak otoriter bir tutumla eğitmek olduğunu savunur.

Bu oğlanın, “güçlü bir yönetime” ve “sert bir otoriteye” ihtiyacı olduğunu söyledi babam. Kendisinin bu konuda annemden daha yetenekli olduğunu savunuyor.

“Bol şans,” dedi annem kederli bir tonda.

“Bu şans meselesi değil,” diye karşılık verdi babam “aksine sonuca odaklanma meselesi. Boyun eğmeyi öğrenmesi gerek! Öğrendiğinde de, kendi iyiliği için olduğunu kavrayacaktır. Bir çocuğun elini, doğru yolu iyice belleinceye kadar bırakmamak gerekir” (Nöstlinger, 2006, s. 75).

Fakat bu otorite, çocuklarda özgüven eksikliğine yol açmaktadır ve kendilerini mutsuz hissetmektedirler. Ewald, hayallerini ailesine anlatmaya bile cesaret edemediğini ifade ediyor.

Güzel planlar! Gizli planlar! Dürüst olmak gerekirse, bugüne kadar bizimkilere açıklama cesareti bulamadığım planlar! Ancak, artık açıklama zamanı geldi (Nöstlinger, 2006, s. 29).

Ewald, doğum günlerinde aldığı hediyeleri beğenmemesine rağmen bunu sesli olarak dile getiremiyor. Sadece kendi içinde böyle düşündüğünü anlatıyor.

Doğum günlerim gerçekten de bahsetmeye değer sayılabilir, çünkü bugüne dek beni sevindiren bir hediye aldığımı hatırlamıyorum. Bu doğum günümde babamdan bir yığın bilimsel içerikli kitap (Astronomi, Atomların Bölünmesi, dört ciltlik Ülkemiz Bitkileri ve Mağara Resimleri) aldım. Annem ise yazlık bir takım elbise (beyaz üstüne bebe mavisi çizgili, çamaşır makinesine dayanıklı) armağan etti. Babaannemden, battal boy altı donla altı atlet, anneannemdense, tersine iki numara küçük, altı çift çorap aldım. (Anneannem boy attığımı ve geçen yılki ayakkabı numaramın artık bana uymadığını unutuyor.) Bilimsel kitaplardan -konusu hiç fark etmez-, takım elbiselerden -hangi desende olursa olsun- ve iç çamaşırıyla çoraplardan -ister büyük, ister küçük gelsinler- nefret ederim (Nöstlinger, 2006, s. 37).

Baskıcı-otoriter aile ortamında ergenlik öncesinde içine kapanık bir çocuk modeli varken ergenlik sonrası başkaldıran, evin kurallarını hiçe sayan bir çocuk modeli ortaya çıkar. Ewald ailesine pek karşı gelemiyorken, ergenlik döneminde olan ablası Sybille (Bille) her fırsatta hoşnutsuzluğunu dile getiriyor.

Haklıydım! Bille titreyen ellerini sıkıp yumruk yaptı, ayağıyla yere vurdu ve haykırdı: ‘Sizden öyle nefret ediyorum ki! Hiç kimseyi rahat bırakamaz mısınız siz? Herkesi sizin istediğiniz gibi olmaya zorlamak zorunda mısınız! En azından zavallı Jasper’la uğraşmayın! Siz kendi dünyanıza hapsolmuş cahillersiniz! (Nöstlinger, 2006, s. 81).

Aile, istemediği durumlarla karşılaştığında fiziksel şiddete başvuruyor. Örneğin; Bille ve babası tartışırken Bille’nin sürekli babasına cevap vermesi üzerine baba kızını tokatlıyor.

Ama babam onu yakaladı ve yüzüne iki tokat yapıştırdı (Nöstlinger, 2006, s. 81).

Bu şiddet konusunda aile içi zıtlıklar da oluyor. Baba, kızını tokatladığında; anne bu durumdan hiç hoşlanmıyor ve Ewald, annesinin düşüncesini aktarıyor.

Annem dayağa karşıdır çünkü (Nöstlinger, 2006, s. 82).

Çocuklar sürekli ne yapmaları gerektiği konusunda uyarı alıyorlar. Örneğin; Dayıoğlu’nun “Dört Kardeştiler” romanının çocuk kahramanları Feten ve kardeşleri köyde bir sünnet düğününe davet edilir. Düğünden önce kına gecesi yapılır. Hep birlikte oraya giderlerken Feten, bir anne edasıyla kardeşlerini uyarıyor.

Yolda giderlerken Feten, kardeşlerine:

- Orada bir şeye el sürmeyin, yiyecek istemeyin, ayak altında dolaşmayın, uslu uslu oturun, diye öğüt verdi (Dayıoğlu, 2011, s. 37).

Köyde neredeyse bütün kızların kulaklarını Marzı Nine deler. Feten kulakları delinirken istemsiz bir şekilde bağırıp, ağlar. Bunun üzerine ablasının peşini hiç bırakmaya Yaşar nineyi dövmek ister. Feten ise hemen araya girer ve kardeşini uyarır.

Büyüklere el kaldırıılmaz (Dayıoğlu, 2011, s. 53).

Arif'in sünnet düğününe giderken Feten, yine kardeşlerini yemek adabı konusunda uyarıyor.

Feten:

- Üstünüze yemek dökmeyin, diyerek kardeşlerini uyardı (Dayıoğlu, 2011, s. 56).

Köydeki yemek kültürüne göre herkes sofranın ortasından yemeği kaşıklayıp yer. Düğün yemeği esnasında Feten'in kolu ortaya uzanmaya yetmediği için çorba içmekten vazgeçer. Fakat kardeşi Yaşar, çorba içmek için tutturunca Feten hemen onu uyarır.

Feten zor duruma düşmüştü. Yaşar'ın kulağına eğildi:

- Sus, arsızlık etme, sonra bizi kınarlar, dedi (Dayıoğlu, 2011, s. 56).

Dayıoğlu'nun çocuk kahramanları genellikle söz dinlemeleri gerekiyor, aksi takdirde korkutuluyor veya dövülüyor. "Dört Kardeşiler" romanında, bir akşam yemeği sırasında kavgaya tutuşan kardeşleri bağırarak yatıştırıramayan dede, çareyi onları dövmekte bulur.

Küçükler, dededen dayak yeyip birer köşeye çekildiler (Dayıoğlu, 2011, s. 14).

Feten, bir ailenin yanına hizmetçilik yapması için gönderiliyor. Fakat evin hanımının eğitim yöntemi şiddete dayanmaktadır. Eve ilk defa gittiğinde hanım, Feten'i bir köşeye çekip üstündekilerini değiştirmesini istiyor. Saçında bit olduğunu iddia edip kesmeye çalışıyor. Kesilen saçları toplamasını emrettiğinde Feten, köyünde bit olmadığını söylüyor ve bu cevabın karşılığı şiddet oluyor.

Hanım, elinin tersiyle yüzüne güçlü bir tokat indirdi (Dayıoğlu, 2011, s. 131).

Kulağındaki küpeleri de çıkarmak isteyen hanıma karşı Feten direniyor. Annesinden hatıra kalan küpeleri çıkarmak istemediğini söyleyince hanımın hakaretlerine maruz kalıyor.

- Anlaşılan seninle çok uğraşacağım. Ama ben seni çabuk adam ederim. Hem de, terbiyeli köpek gibi olur, ayaklarımı yalarsın. Sen bu ‘Cennetten çıkma’yı hiç tatmamışsın anlaşılan, diyerek Feten’in üstüne atıldı (Dayıoğlu, 2011, s. 131).

Feten, köy anılarına daldığı esnada hanım ondan bez getirmesini ister. Bunu duymayan Feten, hanımının tokatıyla ne olduğuna uğrar.

Hanım, merdivenden öfkeyle indi. Birdenbire üstüne atılıp, iki yanağına birer tokat indirdi. Feten şaşırılmıştı (Dayıoğlu, 2011, s. 133).

Hanım, ayrıca Feten’in şivesini beğenmediğinden onu kızıyla iletişim kurmaması konusunda uyarıyor.

- Sakın Sibel’le konuşma. Onun dili de bozular, diye Feten’i azarlıyordu (Dayıoğlu, 2011, s. 133).

Feten’in yaşına aldırmadan hanım, ona ağır ev işleri yaptırıyordu. Hanımının istediği gibi yapamadığında ise şiddetin derecesi artıyordu.

Hanım, öylesine sık dövüyordu ki, Feten, şaşkına dönmüş, dayaktan aptallaşmıştı (Dayıoğlu, 2011, s. 134).

Feten, bir gün evden kaçır ve polise sığınır. Köyün muhtarıyla iletişime geçerler, fakat muhtar Feten’i o aileye emanet ettiğini söyler. Vücudunda o sıra yara izleri olmayan Feten’i eve gönderirler. Evden kaçmanın cezasını ağır öder.

Feten o gün, yine dayanılmaz dayaklar yedi. O günden sonra Hanım, geceleri sokak kapısını kilitlemeye başladı (Dayıoğlu, 2011, s. 148).

Evin hanımının aksine evin beyi, eğitim konusunda biraz daha ılımlı bir bakış açısına sahiptir.

- İyi ya hanım, bu kız at gibi mi büyüyecek? İnsan konuşa konuşa terbiye edilir. Dilini beğenmiyorsanız, siz kendi dilinizi ona öğretin, dedi (Dayıoğlu, 2011, s. 134).

Korku veya şiddet içeren eğitim, çocuğun karakterini olumsuz etkiliyor. Çocuk gerçeği saklıyor ve eğitici rolü üstlenen kişiye güven duymuyor. Dayıoğlu'nun "Dört Kardeşiler" romanında Feten'in hizmetçilik yaptığı evin hanımının kızı Sibel, yaptığı hatayı annesine söyleyemiyor, çünkü annesinin "Seni dövmeceğim." sözüne inanmıyor.

Sibel, annesinin huyunu biliyordu. Vazoyu kendisinin kırdığını söylerse, annesi onu da bir iyi döverdi. Söz veriyordu ama, sözüne güvenemiyordu annesinin (Dayıoğlu, 2011, s. 135).

Çocuk söz dinlediğinde, yani eğitici konumdaki kişinin söylediğini yaptığında ona yumuşak davranılıyor. Feten'in hanımı, kızı Sibel uslu olduğunda ona ılımlı davranıyor.

- Haydi kızım, bunu hatırım için ye! diye yalvarmaya başladı (Dayıoğlu, 2011, s. 136).

Çocuklara 'korku'tularak istedikleri yaptırılıyor. Çocuklar korku mantığı altında yaşamaya alıştırılıyor. Küçük bedenlerin (çocukların) görevi, büyük bedenleri (ebeveyn ve yetişkin) tatmin etmektir. Feten, hanımından çok korkuyor.

Feten, 'Gümüşleri daha yeni parlattım' demek istiyor, fakat korkudan söyleyemiyordu (Dayıoğlu, 2011, s. 152).

Dayıoğlu'nun "Fadiş" romanında da korku ve şiddete dayalı bir eğitim söz konusudur. Fadiş'in anne ve babasından ayrı yaşadığı yerlerden biri olan Sami Bey'in evinde şiddet gördüğü annesi tarafından anlaşılıyor ve Sami Bey'e çıkıyor. Buna karşılık olarak da Sami Bey şu sözleri söyler:

- Çocuk terbiye edilirken elbette dövülür. Okşaya okşaya terbiye olur mu?" (Dayıoğlu, 2010, s. 44).

Fakat Fadiş'in annesi dayakla terbiye yöntemine karşı çıkıyor.

- Olur, dedi Cemile. Dayakla eşek terbiye edilir. Fadiş gibi bir çocuk değil! (Dayıoğlu, 2010, s. 44).

Babası tarafından kaçırılan Fadiş, babasının şiddetine de maruz kalıyor. Anneyi boşanmaya ikna edemeyen baba, kızını anneyi tehdit etmek için kaçırıyor.

- Ananın kızısın. Beş para etmezsin. Seni, adam etmek için dövdüm. Gidip millete dert yanmış, herkesi kendine acındırılmışın. Bundan sonra insanlar sana daha çok acıyacak (Dayıoğlu, 2010, s. 67).

Fadiş, bir süre de amcasının evinde kalır. O sıralar yengesi doğum yapar ve Fadiş, bebeği çok sever. Bir gün odada kimse yokken bebeği kucağına alır ve öper. Bebek ağlamaya başlar ve yengesi hemen odaya dalar. Olayı abartarak eşine söyler ve Fadiş amcası tarafından yine azarlanır.

- Başbelası kız, ne istiyorsun çocuktan? Bir daha onu kucağına alırsan seni çok fena döverim. (Dayıoğlu, 2010, s. 75).

Fadiş'in en son kaldığı yer, annesinin teyzesinin kızının yanındır. Zehra Kadın, eşi Bekir Ağa ve oğulları Hasan ile annesi onu yanına aldırincaya kadar yaşar. Bu eve yeni gittiği sırada Bekir Ağa, oğlunu Fadiş'le kavga etmemeleri konusunda tehdit eder.

- Onunla kavga dövüş ettiğini duymayayım. Seni çok fena döverim (Dayıoğlu, 2010, s. 89).

Bekir Ağa, oğluna oruçla ilgili şaka yapmak istediğinde Hasan, Fadiş'i onu ispiyonlamakla suçlar. Babası hemen araya girer ve şu sözleri söyler:

- Yılan sensin. Fadiş bana bir şey söylemedi. Ben sadece şaka yaptım.

Hasan'ın yüzüne bir tokat indirdi (Dayıoğlu, 2010, s. 123).

Bayram günü Fadiş'le Hasan kavgaya tutuşur. Fadiş'in elbisesi yırtılır ve Zehra Kadın sinirlenmesine rağmen onu diker. Fakat Fadiş, elbiseyi tekrar giymek istemediğini söyleyince tokatı yer.

Zehra Kadın, bu sözlere o denli kızdı ki, Fadiş'e güçlü bir tokat indirdi (Dayıoğlu, 2010, s. 135).

Anne ve babası konuşurlarken Fadiş'in gideceğini öğrenen Hasan, gidip Fadiş'e bunu söyler. Sadece söylemekle kalmayıp Fadiş'i kimseye söylememesi konusunda da uyarır. Hasan, anne ve babasının yöntemine başvurmaktadır. Aile, çözümü şiddette bulduğu için oğullarının çözümü de şiddet olmaktadır.

- Ben bilmem. Bunu da anamla babamdan duydum. Bu söylediklerimi anama deme. Beni döverler. O zaman ben de seni döverim (Dayıoğlu, 2010, s. 154).

Çocukların dövülmemesi bir şarta bağlanıyor. Örneğin; ev işlerinde kullanılan Feten, evin hanımının şartlarını yerine getirirse ancak dövülüyor.

- Hah şöyle, bunu demin yapsaydın, canın yanmayacaktı! Bundan sonra ayağını denk al. Benim istediklerimi eksiksiz yapar, kızım Sibel'e ve Beyefendiye gereken saygıyı gösterirsen, ben de seni hiç dövmem...

Sonra sesini yumuşattı.

- Terbiyeli, çalışkan bir kız olursan, sana güzel giysiler, boncuklar, bilezikler alırım (Dayıoğlu, 2011, s. 132).

Yaşlı bir kadının yanında işe başlayan Cemile, kızı Fadiş'i de yanında götürür. Kadın, Fadiş'i çok sever; fakat ancak Fadiş uslu durduğunda karşılığında güzel şeyler alabileceğini söyler.

- Seni sık sık gezmeye götüreceğim. İyi kız olursan sana bebekler, elbiseler alacağım... diyordu. (Dayıoğlu, 2010, s. 31)

Bekir Ağa'nın oğlu Hasan, babasını iyi tanımakta ve dövülmemek için elinden geleni yapıyor.

- Babamdan çok korkarım. İyi adam ama, kızdı mı çok dövüyor. Onun için kızdırmamaya çalışırım (Dayıoğlu, 2010, s. 92).

Çocuk eğitiminde yadsınamayacak kadar bir öneme sahip olan unsur "sevgi"dir. "İnsanoğlu sevme yeteneğini seville seville kazanır. Sevmeden önce seilmeyi öğrenir. (...) Gerçekten çocukluğunda sevgiye doymamış insanın dengeli bir kişilik geliştirmesi de, başkalarını sevmesi de olanaksızdır. Kişi yeterince almadığını başkalarıyla paylaşamaz" (Yörükoğlu, 1992, s. 137). Dört Kardeşiler romanında çocukların en büyüğü olan Feten, çocuklara adeta anne sevgisiyle yaklaşmaktadır. Özellikle en küçük kardeşi Yaşar'ın üzerine çok titremektedir. Sevgisini en çok ona göstermektedir. Yavuzer (2010), bu durumu şöyle açıklamaktadır: Annenin olmadığı bir durumda, büyük kız kardeş onun yerini alıp, çocukların güçlükleri aşmasına yardımcı olabilir. Fadiş romanında ise Fadiş ile annesi arasında güçlü bir sevgi bağı vardır. Fadiş'in annesini anımsadığı her an, sevgi dolu cümlelerle tasvir ediliyor.

Feten'in en küçük kardeşi Yaşar'a sevgisi romanda şu şekilde betimleniyor:

Feten, gözlerini açıp sevgiyle, Yaşar'a baktı (Dayıoğlu, 2011, s. 43).

Dışarıda oyun oynarken elindeki ekmeği tavuk görünce düşüren Yaşar'ı ağlarken gören ablası dayanamaz ve onu teselli eder.

- Ağlama böyle, ben sana hemen bir dilim ekmek daha veririm. Gel Şimdi, evimize gidelim, diye saçlarını okşadı (Dayıoğlu, 2011, s. 59).

Misafirlikte oldukları bir akşam Yaşar dayanamayıp uyur. Kardeşleri de uyumak üzereyken onları uyumamaları için drter. Kavru lan helva ortaya geldiğinde ise Yaşar'ın bundan eksik kalmaması için onu uyandırmak ister.

Feten, Yaşar'ı uyandırmaya çalıştı. Yoksa, yediği içine sinmeyecekti (Dayıoğlu, 2011, s. 75).

Kardeşlerden Habibe ve Döndü evlatlık verildiğinde Yaşar ve Feten çok üzülür. Fakat Yaşar'ı teselli eden yine ablası Feten'dir.

- Ağlama Yaşar, belki bir gün dönerler, diyerek başını göğsüne yasladı (Dayıoğlu, 2011, s. 95).

Fadiş, babası tarafından kaçırılıp babasının akrabası Sami Bey'in yanına bırakılır. Annesi aylarca kızını arar ve sonunda bulduğunda kızı ona soğuk davranır. Bunun sebebi Fadiş'in annesini sevmemesi veya istememesi değildir. Tamamen Sami Bey'in dayatması yüzündendir. Cemile, kızını gördüğü an ona sevgisini göstermek için sabırsızlanır.

Onu koklayarak birkaç kez öptü. (...) Gözünde hiçbir Şeyin değerı yoktu. Fadiş'in soluğunu sezmek, ağırlığını duymak yetiyordu. (Dayıoğlu, 2010, s. 45).

Cemile'nin kızını arayıp bulması, onu bırakmaması köy halkı tarafından takdir ediliyor. Anneye kızını bulma cesarete veren unsur ise sevgidir.

Yüreği sıcak anaymış. Başkası olsa, çocuğunun ardını aramazdı. Varsıl kişilerin yanındadır, diyerek İstanbul'da keyfine bakardı (Dayıoğlu, 2010, s. 47).

Amcasının yanında kaldığı dönemde Fadiş, yengesi tarafından sürekli azarlanıyordu. Bu duruma katlanmasını sağlayan durum ise amcasının ona olan sevgisidir.

Fakat amcasının sevgisi, ilgisi ona g veriyordu (Dayıoğlu, 2010, s. 72).

Yengesi Fadiş'i artık evinde istemediği için eşine Fadiş'in annesine mektup yazmasını ve kızını almasını ister. Bunu öğrenen Fadiş, mutlu olur. Çünkü o da o evde kalmak istememektedir.

O zaman Fadiş biraz rahatladı. İçine sıcak bir sevinç yayıldı. Anasının kokusu burnunda tıttı. Anasıyla geçirdiği günleri düşündü (Dayıoğlu, 2010, s. 76).

Fadiş, en son Zehra Kadın ve Bekir Ağa'nın evinde kalır. Zehra Kadın, annesinin teyzesinin kızıdır. Onu ilk gördüğünde, annesine benzettiği için bir yakınlık hissederek.

Orada Zehra Kadın görüldü. Fadiş, ona dikkatle baktı. Annesine benziyordu. İçine bir sıcaklık ve sevgi yayıldı (Dayıoğlu, 2010, s. 88).

Bayram günü geldiğinde Fadiş, Hasan'la birlikte komşuların evine gidip onların elini öperek karşılığında şeker, fıstık vs. alıyorlardı. Fadiş başta bunu yadırgıyor, ama kısa sürede ortama ayak uyduruyor. Çünkü o zamana kadar çok az sevildiği için insanların ona sıcaklık göstermesi hoşuna gidiyor.

Gittiği yerlerde okşanıp sevildiği için, el öpmeye çabuk alıştı. Zaten sevgiye açtı. Vücudu, ekme ve su gibi, sevgi istiyordu (Dayıoğlu, 2010, s. 132).

Çocuk kahramanlar sevilme için gerekli şartları yerine getirme ihtiyacı hissediyorlar. Dört Kardeşiler romanında dede, sevgisini torunlarına şartlı olarak sunuyor. Küçük kızlar uyumamakta direnince dede, hemen Yaşar'ı örnek gösteriyor. Bu durum çocuklarda rekabet duygusu oluşturuyor. Daha çok sevilme için farklı davranış arayışına giriyorlar.

Dede, Döndü'ye: - Bak Yaşar oğlan nasıl söz dinliyor! Uyu dedi, uyudu. Elbette herkes onu sevecek, dedi. Döndü: - Ben de uyurum, dedi. Herkes beni de sevsin (Dayıoğlu, 2011, s. 23).

Fadiş de Bekir Ağa tarafından belli şartları maruz kalır. Evdekilerle uyumlu olursa ancak sevileceği söylenir.

- Burada uslu durur, teyzeni üzmez, oğlumuz Hasan'la kavga etmezsen seni severiz (Dayıoğlu, 2010, s. 88).

Fadiş'in sofrayı topladığını gören Bekir Ağa, onu övüyor. Çünkü Fadiş, gerekli şartları yerine getirmektedir.

- Fadiş, dedi, bakıyorum iyi kız olmaya başladın. İyi kızları herkes sever. Biz de severiz. Yaptığın iş bizeyse, öğrendiğin kendine (Dayıoğlu, 2010, s. 116).

Dayıoğlu, romanlarında sevginin yanında güven duygusunu da ön plana çıkarıyor. Fadiş, annesine ve ona iyi davranan amcasına sonsuz sevgi ve güven duygusuyla bağlıdır. Yaşar ise ablası Feten'e. Çünkü ablasını anne yerine koyuyor. Anne figürü, çocukların güven kaynağıdır.

Ablasının gücüne, korkusuzluğuna ve aklına güveni sonsuzdu (Dayıoğlu, 2011, s. 141).

4.2 Aile Bireylerinin Davranışları

Bir çocuğun yetiştirilmesinde ve kişiliğinin oluşmasında anne-babanın tutumları belirleyici rol oynamaktadır. Çocuklardan beklenen davranışlar evvela ebeveynler tarafından sergilenmelidir. Çünkü çocuk, ailesinin davranışlarını model olarak alıp onları sergileme gayretinde bulunur. Davranışların sözlü olarak ifade edilmesinden çok o davranışın anne-babası tarafından yapılıp yapılmadığı çocuğun dikkate aldığı en önemli kriterdir.

Anne-babanın çocuk sahibi olmadan önceki hayatı, kendi çocuklukları ve yetiştirilme tarzı, ekonomik durumları çocuk eğitimi konusunda onları şekillendiren etmenlerdir. Öncelikli olarak eşlerin birbirine sevgi ve saygı çerçevesinde yaklaşmaları ortamı huzurlu hale getirir – ki bu da çocuğun sağlıklı bir ilişki içinde yetişmesini ve dengeli bir kişilik oluşturmasını sağlar. Fakat annenin veya babanın aşırı baskı altında yetişmesi, bu süreci olumsuz etkiler. Bilinçli olarak yapmak istemese bile kendi yaşantısından ötürü çocuğuna stresli bir ortam yaratabilir. Bunun tam tersi ortamda yani aşırı yumuşak ortamda yetişen bireylerin çocuklarına bu şekilde yaklaşmaları da süreci olumsuz etkileyen bir durumdur. Çocuk, kendine model belirlemede zorluk çeker ve istenmeyen davranışlar sergilemesine sebep olur. Bir çocuğun yetişmesi demek, aynı ortamı paylaştığı ailesini kendine idol seçmesi demektir. Bu kişilerin sosyal tutumları ve ahlaki değerleri çocukları tarafından taklit edilir. Taklit ettiği her davranışı zamanla benimser ve kişiliği şekillenir. Bu durum, nasihat etmenin beyhude olduğunu da kanıtıyor. Çocuk, ailesi tarafından yapılan davranışları kritik ederek baz alıyor. Çocukta görülen problemlerli davranışlar, aslında ailesini işaret etmektedir. Bu anlamda sorgulamaya önce kendinden başlayan aile, sorunlu davranışı düzeltmenin ilk

adımını atmış oluyor. Gelişim sürecinde ikinci çocukluk döneminde olan çocuk, olaylara somut yaklaştığından soyut olan söylemler onun için bir şey ifade etmemektedir. Bu nedenle eğitimcilerinden somut davranışlar görmek ister – ki gördüğü somut davranışları sergileme olasılığı söylenen sözden daha etkilidir. Ailelerin nedenli hassas olmasının sebebi de budur. Cesur'un (2018) deyiimiyle çocuklar;

- *Sizin gibi su içerler.*
- *Sizin gibi yemek yerler.*
- *Sizin gibi otururlar.*
- *Sizin gibi konuşurlar.*
- *Sizin gibi davranırlar.*
- *Sizin gibi inanırlar.*
- *Sizin gibi de yaşarlar.*

Anne babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, bedensel ve ruhsal hastalıkları, psikososyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetiştirme tarzları ve kendi anne babalarından gördükleri muamele, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları vakit vb. durumlar çocuğu birinci planda etkiler (“Aile Yapısı”, 2011).

Babam hiçbir şeyi kolay elde etmedi, büyükbabam Herbert Amca'yı babamdan her zaman daha üstte tutmuş (...) (Nöstlinger, 2010, s. 125).

Dört çocuk romanında anne-baba davranışları incelendiğinde farklı durumlar karşısında ailelerin genellikle verdiği tepki aynıdır. “Korku” unsuru, bu kitaplarda baskındır. Aileler, istenmeyen durum karşısında çocuklar üzerinde hâkimiyet kurmak için onları korkutmaktadırlar. Fakat Cesur'a (2018) göre, çocukları korkutarak tehdit etmek, hayatları boyunca mücadele etmek zorunda kalacağı travmalar yaratır. Psikolojik şiddetin yanında fiziksel şiddete de şahit oluyoruz bu kitaplarda. Çocuklar dövülerek, aileleri tarafından yanlış diye nitelendirilen bir davranışın sönmesi beklenmektedir. Bu yöntem, çocuğun zihin dünyasına zarar vermekte ve hayallerine ket vurmaktadır. Çünkü çocuk, duyduğu kötü şeyleri somutlaştırarak (örn. Odasında

hayalet olduğunu düşünebilir) ona zarar vereceği algısı yaratabilir zihninde. Ailesiyle paylaşması gereken durumları, paylaşmamayı tercih etmeye başlar. Sorunlarını tek başına çözümlenmeye çalışırken sorunun içinde boğulur.

Ev ortamında herhangi bir problemle karşılaşıldığında ebeveynlerin bu problemi çözme yöntemi, ileride çocuğun yöntemi olmaktadır. Eğer kavga ile çözümleniyorsa çocuk da bunu deneyecektir. Somut işlemler döneminde olan çocuğun muhakeme yapma gücü henüz gelişmediğinden, ailesinin doğrusunu kendi doğrusu bilir. Çocuğun insanlarla hangi iletişim yöntemini kullanacağını yine aile belirliyor. Fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalan çocuk, başka çocukları da bu duruma maruz bırakacaktır. Özellikle de bir adaletsizlik söz konusu ise o da adaleti sağlamayacaktır. Yine Cesur'a (2018) göre, olumsuz davranışlar sabırla görmezden gelinip olumlu davranışlar sürekli takdir edildiğinde çocukta problem davranış görme olasılığı da en aza inecektir.

Gülten Dayıoğlu'nun "Fadiş" romanında, Kamil Bey, eşini ve kızını bırakıp köyden şehre yerleşir. Cemile ve Fadiş, şehre gider ve Fadiş, annesi ile babasının şu tepkilerine şahit olur:

Anne:

- Ne istersen yap, fakat Fadiş'i sana bırakmam. Ondan ayrılamam, diye inledi.

Baba:

- Çocuğu al. Ama beni tedirgin etmeyeceksin. Peşimi bırakacaksın, dedi (Dayıoğlu, 2010, s. 16).

Fadiş'in anne babası resmi olarak ayrı olmamasına rağmen birlikte de yaşamıyorlardı. Baba, karısını ve kızını birçok kere terk etti. Karısını boşanmaya ikna etmek için de çocuğunu birkaç kere kaçırdı. Onu kandırdı ve bazı şeyleri söylememesi için korkuttu. Bu korkutucu unsur ise dayaktı. Çünkü baba, kızını çokça kere dövmüştür. Anne de kızına bakabilmek, yani para kazanabilmek için şehirde hizmetçilik yapıyor. Fadiş'in bakımı konusu, bu aile için bir problem haline gelmiştir. Sürekli olarak birileri bu konuda yorum yapmaktadır.

Fadiş'in babasının akrabası olan Sami Bey, Cemile'ye Fadiş'in nerede kalacağı konusunda kendi fikrini direktmektedir.

- Fadiş'in iyiliği için, onu burada bırakmalısın. Biz, onu büyütüp kendi terbiyemizle yetiştireceğiz, sen zaten yurtsuz, yuvasız kalmışsın. Çocuğu nereye sığdıracaksın? Babası desen, kendi havasında. Bari bu kıza acı da, sizin kötü kaderinizden onu sıyrıp alalım... (Dayıoğlu, 2010, s. 41).

Nöstlinger'in çocuk kahramanları ailelerini olumsuz anlamda sürekli eleştirmektedir. Onları anlamadıklarını düşünüyor ve kalıba sokmak istemelerinden şikâyetçilerdir. Ailelerinin onları tanımadıklarını ve sürekli onların adına karar verdiklerini iddia ediyorlar. Aileler çocuklarını olduğu gibi kabul etmektense, onların hep farklı bir kişiliğe sahip olmalarını arzuluyor. Bu durum, çocuklarda olumsuz ruh hali yaratıyor.

Daha sonra, okula giderken, Bille bana, "Bizim ihtiyaçların cinsellik konusunda böyle çılgınca tepkiler vermesi beni deli ettiğinden böyle konuşmaktan kendimi alamıyorum," dedi.

"Çoğu anne baba böyle ki," dedim.

Bille başını salladı. "Bizimkiler diğerlerinden daha tutucu," diye iddia etti. "Diğer anne babalar yalnızca kendi çocukları söz konusu olduğunda cinselliğe karşılar. Fakat bizimkiler bu konuda konuşmayı bile beceremiyorlar!" (Nöstlinger, 2006, s. 18-19).

Çocuk eğitiminde sıkı disiplini tercih eden anne baba, çocuğunun sınırlarını kendi belirler. Onu, kafasındaki kalıba oturtmak ister. Bir birey olarak kabul etmektense, kendi kurallarının esiri yapmak ister. Çocuğa kendi düşüncesini ifade etme hakkı tanınmamakla birlikte tartışılması bile söz konusu olamaz. Sürekli böyle bir ortamın havasını soluyan çocuk, anne babasından tam puan almak için uğraşır ve her adımını değerlendirir. Düşüncelerinin değersiz olduğunu görür ve geri çekilir. Aile ile çocuk arasındaki ilişki ne sağlıklı olur ne de iletişime dayalı.

"Anne ile babanın, çocuğun yanında, 'çocuk konusunda' birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu ya da taraflardan birinin çocuk kayırması, çok sıklıkla rastlanan terbiye yanlışlarından" (Yavuzer, 2010, s. 30-31).

Babam karnelerimizi mükemmel ve güzel buldu, Sybille'ye her pekiyi için bir yüzlük, her iyi için de bir ellilik hediye etti. Bana da aynı şekilde para verdi. Aslında karneler için para verilmesine karşı olduğunu, fakat her yerde bir alışkanlık haline geldiğini ve bunun dışında kalmak istemediğini söyledi.

Buna karşılık annem, İngilizce'den aldığım orta'ya üzgün üzgün baktı. Bille'nin karnesi karşısındaysa gerçekten öfkelenmişti. Çünkü, Bille'nin notları hep pekiyi'ydi, ama resimden iyi almıştı.

“Bu haksızlık!” dedi annem. “Hem de büyük haksızlık! Resim öğretmenin, belli ki sana takmış olmalı. Böyle güzel bir karneyi bir iyi'yle mahvedebildiğine göre!” (Nöstlinger, 2006, s. 38).

Çalışma için seçilen çocuk romanlarındaki aile tipleri şunlardır: Fadiş romanında hukuken çekirdek aile; fakat gerçekte olan parçalanmış aile, Dört Kardeştiler ve Kim Takar Salatalık Kral'ı romanlarında geniş aile; Konuk Değil Baş Belası romanında ise çekirdek aile söz konusudur. Fakat bir parçalanmış aile tipi örneği de Nöstlinger'in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” romanında, aileye İngiltere'den konuk olarak gelen Jasper'in hayatında yer almaktadır. “Parçalanmış aile, ölüm veya ayrılık nedeniyle bölünmüş ailelerdir. Böyle ortamlarda büyüyen çocuklarda değişik uyum sorunları ortaya çıkabilir. Anne veya babadan yoksun olan genç, benliğini ve kimliğini bulmada zorlanır” (“Aile Yapısı”, 2011). Jasper'in ailesi, daha o doğmadan boşanıyor ve anne babanın her ikisi de farklı kişilerle evleniyor. Anne, başlarda Jasper'i istemediği için babada kalmasına razı oluyor. Fakat baba tekrar boşanınca anne, Jasper'i geri almak istiyor. Bu süreçte Jasper, üvey annesi Mary'e sevgiyle bağlanıyor. Mahkeme kararıyla Jasper'in velayeti anneye veriliyor. Jasper, annesinin yanında hiç mutlu değildir. Her fırsatta Mary'nin yanına kaçmaktadır. Annesinin ikinci çocuğu olan Tom'a da sürekli kötü davranmaktadır. Bu sebeple Jasper'ı yatılı okula vermişlerdir kaçmasını önlemek için. Jasper'ın tek isteği Amerika'da yeniden evlenen Mary'nin yanına gitmektir. Jasper, Ewald'in İngilizce telaffuzunu düzeltmesi adına konuk olarak gittiği Mittermeier ailesine göre çok garip davranıyordu. Jasper, iletişime kapalı, temizliğine hiç dikkat etmeyen, aile içinde çıplak dolaşabilen, yemek adabı ve düzeni olmayan, yalnız kalmayı seven, psikolojik destek alan bir çocuktur. Kendi ailesi tarafından da sorunlu bir çocuk olarak adlandırılıyor. “Pickpeer'ler, Jasper'la anlaşıp anlaşamadığımızı sormuşlar. Eğer onunla anlaşamıyorsak, geri gönderebilirmişiz. Onun sorunlu bir çocuk olduğunu kendileri de biliyor” (Nöstlinger, 2006, s. 69).

Jasper, parçalanmış bir aile üyesi olarak bu durumdan yeterince olumsuz bir şekilde payını almıştır. Kimseyle iletişim kurmadan evde istediği gibi hareket ediyor,

temizliğine hiç önem vermiyor, herhangi bir yemek düzeni yok, saatlerce uyuyor ve hırsızlık yapıyor. Yaşıtlarıyla apaçık bir uyum sorunu var. Öz annesi ve üvey babası tarafından sorunlu olarak adlandırıldığı için evden uzaklaştırılması adına yatılı okula verilmiştir. Bu okullardan kaçmasına ve buralarda sürekli problem çıkarmasına rağmen sadece okul değişikliği yapılmıştır. Ailenin yanında yaşamamaktadır. Jasper'a yansıyan önemli sorunlardan biri, öz annesi tarafından sevilmediğini düşünmesidir.

Jasper omuzlarını silkti. "Mrs. Pickpeer," dedi, "beni doğurmak. Ama ben ona sevmemek. O da bana. She only loves Tom!" (Nöstlinger, 2006, s. 124).

On dört yaşında bir çocuk olan Jasper, üvey annesi Mary'ye tutkuyla bağlıdır. Konuk olarak gittiği aileyle birlikte tatil amaçlı Roma taraflarına doğru gitmiştir. Mary'nin Roma'da tatilde olduğunu onun yazdığı mektuptan biliyordur. Ewald'in babası sayesinde Mary'ye ulaşırlar; fakat Mary, Jasper'ın görüşme isteğini reddetmiştir. Bu cevap üzerine Jasper, depresyona girer. Bu ailenin yanında biraz da olsa insanlarla iletişim kurmaya, yemek düzeni oluşturmaya, banyo yapmaya ve kıyafetlerine dikkat etmeye başlamıştı. Mary, bu düzeni yerle bir etmiştir. Jasper, eski travmatik haline geri döner. Çevresindeki eşyaları atıp kırar. Çok önemseydiği taş koleksiyonunu bile dağıtır. Hatta hayatına son vermek bile istemiştir.

Çok hızlı trenler için geçerli bir bilet. Çünkü, diye yazıyordu, insan çok hızlı bir trenden atlarsa, hemen öleceği kesin. Maalesef zehri yokmuş. Hem bu yeterince güvenli de değilmiş. Suya atlarsa da kesinlikle kıyıya yüzermiş (Nöstlinger, 2006, s. 136).

Wolfgang, bir çocuk olarak ailesinin davranışları konusunda onları çok iyi gözlemlemiştir. Evdeki salatalık kral yüzünden anne-baba tartışır. Anne, kralın evden gitmesinden; baba ise kalmasından yanadır.

Annem, Kumi-Ori'nin mutlaka gitmesi gerektiğini söylüyordu. Nasıl gideceği hiç umurunda değilmiş. Ona evde tahammül edemezmiş.

Babam ise, ne olursa olsun Kumi-Ori'yi göndermeyeceğini, annemin de krala saygılı davranmasını ve bizi buna inandırması gerektiğini söylüyordu.

(....)

Babam da onun bir salatalık-kabak olmadığını, zor durumda kalan bir kral olduğunu haykırıyordu.

Annem ise, zor durumda kalan kralın hiç umurunda olmadığını söylüyordu.

Bu kez babam, iyi kalpli ve yardımsever birisi olduğu için, zor durumda kalmış krallara yardım ettiğini haykırıyordu.

Ama annem, babamın hiç de iyi kalpli bir insan olmadığını, onun bu lafına ancak gülebileceğini söyledi gürleyerek. Sonra yüksek sesle, uzun uzun güldü; ancak sesi hiç de neşeli değildi.

Bunun üzerine babam bağırarak kesti onun gülmesini ve annemin anlayamadığını söyledi. Annem hiçbir şeyi anlamıyormuş, babamı ise hiç anlamıyormuş (Nöstlinger, 2010, s. 39-40).

Dayıoğlu'nun "Dört Kardeşiler" romanında, annenin erken vefatından dolayı dört kardeşin sorumluluğu babaya ve dedeye kalmıştır. En büyük çocuk Feten, okul çağına gelmesine rağmen okula gönderilme konusunda babası ile dedesi arasında bu konu tartışılıyor. Feten ise, okula gitmeyi çok istiyor. Bu durum karşısında, kardeşlerin yetiştirilmesinde büyük rol oynayan baba ve dede arasında şu konuşmalar geçmektedir:

Babası başöğretmene söz vermişti. <Ne olursa olsun, Feten'i bu yıl okula yollayacağım,> diyordu. Buna karşılık dedesi yine, <O okula giderse, çocuklar ortada kalacak,> diye yakınıyordu.

Babası:

- Feten bu yıl okula başlamalı. Habibe, Yaşar'a bakar. Döndü beş yaşına girdi, artık kendini kollayabilir. Sen de arada bir, hepsine göz kulak olursun. Kızcağız okula zaten bir yıl gecikti... Yavrum çok akıllı. Büyük insan kadar anlayışlı. Üstelik, yaşından umulmayacak kadar sabırlı ve güçlü... Okusun, okusun da diyorum; belki öğretmen çıkar... dedi.
- Biz kim, öğretmenlik kim, oğlum? Ben, seni bile okutamadım. Oysa sen de akıllı, çalışkan ve güçlü bir çocuktun. Kız kısmı okuyup da n'olacak? Üç beş yıl sonra kocaya veririz. Üstümüzden savulur gider. Emme, Yaşar oğlan okursa... (Dayıoğlu, 2011, s. 34-35).

4.2.1 Anne – Çocuk İlişkisi

Anne, bir çocuğun hayatının en önemli parçasıdır. Bir anne-çocuk ilişkisi, doğumdan önce başlar ve doğumdan sonra da büyük ölçüde devam eder. Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramına göre bir çocuğun olumlu bir kişilik geliştirebilmesi için belirlediği sekiz evreyi sorunsuz tamamlaması gerekmektedir. Bu sekiz evrenin ilki güven duygusunun kazanılmasıdır. Çocuğun ihtiyaçlarının zamanında giderilmesi, çocuğun gelişimini pozitif etkilemektedir ve onu bir diğer evreye hazırlamaktadır. Bu evrelerin birinde yaşanan çatışma, diğer evreyi de olumsuz etkilemektedir. Romanlardaki çocuk kahramanların olumsuz davranışlarının sebebi, herhangi bir evrede yaşadıkları ve çözemedikleri bir çatışmadır.

Çalışma için belirlenen dört çocuk romanında anne profili kültürel açıdan farklıdır. Dayıoğlu'nun "Fadış" ve "Dört Kardeştiler" romanlarında anne; genellikle aşırı korumacı, çocuğunun üzerine titreyen ve onu sevgiye boğan bir konumdadır.

Gözünde hiçbir şeyin değeri yoktu. Fadış'in soluğunu sezmek, ağırlığını duymak yetiyordu (Dayıoğlu, s. 45).

Christine Nöstlinger'in "Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)" ve "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanlarında ise anne, çocuklar üzerinde bir otorite kurmaya çalışan, onları bir kalıba sokmak isteyen, kuralları olan, onlar için her zaman en iyisini bilen, mükemmeliyetçi ve onlar adına karar veren bir konumdadır.

Annem de dehşete kapıldı. Böyle bir şeye hayatta müsaade etmezmiş. İngiliz gelmese bile! Yalnız yaşamak için daha çok küçükmüşüm, on üç yaşında biri için de normal bir istek değilmiş bu. On üç yaşındakiler yalnız kalmak istemezlermiş. İsterlerse, anormallikmiş. Annelerinin görevi de çocukların anormal davranışlarını desteklemek değilmiş (Nöstlinger, 2006, s. 30-31).

Dayıoğlu'nun "Fadış" romanında hayat şartları anne ile kızının ayrı yerlerde yaşamasına sebep olmuştur. Anne, mesafelere rağmen kızını hep çok sevmiştir ve sevgisini dile getirmiştir. Gürmen (2001) de makalesinde Fadış'in annesinin yaşadığı tüm güçlükler karşısında ayakta durmasının sebebi olarak içindeki sonsuz sevgiyi göstermiştir. Fadış, annesinin İstanbul'daki ilk işinde bir süre onunla kalmıştır. Fakat

evin hanımı Fadiş'i annesine ayak bağı oluyor diye istememektedir. Bunun üzerine anne, evin hanımına şöyle söyler:

- Hanımefendi, Fadiş'e gösterdiğim düşkünlük, onu şımartmak için değil... Fadiş'im babasız, yuvasız, ezilip kavruluyor. Ben, onun için yaşıyorum. Yavruma bir şey olursa, ben de yaşayamam (Dayıoğlu, 2010, s. 26).

Cemile'nin son işi; Ankara'da önce hizmetçilik, sonra da çocuk bakıcılığı olmuştur. Baktığı çocuğu çok seviyor ve kızının hasretiyle ona farkında olmadan Fadiş diye sesleniyor.

Cemile onu, çocuğu gibi seviyor, <Sedat'ı, Fadiş'in yerine koydum,> diyordu. Gerçekten, Sedat'a ninni söylerken, zaman zaman, <Sedat'ım ninni> yerine, <Fadiş'im ninni!> diye inliyordu (Dayıoğlu, s. 139).

Fadiş ile annesi, hayat şartlarından dolayı ayrı hayat sürerler. Fadiş köyde akrabalarının yanında kalır, annesi ise şehirde hizmetçilik yaparak para kazanır. Fadiş, bazen babasının bazen de annesinin akrabalarında kalır. Yanında kaldığı kişiler tarafından genelde aşağılanmış ve gücü yetmemesine rağmen ev işleri yaptırılmıştır. Bununla birlikte, en son annesinin akrabası olan Zehra Kadın'ın evinde günleri mutlu geçmektedir. Fakat Zehra Kadın'ın oğlu Hasan'la ara ara tartışmaktadır. Oruçlu oldukları bir gün, Hasan çok acıktığını ve elindeki mısır tanesini ısırsa orucunun bozulup bozulmayacağını Fadiş'e sorar. Fadiş de Hasan'ın eline hızla vurur ve mısır tanesi yere düşer. Hasan da, o anda Fadiş'e sert bir tokat atar. Fadiş, Hasan'la ilgili olan şikâyetlerini Zehra Kadın ona kızdığı için anlatamaz olur. Yediği tokatın acısıyla ve bunu paylaşamamasından dolayı ağlamaya başlar. Duygusal olarak kendini yalnız hissettiğinde annesine olan ihtiyacını ve özlemini dile getirir. Derya (2001) da makalesinde Fadiş'in içinde bulunduğu duygu durumunu, annesinin sevgisini anımsayarak aşmaya çalıştığını ifade ediyor.

Bir yandan da yanağını tutup hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. O sırada yine anasını anımsadı. Onun kucağına, onun öpücüklerine dayanılmaz bir özlem duydu (Dayıoğlu, s. 121-122).

Dayıoğlu'nun "Dört Kardeşiler" romanının kahramanı Feten, kulaklarını deldirmek için Marzı Nine'ye gider. Marzı Nine, Feten'in annesinin de kulaklarını deldiğini anlatır ve biraz ondan bahseder. Bu sırada Feten, annesini anımsar.

Anası anıldıkça, Feten'in içi özlemle dolardı (Dayıoğlu, 2011, s. 50).

Nöstlinger'in "Das Austauschkind (Konuk Değil Bağ Belası)" romanının çocuk kahramanı Ewald, annesini otoriter olmasından dolayı sürekli eleştirmektedir. Özgürce yemek yiyemediklerini ve annenin onlar adına karar verdiklerini söylüyor.

Ama annem, farklı yemekler arasında doğru ölçüyü bulamayacağımı düşünüyor.

(...)

Annem, babamın yiyeceklerini de kendisi paylaşıyor. Onu bile, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek olgunlukta görmüyor (Nöstlinger, 2006, s. 70).

Hatta bazen kendini annesine isyan ederken buluyor. Fakat isyanını sesli olarak dile getirememektedir.

Beni azıcık tanıyan herkesin –ki aslında annem bu kişiler arasında yer almalıydı- bunu bilmesi gerekirdi (Nöstlinger, 2006, s. 12).

Ewald'in İngilizce telaffuzu nedeniyle İngiltere'de bir koleje gitmesi söz konusu oluyor. Aile ortamında bu konu açılır, fakat Ewald gitmek istemediğini tam olarak ifade edemez. Annesine anlatmak istediğinde ise herhangi bir tepki almaz.

Öğleden sonra bu düşüncelerimi anneme açıklamaya çalıştım. Ancak, o hiç üzerinde durmadı (Nöstlinger, 2006, s. 13).

Odasının annesi tarafından temizlenmesi bile Ewald'in hoşuna gitmez.

Annemin odamı düzenledikten sonra, kendimi huzurlu hissettiğimi söyleyemem pek (Nöstlinger, 2006, s. 35).

Annesinin kurallı oluşu, onu eleştirdiği bir diğer konudur. Tatil olmasına rağmen çocuklarının geç kalkmaları anneyi rahatsız eder.

Bille ve ben ancak dokuz buçukta kalkabildik. Annem bizi hafif ekşimiş bir suratla karşıladı. "Yatakta keyif"ten hoşlanmaz o. Tatilde bile. Kendisi doğuştan erken kalkanlardandır. Bizim de öyle olmamızı ister (Nöstlinger, 2006, s. 62-63).

Ewald'in ablası Sybille ise kardeşi gibi içine kapanık değildir. Annesine isyanını her fırsatta dile getirmektedir.

Bille hemen ayağa kalktı ve anneme dik dik bakarak bağırdı: “Sen takıntılısın! Bir fetişistin lastik ayakkabı peşinde koştuğu gibi not peşinde koşuyorsun!” Sonra da odadan çıkıp gitti (Nöstlinger, 2006, s. 39).

Ewald, Jasper’ın trajedik öyküsünü anlatırken anne, bu durumdan çok etkilenir ve doğal bir davranışmış gibi bulunduğu odada sigara içmeye başlar. Aslında evde sigara içilmemesi kuralını kendi koymuştur. Buna rağmen yaktığı sigara Ewald’in hemen dikkatini çekiyor ve onu bu anlamda eleştiriyor. Bu eleştiriyi şunu ortaya koyuyor: Evde uyulması gereken kurallar, öncelikle kuralları koyan kişiler tarafından uyulmalıdır. Aksi halde; çocuk, tutarsız davranışları hemen fark edip karşı eleştiride bulunuyor ve durum, açıklaması zor bir hale geliyor. Çocukta bir davranış geliştirilmek isteniyorsa, o davranışın ebeveyn tarafından yapılıyor olması gerekmektedir.

Jasper’ın yatılı okula gönderilişi üzerine bir sigara yaktı. Yatak odasında sigara içmeme kuralını kendisi koyasına rağmen (Nöstlinger, 2006, s. 105).

Jasper’ın dramatik hikâyesini öğrenen anne, Jasper’a daha yumuşak davranmaya başlıyor ve ona yemek düzeni oluşturmak için onun sevdiği yemekleri yapmaya başlar. Otoritesinin miktarını iyice azaltmıştır. Bu durum, Ewald’in takdiriyle taçlanır.

Ama annem takdir edilmeyi hak etmişti. Ona, son günlerde gerçekten harika olduğunu söyledim.

Annem çok sevindi. “Canavar değilim ya!” dedi. “Birin nasıl böyle çarpık bir insan haline geldiğini öğrendiğimde anlayış gösteririm tabii!” (Nöstlinger, 2006, s. 109).

Fakat annenin tavırlarının değişmesi, Bille’nin acımasız eleştirisine maruz kalıyor. Annesine, çocuk eğitimi konusunda adeta ders veriyor. Sevmenin bir koşula bağlı olmaması gerektiğinin altını çiziyor.

Bille’ye sakın olmasını işaret ettim. Ama buna niyeti yoktu, devam etti. “Çünkü sen sadece düzgün davranan insanları seviyorsun! Yalnız iyi davranışlar karşılığında sevgi gösteriyorsun! Zaten Jasper’ı da sevmiyorsun! Ona acıyorsun! Sevgi bambaşka bir şey! Bundan böyle ders çalışmasak ya da esrar içmeye başlasak ya da para çalsak, bizi de sevmezsin!” (Nöstlinger, 2006, s. 109).

Ewald ise araya girer ve düşüncelerini aktarır:

Söz konusu çocuk veya anne olsun fark etmez, eğer bir kişi çaba sarf ediyorsa takdir edilmesi gerektiğini düşünüyorum; doğru yapamadığı şeyleri ortaya çıkarmak değil! (Nöstlinger, 2006, s. 110).

Bille'nin sert eleştirisi içeren cümlelerine karşılık anne, daha sonra kızına kendini ispatlamak adına onu her şekilde sevebileceğini ifade ediyor.

“Biliyor musun,” dedi acı bir ses tonuyla annem Bille'ye, “ama ben doğru davranmayan insanları da sevebiliyorum. Ve bunu Jasper'a söylemek istiyorum. Çünkü onu ayna kırsa da, bağırıp çağırsa da, olduğu gibi olsa da seviyorum! Çünkü bu kadar acıma hissi sırf acımış olmak için duyulmaz!”

Bille hiç karşılık vermedi. Büyük alışveriş sepetini aldı ve evden çıkıyordu. Annem de arkasından bağırdı: “Ve seni de, esrar da içsen, hırsızlık da yapsan, kötü not da getirsen, yine de severdim!” (Nöstlinger, 2006, s. 140).

Anne, kendisiyle ortak olan bir konuda da ılımlı davranıyor çocuklarına. Bu durum da gösteriyor ki ebeveynler kendi hoşlarına giden bir durum olduğunda veya kendi psikolojileri iyi olduğu durumlarda çocuklarına ilgi gösteriyor ve onlarla mutlu zaman geçiriyorlar.

Annem ve Bille bütün gün can ciğer gibiydiler. Bu kıyafet gününe bakılacak olursa sorunlu bir ilişkilerinin olduğu anlaşılmazdı (Nöstlinger, 2006, s. 119).

Annenin Jasper'a aşırı ilgisi, oğlu Ewald tarafından kıskanılıyor.

Hasta olduğum zamanlar dışında, benimle hiç böyle ilgilenmezdi (Nöstlinger, 2006, s. 141).

Nöstlinger'in “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)” romanında, Wolfgang ile annesi arasında mesafeli bir ilişki söz konusudur. Kızacağına düşündüğü durumlar karşısında da genellikle susmayı yeğlemektedir.

Kilerden yukarıya çıktığımda her yanımda pis ve toz içindeydi. Annem, üstümün çok kötü ve küf koktuğunu söyledi. Nereden geldiğimi bilmek istedi. Yine sinirleneceği için hiçbir şey söylemedim (Nöstlinger, 2010, s. 96).

Anne, yasakları olan otorite sahibi bir karakterdedir.

Annem yemek yerken hiç neşeli olmaz. Yemek yerken normal konulardan konuşulmasını istemez. Karnımızın ağrıdığını bile söylememiz yasaktır. Midesini bulandırdığından burun temizlemek de yasaktır (Nöstlinger, 2010, s. 103).

4.2.2 Baba – Çocuk İlişkisi

Baba kavramı bir çocuğun hayatına sevgi ve ilgi yoluyla dâhil olur. Anne ile olan biyolojik bağ, anne-çocuk ilişkisini kolay kılarken baba-çocuk ilişkisini biraz zorlaştırmaktadır. Bu bağın kurulabilmesi için babanın çocuğuyla vakit geçirmesi önem kazanmaktadır. Babanın çocuğuyla verimli vakit geçirmesi, onun bilişsel gelişimini olumlu anlamda etkilemektedir. Yavuzer'e (2010) göre, babanın yokluğu, pasifliği ya da ilgisizliği çocuğun kişilik yapısını ruh ve beden sağlığını büyük ölçüde etkileyebilir ve bazı uyum ve davranış bozukluklarının nedeni olabilir.

Çalışma için belirlenen dört çocuk romanından “Fadiş”, “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)” ve “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” romanlarında, otoriter bir tutum sergileyen baba profili vardır. Dayıoğlu'nun çocuk kahramanı Fadiş ve Nöstlinger'in çocuk kahramanları Wolfgang ve Ewald, babalarından korkmakta ve çekinmektedir. Bunun tam aksine “Dört Kardeşiler” romanında otoriter olmayan bir baba figürü çizilmiştir. Baba, çocuklarına düşkün ve onların bakımını sağlamak için kendini sorumlu hissetmektedir.

Dayıoğlu'nun “Fadiş” romanında baba karakteri olumsuzdur. Kızını kandıran, ona yalan söyleyen, sorumsuz, onu korkutarak kaçırmaya çalışan bir baba profili vardır. Fadiş babasından hiç sevgiyle bahsetmemektedir. Onu bebekken terk etmesi Fadiş'in hayatının zorluklarla geçmesine ve babasıyla arasında olumsuz bir ilişki kurmasına neden olmuştur. Uysal (2001), bu konuyla ilgili olarak makalesinde Fadiş'in babası Kamil Bey'in kızını terk eden, sorumsuz biri olduğuna ve kızının hayatını alt üst ettiğine dikkat çekmektedir. Fadiş babasına güvenmemektedir ve ondan korkmaktadır. Baba, ara ara kendini gösterip yine gitmektedir. Kendini göstermesinin sebebi, yıllar geçmesine rağmen Fadiş'in annesinden boşanamamış olmasıdır. Cemile'yi ikna etmek için de Fadiş'i ortaya çıkıdığı her zaman kaçırıyor. Bu sebeple Fadiş, babasından uzak durmaktadır. Fadiş'in Hafize Nine'nin yanında kaldığı süreçte, baba kızını ara ara görmeye gitmiştir. Belli aralıklarla kızının yanına gittiği için herkesi niyetinin iyi olduğuna inandırır, fakat Hafize Nine inanmamaktadır. Fadiş'in annesi, yolladığı

mektupta ninenin Fadiş'i babasına göstermesini istemiştir. Nine, bu konuyu Fadiş'le konuşur ve Fadiş nineye içini döker. Babasına neden inanmadığını açıklar.

- Haklısın Nine, dedi. Babama ben bile inanmıyorum. Beni İstanbul'dan alıp Akkale'ye kaçırdı. Yolda soranlara, <Bunun anası öldü> dedi. Duymadığımı sanıyordu ama, ben hepsini duydum. İşte o zaman ondan soğudum. Annemin ölmediğini, babamın yalan söylediğini biliyordum. Bunları hiç kimseye söyleyemedim. Yalnız sana anlatıyorum... (Dayıoğlu, 2010, s.55).

Kamil Bey, Fadiş'i bir gün kırlara götürmek ister. Nine, aslında Fadiş'i göndermek istemez, fakat annesinin söylemi üzerine gitmesine izin verir. Uzunca bir süre yürüdüktan sonra Fadiş, babasına varıp varmadıklarını sorar, lakin ona baba diye seslenmez. Kamil Bey'in kızına sürekli kötü davranması, Fadiş'in ona 'baba' bile diyememesine neden olur. Edindiği olumsuz yaşantılar, Fadiş'in babasına olan duygularına ket vurmuştur. Yolda giderken kızına, asıl niyetinin ne olduğunu açıklar. Annesinin kızına dayanamayacağını bildiğinden kızını tekrar kaçıırır. Anne-kız arasındaki duygu bağımlı kendi çıkarı için kullanır. Bu durum, babanın karakterini açıklar.

Nedense Kamil Bey'e baba demeye dili varmıyordu. (...) Bak Fadiş! Annene aylardır yazıyorum. <İstanbul'dan gel, ev tuttum. Buraya yerleşelim,> diyorum. Fakat o, İstanbul'dan ayrılıp buraya gelmek istemiyor. Bir kez de seninle gidip, annene yalvaralım. Nineye bunu açsaydım seni bırakmazdı. Nine yabancı biri. Bizi anlayamaz. Sen anneni iyi tanırsın. Senin yalvarmana dayanamaz, hemen buraya gelir. Böylece, şunun bunun yanına sığınmaktan kurtulursun (Dayıoğlu, 2010, s. 61).

Cemile, eşinin aslında kötü bir insan olduğunu yaşadığı olaylar sonucunda anlar. Yaşlı bir kadının yanında çalıştığı esnada – ki burada Fadiş'le birlikte kalıyordu – Kamil Bey ortaya çıkar. Boşanmak istediğini dile getirir, fakat toplumdan dışlanırım korkusuyla eşinden boşanmayı reddeder. Kamil Bey de bu söz üzerine hemen geri adım atar ve ondan boşanmak istemediğini, köye dönüp ev tutacağını ve yeniden birlikte olacakları vaadinde bulunur. Cemile, tekrar bir yuvası olacağı için mutludur; fakat evin hanımından da ayrılacağı için üzgündür. Fadiş'le birlikte gezmek istediğini dile getiren Kamil Bey, kızını alır ve köye götürür. Cemile, saatler sonra baba-kızın gelmemesi üzerine endişelenmeye başlar. Ertesi gün olduğunda ise babanın kızını kaçırdığından şüphelenir. Bunun üzerine kızını aramaya, köye gitmeye karar verir.

Evin hanımıyla vedalaşır ve ona eşinin nasıl bir insan olduğunu içeren şu cümleleri söyler:

Hanımefendiciğim; beni bağışlayın. Fadiş'i orada bırakamam. Onun babası, başka babalar gibi değil. İsteklerini gerçekleştirmek için, yavrusunu bir yem gibi kullanan baba, ona daha başka kötülükler de yapabilir. Dünyada iyilik örneği babalar bulunduğu gibi, bu türlü babalar da var. Bize böylesi düşmüş. Ne yapıp edip, Fadiş'i onun elinden kurtarmalıyım, dedi (Dayıoğlu, 2010, s. 37).

Kamil Bey'in Fadiş'i kaçırmaması ve insanların yanında annesinin öldüğü yalanını söylemesi ve onu gerçeği söylememesi konusunda tehdit etmesi kızının babadan uzaklaşmasına sebep olur. Babasından korktuğu için üşüdüğünü bile dile getiremiyor.

Fadiş üşüyor, fakat bunu babasına söyleyemiyordu (Dayıoğlu, 2010, s. 63).

Fadiş, babasının onu neden kaçırdığını babasının söylediği sözler üzerine anlıyor. Babasının aslında onu istemediğinin farkına varıyor. Babasının ilgisiz tavırları, kızının ona sevgi beslememesine neden oluyor.

Kamil Bey herkesin yanında, <Cemile, benden boşanmayı kabul edinceye kadar çocuğu ona göstermeyeceğim,> diyordu. (...) Fadiş, gündüzleri amcasının evinde kalıyor, akşamüstü, babasıyla evlerine gidiyorlardı. Babasını bir türlü sevmiyor, ona ısınamıyordu. Kamil Bey de onunla fazla ilgilenmiyordu (Dayıoğlu, 2010, s. 64).

Fadiş'in babası, hoşuna gitmeyen cevap karşısında kızını döver. Babasının fiziksel şiddetine maruz kalan Fadiş, babasından duygusal anlamda daha da uzaklaşır ve ona inanmaz. Şiddet, türü ne olursa olsun çocukta derin yaralar açar. Fadiş de yaşadığı şiddetten dolayı babasını sevmez.

- Neden, dedi Kamil Bey. Beni sevmiyor musun?

Fadiş donuk bir sesle:

- Hayır, deyiverdi.

İşte o an kıyamet koptu. Kamil Bey, yerinden fırlayıp Fadiş'i iyi bir patakladı. Fadiş'çik, hıçkırıklar içinde, yorganın altında büzülüp kaldı.

(...)

Fadiş, babasına inanıp güvenmediği için, konu komşunun dediklerine inanmayı daha uygun bulmuştu (Dayıoğlu, 2010, s. 65).

Fadiş'in babasıyla birlikteyken yaşadıklarından dolayı onunla bir arada bulunmak bile istemez. Babası, onun dünyasında artık onu korkutan bir unsur olarak yer alır.

Akşamüstü, Fadiş evlerine gitmedi. Babasıyla karşılaşmaktan çok korkuyordu (Dayıoğlu, 2010, s. 66).

Kamil Bey, kızına fiziksel şiddet uygulamakla kalmayıp ona aynı zamanda küçük düşürücü sözler de söylemekten çekinmiyor. Henüz büyüme çağında olan bir çocuk için hem aşağılanmak hem de fiziksel şiddet görmek sağlıklı bir gelişim gösterememesine ve şiddetin kaynağı olan babasına yakınlık hissetmemesine sebep olur.

- Ananın kızıdır. Beş para etmezsin. Seni, adam etmek için dövdüm. Gidip millete dert yanmış, herkesi kendine acındırmışsın. Bundan sonra insanlar sana daha çok acıyacak. (...) O gidince Fadiş, <Babam, başkalarının babalarına hiç benzemiyor. Yabancı gibi,> diye iç çekti. Mahalledeki çocukların babalarını gözünün önüne getirdi. Akşamüstleri işten dönen babalar, çocuklarını kapı önlerinde nasıl kucaklıyor, sımsıkı sarılıp öpüyorlardı? Fadiş bunları derin derin düşündü. Babası kendisini hiç öpmemişti (Dayıoğlu, 2010, s. 67).

Dayıoğlu'nun ele alınan ikinci çocuk romanı "Dört Kardeşiler" romanında, olumlu bir baba figürü vardır. Annenin erken vefatından dolayı maddi ve manevi çocukların bakımını baba sağlamaktadır. Dede de çocukların bakımı konusunda babaya yardımcı olmaktadır. Çünkü baba, evinden uzakta koru bekçisi olarak çalışmaktadır. Çocuklar babalarını çok sevmektedir ve ölümüne kadar ona bağlı ve sevgi dolu bir yaşam sürdürürler. Baba, ara ara eve gelip çocuklarıyla vakit geçirdikten sonra işe giderken çocuklarını öpmeyi ihmal etmez.

Baba, çocuklarını kucaklayıp öperek evden ayrıldı (Dayıoğlu, 2011, s. 64).

Babalarının uzakta çalışması ve diğer ailelerde olduğu gibi her akşam eve gelememesi çocukları endişelendiren bir durumdur. Çünkü baba, işi dolayısıyla tehlike altındadır. Koruyu, komşu köyün keçilerinden korumak zorundadır. Keçi sayısı fazla olduğunda, tek başına korumakta zorlanmaktadır. Baba, eve döndüğünde çocuklar kendini rahat ve güvende hissetmektedir.

Babaları köydeyken, kaygısız ve mutlu oluyorlardı (Dayıoğlu, 2011, s. 68).

Baba, hem ailesi hem de köylüleri tarafından çok seviliyor. İşini severek yapması, işinde titiz olması ve çocuklarına düşkün olması beğeniliyor.

Evine çocuklarına bağlı, dürüst ve çalışkan bir adamdı (Dayıoğlu, 2011, s. 8).

Nöstlinger'in "Das Austauschkind (Konuk Değil Bağ Belası)" romanında ise otoriter bir baba figürü vardır. Baba, çok çabuk sinirlenmekte ve sürekli bağırmaktadır. Söylediklerinin yapılmaması babayı fena halde kızdırır ve isteklerinin yapılması konusunda ısrarcı davranır. Çocuklardan birine öfkelenince, diğer çocuğuna da öfkeli yaklaşıyor. Davranışlarını kontrol altına alamayıp aile bireylerine karşı öfke patlaması yaşıyor. Bu davranış biçimi, çocukların babalarına karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden oluyor.

"Dokuzda evden çıkıyoruz," dedi babam bana. "Bunu böyle bil!" Babam Bille'ye kızdığında, bana da kaba davranır. Bence bu haksızlık. Uğradığım haksızlıktan ziyade, Bille için! Meselenin özünü kavradığımdan beri, bunu takmıyorum artık. Ama eskiden tam bir alçaklıktı! Eskiden şöyle olurdu: Bille babamı kızdırırdı, babam Bille'ye kaba davranırdı. Tabii bana da. Bu yüzden Bille'ye çok öfkelenirdim; çünkü babamın bana kötü davranmasının suçlusu olarak onu görürdüm. Sonra ben de Bille'ye kaba davranırdım. Üstelik Bille bana hiçbir şey yapmamıştı. Babamın bu döngüsel etkiyi amaçladığını zannetmiyorum. Sadece biraz sinirlidir, herkes bu sinirden payına alıyor. Ama Bille, ki bu konuda ona hak vermeliyim, planlanmış olsun ya da olmasın bir şey kötü sonuç veriyorsa, bu şey kötüdür, der (Nöstlinger, 2006, s. 75-76).

Mittermeier ailesinde demokratik bir ortam bulunmamaktadır. Baba çocukların zihninde, otorite ve korku unsurudur ve çocuklar, düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edememektedir. Bu sebeple, nasılsa söyleyecekleri onlar için önemli değil veya beni dinlemeyecekler düşüncesiyle çocuklar geri adım atmaktadır

"İşte bu kadar!" babam için tartışmasız son söz yerine geçer. Bu konuyu daha önce deneyimledim. Babam, böyle dedi mi, tartışma söz konusu olamaz. Bu noktadan sonra itiraz etmenin bir anlamı yoktur. Her şey boşunadır! Hatta Bille de bana hak veriyor. O bile, babamın "İşte bu kadar!" lafını, geçilmesi olanaksız bir sınır kabul ediyor (Nöstlinger, 2006, s. 31).

Eve konuk olarak gelen Jasper'ın aileye göre farklı bir tarzı vardır. Kıyafetleri pistir ve kimseyle iletişim kurmamaktadır. Baba, bu durum karşısında çocuklarına ne kadar kıymet verdiği konusunda kendisini sorguluyor. Ewald, bu sorgulama sonucunda kendini mutlu hissettiğini ifade eder.

“Bu insanımsı varlığı onlar yetiştirdiklerine göre, onu çekmek zahmetine de katlanmak zorundalar!” dedi babam. Sonra da, “İnsan başkalarının çocuklarını görünce, en azından kendi çocuklarının değerini anlıyor,” diye ekledi. Bu cümle içimi büyük bir memnurlukla doldurdu (Nöstlinger, 2006, s. 73).

Çocukları konusunda kendini sorgulayan baba, onlara alışılmışın dışında davranıyor. Bu durum, Ewald'i çok şaşırtıyor, hatta inanamıyor. Baba, çocuklara tatil günlerin birinde onların neler yapmak istediği konusunda fikirlerini soruyor.

Babam hasta yatağından öğlene doğru kalktı. Artık daha iyi olduğunu söyledi ve bize, bir şeyler yapmak istiyor muyuz, diye sordu. (Dikkatinizi çekerim. Kendi kararını bildirmede, bizim ne istediğimizi sordu.) Jasper'a ise, “Have you a wish to forbring the day?” diye sordu (Nöstlinger, 2006, s. 107).

Jasper'ın evde olduğu bir Cumartesi gününü ailesiyle birlikte geçirmek isteyen baba, gezintiye çıkmak için herkesi bekler. Kimseye fikrini sormadan program yapmıştır. Ailenin geleneklerine göre farklı davranan Jasper'ı, anne arabada istememektedir. Baba ise gelmesi konusunda diretmektedir. Bu konuda ufak bir tartışma yaşayan anne babayı, çocuklar da dinlemektedir. Baba, Jasper'ın kendi tarzlarına göre düzelmesi için sert bir otoriteye gerek duyduğunu savunmaktadır. Buna karşılık, Bille de söze karıştığı için baba sinirlenir ve kızına bağırır. Kızının yorum dahi yapmasını istemez. Lafı uzatması üzerine ise baba daha da öfkelenir. Bu durumda artık Bille geri çekilir.

Babam delirdi. “Bunu anlamayacak kadar aptalsan, kapa çeneni! Nitelikten yoksun düşüncelerin beni ilgilendirmez!” diye bağırıldı.

“Ama beni ilgilendirir!” dedi Bille. Bunun üzerine babam onu tokatlamakla tehdit etti. Bille'nin suratı ateş kırmızısına döndü, ama hiçbir şey söylemedi (Nöstlinger, 2006, s. 75).

Çocuklar, babalarının evde olmasından hoşnut değildir. Çünkü baba evde olduğu zamanlar sürekli ne yapılması gerektiği konusunda aile bireylerine emir verir ve bu

emirlere uyulmasını bekler. Kimseye fikrini sormaz. Kısa bir Paskalya tatilinden sonra babanın tekrar işe gitmesi, çocukların kendilerini daha rahat hissetmesini sağlamıştır.

Babam işe yeniden gitmek zorunda olduğundan, huzurlu bir gün geçirdik (Nöstlinger, 2006, s. 92).

Ewald, arkadaşından Jasper'ın neden farklı olduğunu öğrenir ve ailesiyle ilgili bilgi alır. Öz anne ve babası, Jasper daha bebekken ayrılıyor ve her iki ebeveyn de başkalarıyla yeniden evlenir. Jasper, bir süre babasında kalır. Annesinin ise bir oğlu daha olur. Babası boşandığı için annesinin yanında kalmaya başlar. Bu sırada babasının ikinci eşi Mary'e bağlanır. Ondan ayrılmak istememektedir. Öz annesinin ikinci oğlu Tom'u daha çok sevdiğini düşünmektedir. Hırçın davranışlar sergileyen ve kardeşi Tom'a kötü davranan Jasper'ı üvey babası yatılı okula gönderir. Bu durum Jasper'da derin yaralar açar. Ewald'in babası ise Jasper'ın bu dramatik hayat hikâyesinden çok etkilenir.

“Korkunç bir şey!” diye mırıldandı babam. “Çocuklara nasıl böyle davranılır! Bu hale geldiklerine şaşırılmamalı! Kendilerini öldürmediklerine şaşırılmalı!” (Nöstlinger, 2006, s. 106).

Nöstlinger'in “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)” romanında da benzer bir durum söz konusudur. Baba karakteri otoriter bir konumdadır ve evde sürekli bağırmaktadır. Freund (1987), “Die Familie in der Krise” adlı yazısında çocukların artık babalarından emir almak yerine onlara neden belirtmesini ve durumu onlarla tartışmalarını beklediğini ifade eder. Aynı zamanda baba, ‘yer değiştirme’ savunma mekanizmasını bariz olarak eve yansıtmaktadır. Yer değiştirme savunma mekanizması; “Kişinin temel bir duygusunu bastırması sonucu biriken enerjinin, duygunun oluşmasına neden olan nesneden farklı bir nesneye yöneltilmesidir” (“Savunma Mekanizmaları”, 2017).

Annem, onun şirkette en fazla üç kişiyi azarlayabildiğini söylüyor. Evde muhtemelen bu yüzden çok bağıyor, diye düşünüyor büyükbabam (Nöstlinger, 2010, s. 8).

Baba; sinirli bir yapıda, evde yasakları olan, duygularını gizlemeye çalışan ve geleneklerine bağlı bir kişiliktir. Satın alınan evin alt kilerine inen dik bir merdiven vardır. Evi satın almaya geldiğinde bu merdivenlerden düştüğü için çocukların bu merdivenleri kullanmasını istemez.

Babam bu merdiveni kullanmayı kesinlikle yasakladı bize (Nöstlinger, 2010, s. 21-22).

Paskalya tatilinde ailecek gezmeye gidilir. Çünkü baba bunu gelenek haline getirmiştir ve gelen itirazları da kabul etmez. Aile bireyleri, babanın bu otoriter tavırlarına alışmıştır. Babanın otoriter davranışlarının sürekliliği, aile içinde bir süre sonra nötr hale gelir ve artık kimse babanın sözünün üstüne söz söylemez.

Çünkü her yıl Paskalya pazartesi gezmesi saat dokuzda başlar. Bunun bir gelenek olduğunu söyler babam. Nezle olsak bile hepimiz birlikte gitmeliymişiz; gitmek istememenin bir faydası olmadığından aslında alıştık buna. Eğer bizden biri katılmak istemezse, bu gelenekleri çiğnemek olduğundan babam deliye döner (Nöstlinger, 2010, s. 30).

Yine gezintiye çıkılacağı bir gün, salatalık kralını kucağına kim alacağı konusunda evde bir tartışma başlatılır. Fakat hiç kimse istemediğini başını sallayarak belirtir. Wolfgang, bu durum karşısında babaya ilk kez karşı olduğunu belirtir.

İlk kez hiçbirimiz babamın emrine uymadık (Nöstlinger, 2010, s. 32).

Wolfgang, arkadaşı Erich ile aileleri hakkında konuşur. Paskalya gezisine Erich'in gitmek zorunda olmaması Wolfgang'ın dikkatini çeker. Bunun üzerine babalarının geleneklere bağlı olup olmaması noktasında karşılaştırır.

Onun babası bizim babamız kadar geleneklere bağlı değil (Nöstlinger, 2010, s. 35).

Yine aynı diyalog içinde Erich'in Gogo'ya gitmesine izin verilmesi Wolfgang tarafından hayretle karşılanır. Konuşma esnasında sürekli kıyaslama yapar. Babasının Wolfgang'a veya ablası Martina'ya izin vermediğini dile getirir.

Babam Gogo'ya gitmemize hiç izin vermedi. Çocukların böyle mekânlara ait olmadığını söyler (Nöstlinger, 2010, s. 36).

Erich'le konuşmaya devam ettikçe, Wolfgang kıyaslamalara da devam eder. Konu kola içmeye geldiğinde de yine babasının yasaklarını anımsar.

Ama babam kolayca da karşıdır. Mideyi deldiğini iddia eder (Nöstlinger, 2010, s. 36).

Wolfgang, babasından çekinmektedir ve dersle ilgili onunla konuşmamaktadır. Çünkü babası, Wolfgang'ın kötü notlarından haz etmez ve karşılığında ona fiziksel

şiddet uygular. Bu yaşantıdan sonra da Wolfgang, dersleri konusunda geri adım atar. Kafasında sürekli ne yapacağına dair sorularla dolaşır. Evde sürekli endişe içindedir. Öğretmeninin verdiği ceza kâğıtları onu strese sokar, çünkü bu kâğıtların babası tarafından imzalanması gerekmektedir. Babanın, istenmeyen durum karşısında hem şiddet uygulaması hem de Wolfgang'ı sevdiği şeyler konusunda tehdit etmesi Wolfgang'ın yaşadıklarını babasına tam olarak anlatamamasına neden olur.

Matematik notumu babama hiçbir şekilde gösteremezdim. Dersten en son aldığım kötü notu gösterdiğimde bana bir tokat attı ve eğer bir daha böyle not alırsam yüzme kulübüne gidemeyeceğimi ve artık harçlık vermeyeceğini söyledi (Nöstlinger, 2010, s. 42).

Babanın kötü not karşılığında verdiği tepki, Wolfgang'ın geri adım atmasına sebep olur. Kendini zor durumda hissetmesine rağmen bu durumu babasıyla paylaşamaz. Babanın şiddet eğilimli olması, çocukta iletişim problemi doğurmaktadır ve sorunları babasına duyurmadan kendi bildiği doğrularla çözmeye çalışır. Sorunlarıyla baş başa kalan çocuk, farkında olmadan ailesinden uzaklaşmaktadır.

Yarın için altmış dört sayfa ondalık hesabına ve babamın altı imzasına ihtiyacım vardı! Ama babama bir imza bile attırmak zorken, altı imza attırmak altı katı zordu (Nöstlinger, 2010, s. 43).

Baba, çocukları tarafından çok iyi tanınmakta; ama tam tersi durum söz konusu değildir. Çocuklar, babalarının tavırlarını değiştirmesini gönülden istemektedirler. Bununla birlikte, bu isteklerinin gerçek olmayacağını da farkındalar.

Babamızın artık kendini değiştirmesi düşüncemizi ona anlatmaya karar verdik. Ama hiçbir şey yapamayacağımızı da biliyorduk (Nöstlinger, 2010, s. 67).

Babanın otoriter olması, ergenlik çağındaki kızının ona karşıt düşünceler beslemesine neden oluyor. Bir tartışma anında Martina, babasıyla ilgili ne düşünüyorsa hepsini söyler. Rahatsızlığını bağırarak ifade eder.

Televizyonda yalnızca babamın istediklerini izleyebiliriz! Yalnızca babamın istediklerini yiyebiliriz! Yalnızca babamın istediği şeyleri giyebiliriz! Babam istediği zaman gülebiliriz! (Nöstlinger, 2010, s. 75).

Baba, evde çocuklarının nezdinde bir korku figürüdür. Wolfgang, babasının tehditleri nedeniyle okulda yaşadıklarını ve sıkıntılarını babasıyla paylaşamadığı için psikolojisi bozulmuştur.

“Şu zavallı çocuk, altı ceza kâğıdı için babamın imzası eksik olduğundan sinirleri bozuluyor ve geceleri çılgın atıyordu. Halbuki matematik dersi oldukça iyi! Babam onu yüzme kulübünü yasaklamakla tehdit ettiği için korkusundan bir şey yapamıyor!” dedi (Nöstlinger, 2010, s. 76).

Wolfgang daha küçük yaşlarda babasıyla daha iyi anlaşmıştı ifade ediyor. Birlikte oyun oynadıklarını, babasının daha güler yüzlü olduğunu, ona masallar anlattığını ve zihninde babasının çok iyi bir yeri olduğunu söylüyor. Fakat büyüdükçe durumun tam tersi bir hal aldığı seziyor. Babasının kendisiyle ilgili hiçbir şeyin onu tatmin etmediğini söylüyor. Bunun sebebini düşünüyor, fakat bulamıyordu. Wolfgang da ablası Martina da babasıyla ilgili düşüncelerini aktarıyor. Babalarının neden böyle davrandığı konusunda ikisinin de bir fikri yok, ancak Martina, babalarının kendilerini bir birey olarak kabul etmediğini iddia ediyor.

Babamla henüz çok iyi anlaşmış dönemleri detaylı hatırlayabiliyorum. O zamanlar pek güzeldi. Babam küçük çocukları çok sever. Onlarla domino oynar, legodan bir şeyler inşa eder ve masallar anlatır. Dışarıya çıktığımızda da çok neşeli olurdu. Bizimle saklambaç ve kovalamaca oynardı. Ben de süper bir babam var diye zannederdim.

Babamla sorunlarımızın nasıl başladığını hiç anımsamıyorum; fakat birdenbire hiçbir şey babamın hoşuna gitmemeye başladı. Çok az yıkanıyordum, kaba saba cevaplar veriyordum, kötü arkadaşlarım varmış, saçlarım çok uzunmuş, tırnaklarım çok pismiş. Sakız çiğnemem de onu rahatsız ediyordu. Kazaklarım ona fazla renkli geliyordu. Okuldaki notlarım onun gözünde çok kötüydü. Evde çok az bulunuyordum. Eğer evdeysem, bu kez de çok fazla televizyon izliyordum. Eğer televizyon izlemiyorsam, bu kez de büyüklerin sözlerini kesiyordum. Eğer sözlerini kesmiyorsam, bu kez de kesinlikle beni ilgilendirmeyen konular hakkında sorular soruyordum. Ve hiçbir şey yapmadığımda da, hiçbir şey yapmayıp, etrafta öylece dolaştığım için kızılıyordu babam.

Martina, aynı şeylerin kendisinin için de geçerli olduğunu söyledi. Babamın, çocukların kendi düşünceleri olan normal bir insan olduğunu ve özgür olmak

istemelerini kavrayamadığını düşünüyor. Babam buna katlanamıyor. Martina da bunun nedenini bilmiyor (Nöstlinger, 2010, s. 84-85).

Baba, tüm olumsuz yönlerinin yanında çocuklarının yanında kötü söz söylememeye dikkat etmektedir. Salatalık kralının gazetelerde yer alması gerektiğini düşünen baba, röportaj yapmak için takip ettiği gazeteyi arar. Fakat karşısındaki kişi ona inanmaz ve hoş olmayan cümleler sarf eder. Evdeki herkes babanın ne söyleyeceğini merak eder, fakat baba çocukları olduğu için duyduklarını söylememeyi tercih eder.

Babam bunu çocukların gözü önünde tekrarlayamayacağını, çünkü adamın korkunç şeyler söylediğini ifade etti (Nöstlinger, 2010, s. 16).

Baba dışındaki tüm aile bireyleri, babanın salatalık kralının halkını yok edeceği planını öğrenir. Baba akşam işten döndüğünde bu konuyu onla konuşurlar ve bu plana karşı olduğunu dile getirirler. Bunun üzerine baba, öfkeyle evden çıkıyor ve gece olmasına rağmen dönmüyor. Babaya sert eleştirilerde bulunmalarına rağmen, eve dönmemesi herkesi endişelendiriyor. Anne ise çocuklarına eşiyile ilgili duygusal bir konuşma yapıyor. Aslında eşinin yaşadığı çocukluk, onun böyle otoriter olmasına neden olduğunu söylüyor. Normal bir zamanda olumsuz eleştirilere maruz kalan baba, eve dönmediği zaman ise kötü diye eleştirilen tüm özellikleri iyi bir sebebe bağlanarak olumlu eleştirilmiştir.

“Babanız iyi bir insan,” dedi annem, “gerçekten! Sizin sandığımız kadar kötü biri değil o! Gerçekten!” Biz de buna ne itiraz ettik ne de onay verdik. Sonra annem babam hakkında sular seller gibi konuşmaya başladı: Babam aslında hiçbir şeyi kolay elde etmemiş, büyükbabam Herbert Amca’yı her zaman babamdan daha üstte tutmuş, çok akıllı olmasına rağmen işleri hala kötüyümüş ve bu yüzden acı çekiyormuş, hoşumuza gitmeyen kıyafetleri sevmesi ve kötü bir tarzı olması konusunda bir şey yapamıyormuş. Bir de babam aslında cimri değilmiş, sadece evin borçlarını ödemek için tasarruf yaptığını söyledi (Nöstlinger, 2010, s. 125).

4.2.3 Dede – Torun İlişkisi

Geniş aile kavramında; anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek ailenin yanında bir akrabanın yer alması vardır. İncelenen çocuk romanlarının ikisinde dede faktörü göze çarpmaktadır.

Dayıoğlu'nun "Dört Kardeştiler" romanında anne-babanın vefatından sonra kardeşlerin bakımını büyük ölçüde onlarla yaşayan dede üstleniyor. Onlara yemek hazırlıyor ve onlarla ilgileniyor. Bu romanda dedenin çocukların yetişmesiyle ilgili doğrudan etkisi vardır. Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanında ise dede (babanın babası); anne, baba ve üç çocukla birlikte yaşıyor. Çocukların terbiyesi konusunda anne-baba hayatta olduğu için direk etkisi yoktur. Torunları tarafından seviliyor; çünkü onlara istediği şeyleri (kıyafet vs.) alıyor. Anne veya baba bazen bu durumdan haz etmiyor.

Feten ve dedesi evin geçimini beraber sağlıyor. Feten daha çocuk olduğu için dedenin bu konuda rolü çok büyüktür. Dede, torunlarını; torunları da dedelerini sevmektedir. Bacağındaki rahatsızlığa rağmen onlarla sürekli ilgileniyor.

Dede, taze fasulye pişirmişti, tenceresiyle getirip tepsinin ortasına bıraktı. Ekmek dilimledi, bu işi hep kendisi yapardı (Dayıoğlu, 2011, s. 13).

Dede, torunlarını hiç bırakmayacağını, ömrünün sonuna kadar onlarla yaşayacağını ifade ediyor.

Feten boynunu bükünce, dede dayanamadı.

- Dertlenme güzel kızm. Ben, ölünceye kadar sizden ayrılmam (Dayıoğlu, 2011, s. 14).

Kulaklarını deldirmek isteyen Feten, dedesinden olumlu cevap alınca büyük bir sevinçle onu öper.

Feten sevinçle dedesinin boynuna atıldı.

- Demek, he dedin bu işe! Yaşa dedem. Bir tane dedem!.. diyerek onun buruşuk ve sakallı yanaklarını öptü, öptü... (Dayıoğlu, 2011, s. 48).

Dede, dört kardeşi yetiştiren konumdadır ve onları şartlı eğitimle büyötmektedir. Çocuklar söz dinlediğinde sevildiğini söylüyor.

Dede, Döndü'ye:

Bak, Yaşar oğlan nasıl söz dinliyor! Uyu dedim, uyudu. Elbette herkes onu sevecek, dedi (Dayıoğlu, 2011, s. 23).

Feten, okul çağına gelmiştir; fakat gönderilmemiştir. En küçük kardeşi Yaşar, ablasını anne bellediği için ondan hiç ayrılmıyor. Bunu fark eden dede, Feten’i okula göndermek istemez ve kız çocuklarının okumasından yana da değildir. Feten’in babası ise tam tersini düşündüğünden babasıyla bu konuyu tartışır.

Babası:

- Feten, bu yıl okula başlamalı. Habibe, Yaşar’a bakar. Döndü beş yaşına girdi, artık kendini kollayabilir. Sen de arada bir, hepsine göz kulak olursun. Kızcağız okula zaten bir yıl gecikti... Yavrum çok akıllı. Büyük insan kadar anlayışlı. Üstelik, yaşından umulmayacak kadar sabırlı ve güçlü... Okusun, okusun da diyorum; belki öğretmen çıkar... dedi.

Biz kim, öğretmenlik kim, oğlum? Ben, seni bile okutamadım. Oysa sen de akıllı, çalışkan ve güçlü bir çocuktun. Kız kısmı okuyup da n’olacak? Üç beş yıl sonra kocaya veririz. Üstümüzden savulur gider. Emme, Yaşar oğlan okursa... (Dayıoğlu, 2011, s. 34-35).

Dört kardeşin babası da vefat edince, dede daha çok hasta oluyor ve yatağa bağlanıyor. Bu durumda evin bütün yükü Feten’e kalıyor. Elinden geldiğince hem para kazanmaya çalışıyor hem de evin işlerine yetişmeye çalışıyor. Fakat bir gün muhtar, dedeyle Habibe ve Döndü’nün evlatlık verilmesi konusunu konuşur. Dede, aç ve parasız oldukları için buna razı gelir; fakat kardeşler bunu asla istemez.

Dede de dilinin döndüğünce muhtar destekliyor, onlara yalvarıyordu:

- Gidin yavrum, gidin. Orada adam olursunuz. Yediğiniz bol, giydiğiniz temiz olur. Beni üzmeyin! Ayak diremeden gidin... (Dayıoğlu, 2011, s. 94).

Dedenin de vefat etmesiyle birlikte iki kardeş baş başa kalır. Özetle; dede, hayat şartlarına bağlı olarak kardeşleri birbirinden ayırmak zorunda kalmıştır, fakat bu duruma da çok üzülüp pişman olmuştur.

Dayıoğlu’nun “Dört Kardeştiler” romanında dede, torunlarına bakan konumdayken Nöstlinger’in “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” romanında ise dede, oğlunun ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Fiziki olarak biraz rahatsız olsa da aileyle iletişim konusunda bir problemi yoktur. Çocukların eğitimi konusunda dedenin dolaylı bir etkisi vardır. Dede, daha çok kendi oğlunu, nasıl bir

baba olduğu konusunda eleştirmektedir. Torunlarına ilgi göstermektedir. Hogelmann ailesi ev aldığı için evde tasarruf yapılması söz konusudur. Bu sebeple dede, torunlarına kıyafet almaktadır – ki bu durum Wolfgang ve Martina'nın hoşuna gitmemektedir, çünkü anne-baba baskısı olmadan hem istedikleri kıyafetleri alıyorlar hem de bedenlerini büyük almak zorunda kalmıyorlar.

(...) büyükbabam da emekli aylığından bize ayakkabı ve pantolon, Martina için de elbiseler alıyor. Bu da bizim hoşumuza gidiyor (...) (Nöstlinger, 2010, s. 10).

Çocuklar, evdeki Kumi-Ori kralının gitmesini istiyor, fakat baba bunu istemiyor. Bu durumda dedelerinden yardım istiyorlar. Bir üst kuşağın, bir alt kuşağa bir şeyler yaptırabileceğini düşünüyorlar. Çünkü evde baba otoritesine alışmışlar. Dedelerinin de babalarını yola getireceğini umuyorlar.

Ben de ona, “Senin bu yaptığın haksızlık!” dedim. “Sen de Hıyaristanlı’yı bizim gibi istemiyorsun! Babama onu evden atmasını emretsene o zaman! Sen babamın babasısın; ona bir şey yapmasını söyleyebilecek tek kişi sensin!”

Büyükbabam da, belli bir yaştan sonra insanın çocuklarına ne bir şey yaptırabildiğini ne de emir verebildiğini savundu (Nöstlinger, 2010, s. 71).

Fakat bazen dede, torunlarına bazı söylemlerde de bulunabiliyor.

“Ama, ama” dedi büyükbabam sırtarak. “Terbiyeli çocuklar kapıları çarpmaz ama!” (Nöstlinger, 2010, s. 74).

Salatalık kralının evde olmasından çok rahatsız olan dede, evden ayrılmayı bile düşünüyor.

Hatta, büyükbabam Nik'e belki de bir huzurevine gideceğini söylemiş, çünkü bir aile evinden ziyade tımarhanede yaşıyormuş gibi düşünüyor (Nöstlinger, 2010, s. 105).

Kilerde yaşayan Kumi-Ori halkını öldürmeyi planlayan babayı evdeki herkes kınıyor. Dede de kendini sorguluyor.

Büyükbabam da, babamı yetiştirirken neyi yanlış yaptığını bilemediğini söyledi (Nöstlinger, 2010, s. 120-121).

Dede, ev halkıyla anlaşmaktadır ve salatalık kralıyla ilgili sorunu demokratik olarak çözümlenmek istiyor.

Sonunda büyükbabam, “Pekala!” dedi. “Babanız geri döndü işte! Bu belayı atlattı. Yakın zamanda iyileşecektir. Ancak, o iyileşmeden önce, bu meselenin geri kalan belalı bölümünü de halletmemiz gerekiyor!” (Nöstlinger, 2010, s. 146).

4.2.4 Kardeş İlişkisi

TDK’ye göre “kardeş, aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı olarak tanımlanmaktadır” (“Türk Dil Kurumu Sözlükleri”, t.y.). Bir çocukta kardeşlik algısının ve kardeşler arasında sağlıklı bir ilişkinin oluşturulması, anne babanın titizlikle davranması gereken durumlardan biridir. Çocuklar bu ilişkide öncelikli olarak anne babadan adalet bekler. Bu konuda çocuk, ailesine adeta bir yargıç olarak yaklaşmaktadır. Ailesinin adil olmadığını düşündüğü her an, onların ensesine yapışmaktadır. Olayları dikkatle gözlemledikleri için, ailenin çocuklarına yaklaşım tarzı adilane olmalıdır. Buna “sevgi” konusu da dâhildir. Eğer bir çocuk, bu konuda bir problem sezinlerse, bunun öfkesini kardeşinden çıkarmaktadır. Büyük balık küçük balığı yer, sözünden yola çıkarak gücünü kendinden küçüğe uygulamaktadır. Çünkü ailesinden bu davranışı edinmiştir. Anne babanın olaylara verdiği tepkiler, duygularını açığa çıkarma biçimi, insanlarla iletişim şekli vs. çocukları tarafından kayıtsız şartsız kabul edilmektedir. Aynı veya benzer bir durumla karşılaştığında otomatik olarak ailesinden edindiği modelle tepki verir.

Yavuzer’e (2010) göre, çocuğun gelişiminde, kardeş çok önemli bir faktördür. Hiç kimse, kardeşlerin yerini tutamaz. O ortam, çocuğu sosyal yaşama hazırlar. Tek çocuk, yeni bir deneyim girişiminde bulunmaktan nefret eder. O, ana-babasıyla olan ilişkilerinden memnundur ve bunu yeterli görür.

Dayıoğlu’nun “Dört Kardeşiler” romanında ve Nöstlinger’in “Das Austauschkind (Konuk Değil Baş Belası)” ve “Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral’ı)” romanlarındaki kardeş ilişkileri incelendiğinde kardeşler birbirini çoğunlukla destekliyor, seviyor ve koruyor. Kardeşler arasında sıkı bir dayanışma var.

Ewald, ablası Sybille (Bille) ile iyi anlaşmaktadır. İngiltere’ye koleje gitmek istemeyen Ewald’e ablası destek olur.

Eğer ablam bana yardımcı olmasaydı, bizimkiler beni tüm itirazlarıma rağmen düpedüz Oxford’a göndereceklerdi (Nöstlinger, 2006, s. 15).

Anne, Ewald'ın İngiltere'ye gitmesinden yanadır. Bunun üzerine iki kardeş, orada Ewald'ın başına gelebilecek kötü konulardan bahsederler. Aslında Ewald, yanında ablası olduğu için, ablasından güç aldığı için konuşabilme cesareti gösterir.

Ablamla birlikteyken epey cesaretli, hatta isyankâr olduğumdan dolayı bizi durduramayacağını anlayan annem kapıyı hızla çarparak odayı terk etti (Nöstlinger, 2006, s. 17).

Jasper'dan dolayı ablasıyla aynı odayı paylaşmak zorunda kalan Ewald, bu durumdan şikâyet etmemektedir.

Sevdiğin biriyle aynı odada uyumak, çok zevkli olabiliyor. Bille'yle hayat üzerine istişare ettik (Nöstlinger, 2006, s. 62).

Ewald, anne ve babasının Jasper'ın evden gitmesi hakkında konuştuğuna şahit olur. Duyduklarını hemen Bille'yle paylaşır ve ortak bir karar alırlar.

Bille'yle kulak misafiri olduğum konuşmadan Jasper'a bahsetmemek konusunda anlaştık (Nöstlinger, 2006, s. 96).

İlk geldiğinde herkes tarafından tuhaf karşılanan Jasper'la biraz vakit geçirdikten sonra Bille ve Ewald ondan hoşlanır. Hatta Ewald, babasının Jasper hakkında kötü konuşmasına dayanamaz ve ona isyankâr cümleleriyle karşılık verir.

“Hayır!” dedim. “Arkadaşımı aşağılamayı daha fazla dinlemek istemiyorum.” Sonra da babama döndüm. “Hep bir arkadaşımın olmasını istedim. Şimdi bir tane var. Onu da aşağılamanıza izin vermeyeceğim.”

Bille bana gururla baktı (Nöstlinger, 2006, s. 99)

Wolfgang ile ablası Martina arasındaki ilişki de birbirini destekleyici türdendir. Aynı okulda okurlar ve bazen eve birlikte dönerler. Bir gün eve dönüş yolunda şu şekilde konuşurlar:

Martina'yla birlikte ancak karanlık olduğunda eve döndük. Martina bana yolda, Anni Westermann'ın Berger Alex yüzünden kendisini kıskandığını anlattı; ben de ona serbest yüzmede hızımı bir salise daha artırdığımı anlattım. Ayrıca ona, Ölüm Şarkısı'nı mutlaka izlemesi gerektiğini de söyledim. O kadar iyi anlaşmıştık ki, sinemaya gidebilmesi için ona borç vereceğime dair söz verdim (Nöstlinger, 2010, s. 36).

Matematik dersi kötü olan Wolfgang, sınıfta kalacağını düşünerek büyük stres yaşar. Fakat ablası, ona her türlü yardımda bulunacağını söyler. Bu da Wolfgang'ı mutlu eder.

(...) ama yine de içim rahatladı. Özellikle de Martina, benim sınıfta kalmamam için elinden geleni yapacağını söylediği için. Ders çalışırken bana yardım edecek. Haslinger'in üstesinden geliriz, dedi (Nöstlinger, 2010, s. 46).

Dersin öğretmeniyle de arası kötü olan Wolfgang, yine ablasından destek alır. Bunun karşılığında o da ablası için bir şeyler yapma çabasına bürünür.

Martina bana matematik çalıştıracağına ve Haslinger'le aramdaki düşmanlık için de bir şeyler düşüneceğine söz verdi. Buna karşılık ben de Martina için bir şeyler yapacağıma söz vermek istiyordum. En azından onu teselli edebilirdim (Nöstlinger, 2010, s. 66).

Salatalık kralı, aile üyelerinden bir şeyler çalarak saklar. Bunu fark eden Wolfgang, çalınan eşyaları bulur. Bu eşyalar arasında annenin üç kere yalan söylediğini ortaya çıkaran kâğıtlar vardır. Anne, sınırlarına hâkim olamaz ve salatalık kralın evden gitmesini ister. Bille de bu sırada annesine doğru ne kadar kötü bir aile olduklarını haykırır. Ardından Wolfgang, ablasını destekleyen cümleleri sarf eder:

Gerçi biraz ileri gitmişti, ama yine de ona hak vererek, "Martina artık büyüdü, ama bir kere bile Gogo'ya gidip dans etmesine izin verilmiyor! Çadırda kalmasına da izin verilmiyor! Yazın gece eğlencelerine katılmasına da izin verilmiyor! Dudaklarını boyamasına da izin verilmiyor! Maksi manto da almıyorsunuz ona!" diye bağırdım (Nöstlinger, 2010, s. 75-76).

Wolfgang, matematik dersi ceza kâğıtlarını babasına imzalatamama problemini ablasıyla paylaşır. Ablası da tartışma anında bu sırrı açıklar. Abla-kardeş birbirlerine arka çıkar.

Zavallı çocuk, sorunlarını sadece benimle paylaşabiliyor!

(...)

Böyle bir ablam olduğu için çok duygulanmıştım (Nöstlinger, 2010, s. 76).

Ablasının ne anlattığı konusunda bir fikri olmamasına rağmen, anlattıklarını dinleyen Wolfgang, bu durumdan gayet hoşnuttur.

Ben böyle şeylerden hiç anlamam, ama Martina'nın bu konuda konuşmayı sevdiğini fark ettiğim için hiç bozmadan dinledim. Benimle bu kadar iyi ilişki kurmasına ve benimle birlikte matematik çalışmasına öyle seviniyordum ki (Nöstlinger, 2010, s. 80).

Ablasıyla çalıştığı matematik dersinden yüksek notlar alan Wolfgang, problemlili olduğu öğretmenini çok şaşırtır. Nasıl iyi duruma geldiğini öğrenmek isteyen öğretmene ablasından yardım aldığını açıklar.

Ben de Haslinger'e, ablamla birlikte her gün saatlerce deliler gibi matematik çalıştığımı anlattım (Nöstlinger, 2010, s. 130).

Ailelerin eğitim modeli kardeşler arasındaki ilişkiye de yansıyor. Çocuk, kendisinden küçük olan kardeşine, ebeveynin ona davrandığı gibi davranıyor. Başka bir deyişle, anne babanın davranış şekli, çocuk tarafından sorgulanmadan öğrenilmekte ve kendinden yaşça küçük olan kişi veya kişilere de o şekilde davranmanın doğru olduğunu düşünmektedir.

“İyi bir çocuk ol ve şu salatalık kafalıdan bahsetme, olur mu Nik!” dedim (Nöstlinger, 2010, s. 87).

Ailenin otoriter tutum sergilemesi, çocukların davranış şekline direk yansımaktadır. Kardeş ilişkilerinde erkek kardeş daha sert bir ifade kullanabiliyorken kız kardeş daha ılımlı yaklaşmaktadır.

“Bana ne sakladığını anlat, yoksa seni öyle bir döverim ki, acınacak hale gelirsin, seni bücür!” diye çıktım.

Martina yumuşak ses tonuyla, “Haydi, bildiklerini sevgili ablana anlat. Yoksa ablacığın seninle bir hafta boyunca konuşmaz!” dedi (Nöstlinger, 2010, s. 111).

Wolfgang, olaylar durulunca kendini sorgular ve kardeşi Nik'e adil davranmadığı hükmüne varır. Yetişkinlerin, kötü konuştuğu yargısına da aşağıdaki örnekten ulaşılabilir. Başka bir deyişle, Wolfgang böyle bir ortama maruz kalıyor ki aynı davranışı sergileyebiliyor. Fakat bunun yanlış olduğu kararını da kısa sürede veriyor.

“Zorunda falan değilsin, aptal adam!” dedim. Nik bana öfke dolu gözlerle baktı. O an Nik’e haksız davrandığımı ve onunla ne kadar kaba konuştuğumu fark ettim. Tıpkı büyükler gibi, diye geçirdim içimden. Haksızlık yapmanın ne kadar kolay olduğunu düşündüm (Nöstlinger, 2010, s. 148).

Dayıoğlu’nun “Dört Kardeşiler” romanı, kardeş ilişkilerinin vurgulandığı bir romandır. Erken yaşta annelerini kaybetmeleri ve daha sonra babalarının ölümüyle kardeşler birbirine daha da bağlanmışlardır. Hayat mücadelesinde evin bakımını en büyük kardeş Feten üstlenmiştir. Dede, uzunca bir süre onlarla yaşamıştır, fakat yatalak hasta idi. Feten, hem okumaya çalışıp hem de ekmek parası kazanıyordu. Bu durum, kardeşleri birbirine daha da kenetledi. İş bölümü yapıp hayatta kalmaya çalıştılar. Dedenin durumu ağırlaştığında ve maddi olarak zorlandıklarında kardeşlerden Habibe ve Döndü bir aileye evlatlık veriliyor. Kardeşler bu duruma sonuna kadar karşı gelmesine rağmen, dedenin de desteğiyle muhtar bunu yapmaya kararlıydı. Çünkü söz vermişti. Çok zor olsa da iki kız kardeş evden uzaklaştırılıyor. Evdeki son gecelerini birbirlerine sarılarak geçirirler.

O gece, dört kardeş, birbirlerine sımsıkı sarılıp yattılar. Ağlaşa ağlaşa, sabaha karşı uykuya geçtiler (Dayıoğlu, 2011, s. 94).

Dedenin ölümünden sonra ise bu kez Feten’in evlatlık verilmesi konusu açılıyor. Feten ve en küçük kardeşi Yaşar, ayrılmayı asla istememektedir.

- Ben, ablamı bir yerlere koyvermem! Onsuz yaşayamam muhtar emmi! Onu İstanbul’a yollama, güzel emmim, yollama! diye sızlanıyordu (Dayıoğlu, 2011, s. 118).

Hatta Feten onu almaya gelecekleri günün öncesinden kaçıp saklanıyor; fakat bir arkadaşının onun yerini söylemesiyle birlikte jandarma tarafından bulunuyor ve muhtara teslim ediliyor. Muhtar da yine söz verdiği aileye Feten’i gönderiyor. Evde aile büyüğünün kalmamasıyla birlikte ve yanında kalacak herhangi bir akrabalarının da olmaması, onların ayrılmasına sebep olmuştur. Fakat içlerindeki kardeş sevgisi hiçbir zaman dinmemiştir. Hizmetçilik yaptığı eve gelen misafirlere birinin çocuğu, ona kardeşini anımsatır.

Konuklardan birinin, Yaşar kadar bir oğlu vardı. Feten, çocuğu görünce, dayanamadı, kendi kendine, <Yüzü, gözü nasıl da Yaşar’ıma benziyor,> diyerek yanına sokuldu.

(...) Feten'in yüreği sızladı, içine dayanılmaz bir özlem doldu. Yaşar, burnunda tütmeğe başlamıştı (Dayıoğlu, 2011, s. 138-139).

Kardeşler tekrar bir araya gelmek için çaba sarf etmişlerdir. Romanın sonunda ise başkahraman Feten, köyüne dönmek ve kardeşine kavuşmak üzere yola çıkmaktadır. Bu son şunu vurguluyor ki, kardeşler birbirine güçlü bir sevgi bağıyla bağlıdır.

- Allah esirgesin beyefendi! Kardeşim ölünce ben nasıl yaşarım? Onu canımdan çok seviyorum, diyerek Beyin yanından uzaklaştı (Dayıoğlu, 2011, s. 151).

4.3 Yakın Çevre Koşulları

Çocuk eğitimi, ebeveyn merkezli olmasına rağmen çevre ile de bir bütündür. Yaşanılan yerin şehir veya kasaba olması; çocukların yetişme tarzını, hatta eğitim hayatının nasıl olması gerektiğini etkilemektedir. Eğer bir aile için çevreden alınacak tepki ön planda ise, çocuk ailenin değil çevrenin ürünü olmaya mahkûmdur. Aile, mahcup olmamak için her söyleneni uygulamaya çalışırsa çocuğun algı dünyası karmaşık bir yapıya bürünür. Çünkü bu durumda; aile, farklı bireylerden alacağı tepkileri göz önünde tutarak davranışlarında tutarlılık söz konusu olamaz. Tutarlı olmayan davranışlar, çocuğun beyninde yer tutmaz ve sonuç olarak çocuk, hangi durumda nasıl tepki vereceğini bilmeyen bir bireye dönüşür. Tam tersi bir aile ortamında yetişen çocuk ise, kendinden emin ve sağlıklı ilişkiler kurabilen bağımsız bir birey olur. Yakın çevre şartları da destekleyici olursa çocuk, istenilen davranışları edinir.

Fadiş, neredeyse doğumundan ilkokul ikinci sınıfa kadar anne babadan ayrı bir şekilde akrabalarının yanında büyümüştür. Roman, Kurtuluş Savaşı (1919-1922) yıllarında geçmekte olup, içinde çeşitli kasaba isimlerine yer verilmiştir. İlk cümlelerde Yunanlılardan bahsedildiği için, olay örgüsünün Ege Bölgesi'nde geçtiği anlaşılmaktadır. Fadiş, Toroslu kasabasında doğuyor. Babanın şehre taşınmasıyla birlikte, anne ve Fadiş de şehre gidiyor fakat kabul edilmiyorlar. Para kazanmak için anne-kız İstanbul'a gider. Fadiş, babası tarafından İstanbul'da annesinin hizmetçi olarak çalıştığı evden kaçırılıyor. Anne, kızını aramak için Akkale'ye gidiyor. Eşinin ve kızının orda olmadığını öğreniyor ve aylarca orada kalıyor. Eşinin kardeşi Hamdi Bey'den kızının Gökpınar'da olduğunu öğreniyor. Oraya gidip kızını, yanında bulunduğu Sami Bey ve Gülsüm Hanımdan tüm ısrarlara rağmen almıştır. Anne kız,

Akkale'ye dönüp oradan İstanbul'a gider. Cemile, kızı yanında olduğu için iş bulamaz ve kızını bırakmak için yeniden Toroslu'ya gider. Yaşlı bir kadın olan Hafize Nineye aylık göndermek koşuluyla emanet eder Fadiş'i. Anne yeniden İstanbul'a döner. Bu süreçte baba, iyi baba rolü yaparak kızını yeniden kaçıır ve Tanardı'ya yerleşir. Bu kasabada amcası da yaşamaktadır. Baba, kızını haber vermeden tekrar terk eder. Fadiş, amcası ve yengesiyle yaşamaya başlar. Anne, parayı bu aileye göndermektedir; fakat Fadiş'e herhangi bir harcama yapılmamaktadır. Fadiş, burada ev işlerinde kullanılıp, aşığılanıp, okul yaşı gelmiş olmasında rağmen okula gönderilmemektedir. Bir süre sonra amcası, annesine mektup yazıp Fadiş'i istemediğini belirtmektedir. Cemile, Fadiş için tekrardan kalacak bir yer arar ve Örenköy'de yaşayan teyzesinin kızından olumlu yanıt alır. Fadiş, Tanardı'dan Örenköy'e gönderilir. Orada, okula gidip diğer yerlere göre daha mutlu bir yaşam sürmektedir. Yaşlılarıyla iyi anlaşmaktadır. Bu süre zarfında annesi, İstanbul'dan Ankara'ya iş için gitmiştir. Yanında çalıştığı evin beyi de Fadiş'e yatılı bir okul ayarlayınca Fadiş, Örenköy'den Ankara'ya doğru yola çıkar. Bu durum, Fadiş'in yetiştirilmesinde çevre unsurunun payının büyük olduğunu göstermektedir. Yaşamının çoğunu kasabada geçirdiği için terbiye modelini, etrafındaki insanlar belirlemiştir. Fadiş, kaldığı evlerde ne denildiyse onu yapmıştır. Kadioğlu'nun (2007) belirttiği gibi, yanında kaldığı insanlar tarafından sevmek ve kabul edilmek için Fadiş'in o insanlara itaat etmesi gerekiyor.

Şu bez sepetini al, çeşmeye git. Çabucak bezleri arıt, tokaçla, patpatla; sıkabildiğin kadar sık. Fırlayıp eve gel, dedi (Dayıoğlu, 2010, s. 70).

Fadiş, annesinin yanında çok az kalmakla birlikte sekiz farklı yerde yaşamını sürmüştür. Şengül (2018), Fadiş'i incelediği makalesinde küçük kızın yaşadığı evlerin neredeyse tamamında hayatına tesir eden, sahipsizliğini açığa çıkaran dramatik bir olay yaşadığını ve olumsuz hadiseler karşısında tek tesellisinin annesine kavuşmak olduğunu ifade eder. Bununla birlikte, babasının bir akrabasının yanında kaldığı günlerin birinde, annesine gitmemesi konusunda Fadiş tehdit edilir. Fadiş, annesini çok sevmesine rağmen denileni yapmıştır.

Fadiş soğuk davrandı. Boynuna atılmak şöyle dursun, kendini öptürmedi bile. Cemile'nin kolu kanadı kırıldı (Dayıoğlu, 2010, s. 43).

Fadiş'in annesinin eşinden boşanmak istememesi, Fadiş'in hayatının zorlu geçmesine mal olmuştur. Küçük (2001), bu durumun kültürel değerlerden dolayı olduğunu ifade eder. Toplumdan dışlanırım ve bana kötü gözle bakarlar baskısı, Cemile'nin son ana kadar boşanmamasına neden olmuştur. Baba, eşinden boşanamamanın yarattığı öfkeyi kızı Fadiş'ten çıkarmıştır. Onu birçok kere kaçırıp eşini ikna etmek için kullanmıştır. Fakat yanında kaldığı sürelerde kızına fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamıştır. Bu yaşantı sonucunda Fadiş, içinde babasına karşı olumsuz duygular besleyip büyümüştür.

Dayıoğlu'nun "Dört Kardeşiler" romanında Feten ve kardeşleri bir köyde yaşamaktadırlar. Kardeşler yalnız kalınca (annesi, babası ve dedesi vefat edince) toplum, onlar adına karar veriyor. Önce kardeşlerden Habibe ve Döndü evlatlık veriliyor. Ablaları Feten bu duruma sonuna kadar karşı çıkmıştır. Fakat dede, bunun daha doğru olacağını savunmuştur. Dede de vefat edince muhtar Feten'i de bir ailenin yanına hizmetçilik yapması için gönderiyor. Kardeşi Yaşar'ı yalnız bırakmamak için çok direniyor, fakat karar verilmişti bir kere.

Böylece, Feten'le Yaşar'ın gelecekleri köy kahvesinde kararlaştırılmış oldu. Muhtar, okullar açılıp Öğretmen köye dönmeden, Feten'in işini bitirmek istiyordu. Öğretmenin, çocukları kolladığını biliyor, Feten'in evlatlığa verilmesine engel olmasından korkuyordu (Dayıoğlu, 2011, s. 115).

Feten, gönderilmek istemediği için saklanır. Jandarma onu ararken köylüler kendi aralarında Feten hakkında konuşur.

- Çocuk kısmı başında büyük olmayınca, aklına geleni yapar. Muhtar telaşlanmakta haklı. Feten'i evlatlık almak isteyen iyi bir efendi bulmuş, böyle bir fırsat kaçırılır mı? Köyde kalıp da ne yapacak? Kardeşi ve kendisi köylünün başına dert, gönlüne üzüntü olacaklar, diye yargıya varıyorlardı (Dayıoğlu, 2011, s. 124).

Dayıoğlu'nun "Fadiş" romanında Fadiş'in annesi, geleneklere bağlı ve toplumun düşüncesini ön planda tutan bir karakterdedir. Bundan dolayı eşinden boşanmakta direnince anne-kız savrulmuş bir hayat yaşarlar.

Yuva falan istemem; ayrılmak da istemem. Bizde kocasından ayrılanı kınarlar. Sonra herkes bana kötü gözle bakar. Var, sen istediğin gibi yaşa. Benim sana bir zararım yok ki... (Dayıoğlu, 2010, s. 33).

Christine Nöstlinger, romanlarında, daha çok ailelerin çocuklar üzerindeki etkisinden bahsetmektedir. Aile içinde gerçekleşen olayları temel almıştır. Romanlarda, çevrenin veya toplumun çocuk eğitimine etkisi görülmemektedir. Çocuklar, genellikle aileleriyle birlikte ve büyük bir şehirde yaşamaktadır. Baba, evde çalışan bir karakterde olup; anne ise evin bakımıyla ilgilenmektedir. Çocukların yetiştirilmesi konusunda ise her iki karakter büyük rol oynamaktadır. Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanında, ebeveynin yanında bir de büyükbaba faktörü vardır. Fakat çocukların eğitimine direk dâhil olmamaktadır. Her iki romanda baskın model babadır. Baskıcı-otoriter bir tutumla çocuklarına yaklaşmaktadır. Anne modeli ise sürekli ikaz eden ve kuralları hatırlatan bir konumdadır. Çocuklar, bu iki modeli de sert bir dille eleştirmektedir. Memnun olmadıklarını ifade etmektedirler.

Köy veya kasaba hayatında gelenekler ön planda iken şehir hayatında aileler, çocuk yetiştirme konusunda daha özgürdürler. Köy hayatında, "Elalem ne der?" korkusu hâkimken; şehir hayatında ebeveynler kendi tarzına göre çocuk yetiştirmektedirler. Bu nedenle, Viyana'da yaşayan Ewald, Wolfgang ve aileleri üzerinde herhangi bir toplum baskısı söz konusu olmamaktadır.

4.4 Eğitim Kurumları

Eğitim, ailede başlar ve çocuk belli bir yaşa geldiğinde (5 veya 6) okul kurumu öğretimle birlikte bu rolü devam ettirir.

Çalışma için seçilen dört çocuk romanındaki tüm çocuk kahramanlar okul çağındadır. Dayıoğlu'nun çocuk kahramanları için okul kurumu biraz zorlu olsa da, Nöstlinger'in çocuk kahramanları okula aksatmadan gitmektedirler. Wolfgang ve Ewald hemen hemen aynı düzeye sahip iyi sayılabilecek öğrencilerdir. Fakat aileleri, bununla yetinmeyip daha iyi olmasını istemektedir. Bu durum çocuklar üzerinde baskı oluşturduğu için okula karşı olumsuz tutum geliştirdikleri zamanlar oluyor. Wolfgang'ın sorunlu olduğu ders Matematik iken Ewald'inki ise İngilizce'dir. Aslında ikisinde de sınıfı geçebilecek düzeydeler, ama Wolfgang'ın babası ve Ewald'in annesi bunu kabullenmeyip çocukların stres yapmalarına neden oluyorlar. Bunun yanında, Türk çocuk kahramanları Feten ve Fadiş okul yaşı gelmelerine rağmen hayat koşullarından dolayı okula bir yıl geç başlar. İkisi de sınıflarını başarıyla geçer.

Wolfgang ve Ewald'in eğitim durumları kadar Fadiş ve Feten'inkinden detaylı bahsedilmemektedir. Sınıflarını geçtikleri ve okula hevesli gittikleri konu edinmiştir.

Nöstlinger'in "Wir pfeifen auf den Gurkenkönig (Kim Takar Salatalık Kral'ı)" romanında Wolfgang, orta ikiye gitmektedir ve ortalama olarak iyi bir öğrencidir. Ablası Martina ise sınıf birincisidir. Wolfgang'ın yeni bir sınıf öğretmeni olmasıyla birlikte Matematik ve Coğrafya derslerinde düşüş oldu – ki bu derslere yeni sınıf öğretmeni giriyordu. Öğretmenine karşı olumsuz tutum geliştiriyor, çünkü öğretmeni evinin yakınlarında oturuyor ve öğretmeni olacağından bihaber mahalledeki arkadaşlarıyla birlikte Bay Haslinger yoldan geçerken ne bulurlarsa adama fırlatıyorlar. Tüm kıyafetleri gri renkte olduğu için de bu adama Bay Gri diyorlar. Sınıfa bu adamın girmesiyle ve artık öğretmeni olacağını öğrenmesiyle birlikte Wolfgang'ın başından aşağı kaynar sular dökülür. Kendisini tanıdığını ve bu yüzden ona düşük not verdiğini düşünür hep. Ayrıca babasının imzalaması gereken bir sürü de ödev kâğıdı vardır. İmzalataamadığı ödevlere daha fazla ödev ekleniyordu ve Wolfgang babasına bu konudan bahsedemiyordu, çünkü düşük not aldığını bir kere söylediğinde babasından tokat yemişti.

(...) bir sonraki matematik dersine babamın imzası olmadan gittim. Haslinger de bana ceza olarak, yine babamın imzalaması gereken, dört sayfa ondalık hesabı verdi. Bir sonraki matematik dersinde Haslinger'e dört sayfa ondalık hesabıyla ödev defterimi yine babamın imzaları verdim. Bunun üzerine Haslinger de cezamı sekiz sayfa ondalık hesabına çıkardı. Yine babamın imzasıyla.

Böylece, bir matematik dersinden ötekine bu sayı gittikçe arttı. Yarın için altmış dört sayfa ondalık hesabına ve babamın altı imzasına ihtiyacım vardı! Ama babama bir imza bile attırmak zorken, altı imza attırmak altı katı zordu (Nöstlinger, 2010, s. 42-43).

Fakat Bay Haslinger bir süre hasta olur ve yerine gelen matematik öğretmenine olumlu tutum geliştiren ve sınıfta kalmak istemediği için ablasından yardım alan Wolfgang'ın matematik dersi tam aksine çok iyi olur. Bay Haslinger, geri döndüğünde Wolfgang'ın ceza kâğıtlarını önemsemez ve dersini düzeltmesi hoşuna gider. Onunla sohbet eden Bay Haslinger, nerede oturduğunu sorar. O an kendini çok kötü hisseden Wolfgang, soruya cevap verir ve öğretmeninden "Ben de sizin evin yakınlarında oturuyorum." cevabını alır. Bu cevap üzerine Wolfgang anlar ki; aslında öğretmeni onu tanımıyor

ve ondan hoşlanmadığı için düşük not vermiyor. Fakat Wolfgang, tam tersini düşündüğü için okula gittiği her gün içi içini yer. Bunun yersiz olduğunu uzun bir süre sonra anladı.

Tüm endişelerinin boşuna olduğunu anladığında Wolfgang, tarif edilemez duygulara bürünüyor ve okul hakkındaki fikri değişiyor.

“Okul bazen zannedildiği kadar kötü bir yer değil!” (Nöstlinger, 2010, s. 132).

Ewald, annesinin mükemmel karne beklentisi yüzünden okulda kendini rahat hissetmemektedir. Annesinin okula gelip öğretmeninden not istemesini ise hiç doğru bulmamaktadır. Bunun adaletsiz bir tutum olduğunu ve arkadaşlarından dışlanacağını düşünür. İngilizce dersini, telaffuzunun iyi olmaması sebebiyle kötünün bir derece altında bir notla geçecektir aslında. Anne, bunu kabullenmediği için Ewald mutsuzdur.

(...) annem, İngilizce’den aldığım orta’ya üzgün üzgün baktı (Nöstlinger, 2006, s. 38).

Babası ise annesi kadar bu durumu önemsememektedir. Hatta aksine çocuklarının karnelerini harika bulur.

Babam karnelerimizi mükemmel ve güzel buldu (Nöstlinger, 2006, s. 38).

Ewald’in ablası ise Wolfgang’ın ablası gibi çalışkan ve düzenli bir öğrencidir. Bu açıdan iki kitabın çocuk kahramanları birbirine benzemektedir.

Ewald’in İngilizce telaffuzunun iyi olmaması nedeniyle eve İngiltere’den altı haftalığına bir konuk çocuk gelir. Aslında ilk alternatif olarak Ewald’in İngiltere’ye gitme konusu değerlendirilir, fakat anne yaşının daha küçük olduğunu öne sürerek bu alternatifi elerler. Bütün bunlar olurken; anne, oğluna hiçbir konuda danışmaz. Arkadaşı Lene’den eve bir konuk öğrenci geleceğini öğrenen Ewald çok sinirlenir. Annesine bu konuda hesap sorar. Hiçbirini istememesine rağmen, eve konuk öğrenci gelir. Altı haftanın sonunda Ewald, Jasper’ın gelmesinden hoşnut olur. Yaşanan birtakım olaylardan ve Jasper’ın onların deyimiyle tuhaf bir çocuk olmasından dolayı hedef amacına ulaşamamıştır, fakat Ewald bir arkadaş kazanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Anne babanın, çocuğun dünyasındaki yeri ve önemi gerçeği yadsınamaz. Bu nedenle ebeveynlerin söyledikleri çocuklar tarafından belli bir yaşa kadar eleştiri süzgecinden geçmez. Kayıtsız şartsız kabul edilir. Onları yetiştirirken, öfke veya bıkkınlık anında söylenen cümleler onların beyninde yer tutmaktadır. Unutulur diye düşünülen bu cümleler, aslında çocuğun ilerideki yaşantısında karakterini şekillendirir ve davranış olarak açığa çıkar. Özetlersek; çocuğun davranışlarının altında içinde bulunduğu ailenin veya bakıcı konumdaki kişi veya kişilerin davranışları yatmaktadır.

Nöstlinger'in çocuk kahramanlarının en büyük sorunu, aileleri tarafından belli bir kalıba sokulmak istenmeleridir. Bu bağlamda aileler, her konuda çocuklar adına karar vermektedir. Eğer çocuklar kendilerinden beklenen performansı sergileyemezlerse bunun karşılığı genelde bağırarak, korkutmak veya fiziksel şiddet oluyor. Ailelerin algı biçimine göre yanlış olan bir davranış, yine onların belirlediği ve istediği biçimde düzeltilmesi gerekiyor çocuklar tarafından. Buradan da anlaşılacağı gibi çocuklar üzerinde bir hâkimiyet söz konusudur. Onların ne bir söz hakkı var ne de dinlenip anlaşılma hakkı. Bu nedenle çocuklar kendini değersiz ve yetersiz hissediyor.

Dayıoğlu'nun romanlarındaki çocuklar, genellikle çevreden etkileniyor. Gelenek ve görenekler, çocukların giyiminden nasıl davranması gerektiğine kadar belirleyici unsurlardır. Aileler, bu toplum kurallarını çok önemsemektedir ve çocukların gereksinimlerini dikkate almaksızın uygulamaya çalışmaktadır. Fadiş'in annesi, toplumdan dışlanırm korkusuyla eşinden boşanmamakta diretmiştir. Baba, boşanmamasına rağmen ailesiyle yaşamayı reddetmiştir. Anne-kızı yaşam telaşı sarmıştır. Anne, para kazanmak için şehre taşınmak zorunda kalıp; Fadiş ise kasabada birçok akrabasının yanında annesiz babasız yaşamaya mahkûm edilmiştir. Fadiş, yanında kaldığı yetişkinlerin yaşam tarzına ayak uydurmaya çalışmış ve bu süreçte kâh başarılı kâh başarısız olmuştur. Yaşına ve bedenine uygun olmayan işler yapılmaya zorlanmıştır. Annesi babası yanında olmadığı için kaldığı evlerde besleme gibi muamele görmüştür. Fakat romanda işlenen güçlü anne sevgisi, onu hiçbir durumda

yıldırımını başaramamıştır. Fadiş'in temel sorunu, babasından gördüğü şiddet ve annesine duyduğu özlemdir. Anneye özlem sorunsalı, aynı zamanda Dört Kardeşler romanında ele alınmıştır. Annenin erken vefat etmesi, en büyük çocuk olan Feten'e anne misyonunun yüklenmesine sebebiyet vermiştir. Kardeşlerine anne sevgisi bağıyla bağlanıyor ve onların bakımını üstleniyor. Bu romanda, Fadiş'in babasının aksine sevgi dolu bir babaya rastlamaktayız. İşinden dolayı ailesinin yanında bulanmamaktadır. Feten'in annesine duyduğu özlem, ara ara dile getirilmektedir. Bu kardeşlerin bir diğer sorunu ise aile büyüklerinin vefatından sonra ve yanında kalacak akrabalarının olmamasından dolayı toplumun onlar adına karar alıp kardeşleri ayırması olmuştur. Çevrenin etkisi bu romanda güçlü bir şekilde işlenmiş ve kardeşlerin dağılmasına neden olmuştur.

Genel anlamda çocukların gelişiminde ve davranışlarının belirlenmesinde aile veya çevre olsun çocuklar üzerinde bir baskı söz konusudur. Çocuklar bu baskıdan rahatsız olduklarını her fırsatta dile getirmektedirler. Yavuzer'e (2010) göre; "zor yoluyla denetleme" ve "sevgi esirgeyerek denetleme" boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla, çocuğun, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankâr veya aşırı boyun eğici olması mümkündür.

Baskı ortamında, çocuk zihnini ne yaparsam veya ne yapmazsam ailem bana tepki göstermez odaklı çalıştırmaktadır. İyi veya kötü olarak adlandırılan davranışın belirleyicisi ailedir. Çocuk bunun ayırımına, aileden aldığı tepkiler sonucunda ulaşmaya çalışır. Toplum etkisi de buna dâhildir. Toplumun belirlediği kurallar ışığında davranmaya çalışırlar. Çünkü dışlanmak en son istedikleri bir durumdur. Çocuk kahramanlarımız Fadiş, Feten, Ewald ve Wolfgang kaygılı bir hayat sürdürdükleri için genellikle denileni yapmaktadırlar. Bunu özellikle ilgi görmek ve sevilme için yapmaktadırlar. Kendilerine gaye belirlemişlerdir.

5.2 Öneriler

Gelişim ödevleri; Robert J. Havighurst tarafından ortaya atılan, kritik dönemleri olan, yedi bölümden oluşan, her biri tamamlandığında bireyi mutlu eden, tamamlanmadığında ise mutsuz bir hayata sürükleyen görevlerdir. Erden ve Akman (2018), gelişim ödevlerinin yerine getirilmesindeki başarı derecesinin, benlik algısının oluşumunda önemli bir payı olduğuna dikkat çekmektedir. Romanlardaki çocuk

kahramanlarının gelişim dönemi, ikinci çocukluk dönemidir. Ergenlik döneminden bir önceki aşamadır. Dayıoğlu, romanlarında çocukların uzun bir yaş aralığından bahsetmektedir. Fadiş'i doğumundan ilkokul üçüncü sınıfa kadar, Feten'i ise altı yaşından on beş yaşına kadar ele almaktadır. Fakat en önemli dönem, ilkokul çağıdır. Nöstlinger'in kahramanlarından Wolfgang 12 yaşında, Ewald ise 13 yaşındadır.

İkinci çocukluk döneminde çocuklardan beklenen olası davranışlar şunlardır:

- Gündelik oyunlar için gerekli fiziksel becerileri öğrenme.
- Büyüyen bir organizma olarak kendine karşı yararlı bir tutum oluşturma.
- Yaşlılarıyla geçinmeyi öğrenme.
- Uygun erkeksi ve kadınsı sosyal rolü öğrenme.
- Okuma, yazma ve hesap ile ilgili temel becerileri geliştirme.
- Gündelik yaşam için gerekli kavramları geliştirme.
- Vicdan, ahlak ve değerler sistemi geliştirme.
- Kişisel bağımsızlığa ulaşma.
- Sosyal grup ve kurumlara karşı tutum geliştirme (Bacanlı, 2017, s. 56-57).

Bu görevler açısından bakıldığında, Fadiş ve Feten zorlu hayat koşullarına bağlı olarak dönem özelliklerini tam olarak göstermemektedir. Küçük bedenleriyle adeta yetişkin bir birey tepkisi vermek zorunda kalıyorlar. Okula gidiyorlar, fakat eğitim ve öğretim yeterli gelmemektedir. Sokakta oynadıkları oyunlarda, yaşlılarıyla uyumlu bir tutum sergiliyor ve adaletli davranıyorlar. Buna karşılık, Nöstlinger'in çocuk kahramanlarını gelişim görevlerini göstermek niyetindediler; fakat aileleri tarafından engellenmektedir. Sokakta oynama kültürü onlarda yoktur. Okulda temel becerilerini geliştirmektedirler, çünkü düzenli olarak okula gitmektedirler. Okul kavramı, kitaplarda geniş yer alan bir kavramdır. Kişisel bağımsızlığa ulaşma görevi hiçbir çocuk romanında yer almamaktadır. Bu açıdan ele alındığında, aileler çocuklarının öncelikle bir birey olduklarını kabul etmeli ve gelişim görevlerini önemsemeliler. Bu alanda yapılan çok sayıdaki araştırmalar ışığında, çocuğun dünyasına daha fazla

ulaşılabilmekte ve bu konuda anne-babalara yadsınamayacak derecede önemli görevler düşmektedir. Dönem özelliklerini bilen ebeveyn, çocuğunu hem daha iyi tanımış olur hem de ona nasıl yaklaşacağını bilir. Çocuklarından bekleyeceği davranışların uygunluğu, bu dönem özellikleriyle eş değer olması gerektiği bilincindedir.

Çocuğun ilk öğrendiği duygu güvendir. İhtiyaçlarının hemen giderilmesi bunu tetikleyen durumdur. Anne, baba veya bakımını sağladığı kişiye güvenmeyi öğrenir. Bu durumda yetişkinler önce kendilerine, sonra eş olarak birbirlerine ve son olarak da çocuklarına güvenmelidir. Güven ortamı sağlandığında çocuk kendine güvenerek bağımsız birey olma yolunda sağlam adımlarla ilerler ve sosyal ilişkilerini geliştirir.

Anne-babalar, çocukların ilk idolleridir. Acar (2007), bu konuyla ilgili olarak çocukların anne ve babalarını kamera gibi takip ettiğini söylemektedir. Bu bağlamda, çocukta oluşması istenen davranışlar öncelikle ev ortamında anne-baba tarafından uygulanmalıdır. Bir nevi çocuk, ailesinden rol alıyor. Uludağ (2011), çocukta oluşturulacak davranış değişikliğinin sevgi ve beden diliyle desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Sağlıklı birey davranışı gösteren ve huzurlu bir aile ortamı hazırlayan anne-babalar, çocuklarının kendilerine benzediğini fark edecektir. Bu konuda Jean-Jacques Rousseau, anne babalara şu şekilde tavsiyede bulunmaktadır: Çocuğunuza hiçbir şekilde sözle ders vermeyiniz; o, ancak derslerin tecrübelerini almalıdır. Ona hiçbir türde ceza uygulamayınız. Çünkü o, kabahatin ne olduğunu bilmez; ona asla af diletirmeyiniz, çünkü sizi incitmesini de bilmez. Ceza konusundaki görüşlerini ele alacak olursak, çocuk deneyimlemediği davranışları henüz öğrenmemiş olduğundan ortada sonucuna katlanacağı bir durum da yok demektir.

Lübnan asıllı ressam, şair ve filozof olan Halil Cibran'ın "Çocuklar" adlı şiiri de çocuk eğitimine adeta ışık tutmaktadır ve yetişkinlere yol göstermektedir.

Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil,

Onlar kendi yolunu izleyen Hayat'ın oğulları ve kızları.

Sizin aracılığınızla geldiler ama sizden gelmediler

Ve sizinle birlikte olsalar da sizin değiller.

Onlara sevginizi verebilirsiniz, düşüncelerinizi değil.

Çünkü onların da kendi düşünceleri vardır.

Bedenlerini tutabilirsiniz, ruhlarını değil.

Çünkü ruhlar yarındadır,

Siz ise yarını düşlerinizde bile göremezsiniz.

Siz onlar gibi olmaya çalışabilirsiniz ama sakın onları

Kendiniz gibi olmaya zorlamayın.

Çünkü hayat geriye dönmez, dünle de bir alışverişi yoktur.

Siz yaysınız, çocuklarınız ise sizden çok ilerilere atılmış oklar.

Okçu, sonsuzluk yolundaki hedefi görür

Ve o yüce gücü ile yayı eğerek okun uzaklara uçmasını sağlar.

Okçunun önünde kıvançla eğilin

Çünkü okçu, uzaklara giden oku sevdiği kadar

Başını dimdik tutarak kalan yayı da sever (“Halil Cibran – Çocuklar”, 2016).

Bu dizeler, tabuları yıkarak çocuğa bakış açısını değiştirmekle kalmayıp nitelikli bireyler yetiştirmek adına ders alınması gereken dizelerdir. Demokratik tutum sergileyip sevgisini esirgemeyen ebeveyn, karşısında kopyasını görecektir. Sağlıklı bir birey, sağlıklı anne babanın ürünüdür. Bu anlamda anne baba olunmadan önce çocuk hakkında donanımlı bir bilgi birikimine sahip olunmalıdır. Her çocukta sonuç farklı olsa da gelişim dönemleri önderliğinde çocuk yetiştirmek esas alınmalıdır. Aile, bu şekilde krize dönüşebilecek davranışların önüne geçmeyi bilir. Ertuğrul (2002), bir ailede hakların kullanılması açısından bütün aile fertlerinin ortak olduğunu, söz ve tercih hakkı bulunduğunu savunur.

Her çocuk tektir, ayrı bir bireydir, eşsiz, benzersizdir. Her çocuğun kendine göre bir gelişme biçimi, hızı vardır. Bir çocuğun belli bir alandaki gelişmesi ortalamaya uymayabilir, ama olağan (normal) olabilir. Öyleyse eğitmek,

yetiştirmek çocuğu tanımakla başlar. ocuğu bedensel, zihinsel, toplumsal, duygusal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek asıdır. Bunun içinse ocuk psikolojisini bilmek, çocuğu bütün yönleriyle tanımak gerekir (Nas, 2004, s. 9-10).

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2007). *Bağırıp çağırmadan çocuk eğitimi*. İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Aile Yapısı. (2011). Erişim adresi: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Aile%20Yap%C4%B1s%C4%B1.pdf
- Akbaş, O. (t.y.). Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi. Erişim adresi: http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/onur_akbas_turkiye_ede_ve_dunyada_cocuk_edebiyatinin_gelisimi.pdf
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü’nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/27113/>
- Ateş, K. (1998). *Gülten Dayıoğlu’nun çocuk romanları (Eğitim, sanat ve dil özellikleriyle incelenmesi)*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Bacanlı, H. (2017). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Ö. (2000). Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ile Alman çocuk ve gençlik edebiyatının dünü ve bugünü. Erişim adresi: https://www.academia.edu/32997250/T%C3%BCrk_%C3%87ocuk_ve_Gen%C3%A7lik_Edebiyat%C4%B1_ile_Alman_%C3%87ocuk_ve_Gen%C3%A7lik_Edebiyat%C4%B1n%C4%B1n_D%C3%BCn%C3%BC_ve_Bug%C3%BCn%C3%BC_%C3%96C.12.MKL_
- Cesur, D. (2018). *Seni anlıyorum çocuk*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Çocuk Edebiyatı Nedir? Özellikleri, Tarihçesi. (t.y.). Erişim adresi: https://www.turkedebiyati.org/cocuk_edebiyati.html
- Dayıoğlu, G. (2010). *Fadış*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Dayıoğlu, G. (2011). *Dört kardeştiler*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Derya, H. (2001). Roman kahramanı Fadış’ın yaşam zorluklarına karşı gösterdiği direnç, yaşam sevinci ve umut bağlamında irdelenmesi. *Roman Kahramanı Fadış’ın Doğumunun 30. Yılında Çağdaş Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarı Gülten Dayıoğlu ve Yazını Sempozyumu*, 31-34. Eskişehir: ESOĞU Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1994). *Yazın eğitiminde çocuk ve gençlik yazını* (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <http://acikerisim.istanbul.edu.tr/bitstream/handle/123456789/12864/24739.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Doküman İncelemesi. (t.y.). Erişim Adresi: <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/eay/b0506/ymetin.doc>
- Erden, M. ve Akman, Y. (2018). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ertuğrul, H. (2002). *Son gelişmelerle çocuk eğitiminde yeni teknikler*. İstanbul: Timas Yayınları.

- Evren ve Örneklem. (t.y.). Erişim adresi:
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/13889/mod_resource/content/0/9.%20Evren%20ve%20C3%96rneklem.pdf
- Freund, W. (1987). *Die Deutsche Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart*. Bonn: Inter Nationes.
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Gültekin, A. (2011). *Çocuk ve gençlik edebiyatı yazıları*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Gürmen, A. (2001). Ahlaki gelişim düzeylerine açılan bir pencere. *Roman Kahramanı Fadiş'in Doğumunun 30. Yılında Çağdaş Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarı Gülten Dayıoğlu ve Yazını Sempozyumu*, 53-56. Eskişehir: ESOGU Yayınları.
- Halil Cibran – Çocuklar. (2016, 18 Mayıs). Erişim adresi:
<https://www.egitimpedia.com/halil-cibran-cocuklar/>
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Kadıoğlu, E. (2007). *Kindererziehung bei Christine Nöstlinger und Gülten Dayıoğlu (am Beispiel der Werke "Konrad oder das Kind aus der Konservenbüchse" und "Fadiş")* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Küçük, S. (2006). Çocuk edebiyatında kültürel değerler açısından Şeker Portakalı ve Fadiş üzerine bir değerlendirme. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 297-306. Erişim adresi:
<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/840.pdf>
- Lin, M.-C. (2002). *Familienkonflikt in der Kinder- und Jugendliteratur*. Marburg: Tectum Verlag.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Nöstlinger, C. (2006). *Das Austauschkind*, Weinheim: Beltz&Gelberg.
- Nöstlinger, C. (2010). *Wir pfeifen auf den Gurkenkönig*. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Savunma Mekanizmaları. (2017, 24 Haziran). Erişim adresi:
<https://www.guncelpsikoloji.net/yasam/savunma-mekanizmalari-h6399.html>
- Schneider, N. F. (2012). Familie in Deutschland – Stabilität und Wandel. Erişim adresi:
<http://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verhaeltnisse-eine-sozialkunde/138019/familie-in-deutschland?p=all>.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sınar, A. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. Erişim adresi:
https://www.academia.edu/5555877/T%C3%BCrkiyede_%C3%87ocuk_Edebiyat%C4%B1_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1_A_Review_on_The_Childrens_Literature_in_Turkey_ALEV_SINAR

- Şengül, M. B. (2018). Çocuk edebiyatı bağlamında Gülten Dayıoğlu'nun Fadiş romanı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 72-84. Erişim adresi:
https://www.researchgate.net/publication/328025117_Cocuk_Edebiyatı_Baglamında_Gulten_Dayıoğlu'nun_Fadis_Romani
- Taşdan, D. (2009). *Okul, aile ve toplum ilişkilerinde çocuk ve şiddet*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (t.y.). Erişim adresi: sozluk.gov.tr
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler. (2013). Erişim adresi:
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/31612/mod_resource/content/0/taya2013trk.pdf
- Uludağ, M. E. (2011). Çocuk edebiyatında tema ve sevgi teması bağlamında anne ve baba sevgisi. *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, 83-103. Pegem Akademi.
- Uysal, H. (2001). Gülten Dayıoğlu'nun "Fadiş" adlı romanında kahramanların Fadiş'in hayatındaki etkileri üzerine. *Roman Kahramanı Fadiş'in Doğumunun 30. Yılında Çağdaş Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarı Gülten Dayıoğlu ve Yazını Sempozyumu*, 133-136. Eskişehir: ESOGU Yayınları.
- Ünsal, H. (2016). Bireyler ve Avrupa insanının aile hayatı. Erişim adresi:
<https://indigodergisi.com/2016/05/bireyler-ve-avrupa-insaninin-aile-hayati/>
- Yavuzer, H. (2010). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, T. (2019). *Jean Jacques Rousseau'nun "Emile" adlı eserinde çocuk, çocuk eğitimi ve ideal vatandaş*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi:
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk ruh sağlığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.